

Rajikohustuslik ka R. Kõrgele
hindamises.

13. vi 39

Vartab
4.9.39

M. Kõrgele
Kõrgele

Vartab muutus.
4.9.39 J. Kõrgele

E. V.
TARTU ÜLILÕUK
KIRJASTEADUSKOND
5. juunil 1939
№ 530
TARTU

ALGMENETLUS PRANTSUSE
KRIMINAALKOHTUPIDAMISE
SEADUSTIKU JÄRGI.

A. B.
7820.

- K - köide.
- lk. - lehekülge.
- J. J. - ja järgnevad.
- js. - jagu.
- N. D. p. D. - Nouveau Dictionnaire Pratique de Droit.
- vab. - vabariigi.
- K. k. s. k. - kohtu kätte andmise kamber.
- lg. - lõige.
- lga - lõikega.
- pr. - prantsuse.
- ksS - kriminaalseadustik.

Sisukord.

KRIMINAALKOHTUPIDAMISE
SEADUSTIKU JÄRGI.

Töö koostamisel kasutatud kirjandus.

- R. G a r r a u d . "Précis de Droit criminell" 1921.
J.A. R o u x . "Cours de Droit criminell francais".Tome II.1927.
Feldstein. "Lektsii po ugolovnomu sudoproisvodstvu" .1915.
F o i n i t s k y . "Kurs ugolovnago sudoproisvodstva".Tome II.1910.
R. R ä ä g o . " Kriminaalprotsessi õpperaamat". 1938.
Code d'instruction criminelle. 1938.
R. S a v a t i e r . Nouveau Dictionnaire Pratique de Droit. 1935.
N. R o s i n . " Lektsii po ugolovnomu sudoproisvodstvu"1924.

Lühendid.

- KKS - kriminaalkohtupidamise seadustik.
K - köide.
lk.- lehekülg.
j.j.-ja järgnevad.
jg. - jagu.
N.D.p.D. - Nouveau Dictionnaire Pratique de Droit.
vab. - vabariigi.
K.k.a.k. - kohtu kätte andmise kamber.
lg. - lõige.
lga - lõikega.
pr.- prantsuse.
KrS - kriminaalseadustik.

S i s u k o r d .

ALGMENETLUS PRANTSUSE KRIMINAALKOHTUPIDAMISE

SEADUSTIKU JÄRGI.

	Lk.
I. Protsessi mõiste. Protsess juriidilise suhtena	1.
II. Kriminaalprotsessi mõiste ja eesmärk	2.
III. Kriminaalprotsessi tüübid.	3.
IV. Prantsuse kriminaalprotsess ajaloolises perspektiivis	5.
V. Kehtiva Prantsuse KKS allikad	13.
A. A l g m e n e t l u s :	
I. Algmenetluse mõiste	16.
II. Algmenetluse liigitamine	18.
1. Avandus	18.
2. Eeluurimine	19.
III. Algmenetlus Prantsuse KKS-s	19.
IV. Algmenetluse liigitamine Prantsuse KKS-u järgi	26.
1. I. astme uurimismenetlus	30.
a/ Seaduslikud ajendid	30.
aa/ Kaebused ja nende liigitamine	30.
aaa/ Kannatanu kaebus	30.
Kaebusest loobumine ja selle tagajärjed.....	33.
bbb/ Mittekannatanu kaebus - öördus.....	35.
bb/ Vabariigi prokuröri ettepanek	37.
b/ Menetlus kohtu-uuriija juures	40.
aa/ Indikatiivse tähendusega eeskirjad	41.
Paigavaatlus.....	41.
Arestimine	42.
Tunnistajate öeldis	43.
Eksperdid	44.
bb/ Imperatiivse tähendusega eeskirjad	45.
Kahtluseluse ilmumine kohtusse:.....	46.
Kohtukutse	46.
Sundtoomakäsk	46.
Arestkäskus ja vahistuskäskus	49.
Küsitlemine ja vastastamine	50.
cc/ Kohtu-uuriija kompetentsi delegeerimine	52.
dd/ Uurimismenetluse /I. asteme/ sulgemine kohtu-uuriija juures.....	54.
2. Menetlus kohtu kätte andmise kambri	56.
a/ Kohtu kätte andmise kambri struktuur ja kompetents....	56
b/ Uurimismenetluse lõpetamine kohtu kätte andmise kamb- ris	58.

V. Prantsuse kohtulik politsei.....	59.
1. Kohtuliku politsei liigitamine	62.
a/ Kohtuliku politsei ametnikud ja nende liigitamine ...	63.
aa/ Kõrgemad kohtuliku politsei ametnikud	63.
Vabariigi prokurör	63.
Kohtu-uuriija	67.
Prefektid	69.
bb/ Prokuröri abilised kohtuliku politsei ametnike näol	70.
Žandarmeeria ohvitserid	71.
Rahukohtunikud	72.
Politseikomissarid	73.
Meerid, abimeerid, politsei peakomis- sarid ja eri-liikuva politseiinspek- torid	75.
cc/ Alamad kohtuliku politsei ametnikud	75.
b/ Kohtuliku politsei agendid.....	76.

ALGMENETLUS PRANTSUSE KRIMINAALPROTSESSIS.

I Protsessi mõiste. Protsess juriidilise suhtena.

Elu õiguslikus avalduses paratamatuks ja koguni normaalseks nähteks on suhe kahe või ka mitme subjekti vahel. Need suhted kujundavad tihe-
daid sidemeid nende vahel, luues ühel või teisel poolel õigusi/kohuseid, mille järgi üks pool on õigustatud midagi nõudma ja teine pool on mil-
lekski vastavalt kohustatud.

Evinuksid inimesed kõrget eetilist taset, oleks teoreetiliselt kujuteldav, et vastastikuseist suhteist tekkivad teravused olnuksid välditava-
vad. Kuid inimesi on väga mitmesuguseid iseloomult, kalduvusilt jne., mille kujunemist juhivad väga mitmesugused tegurid, nagu geograafiline asend, inimese sotsiaalne seisund ühiskonnas, kultuuriline areng või arenematus, pärivus ja veel paljud teised. Sellepärast on mõistetav kui elu ei kujuta endast rahulist ja normaalset voolu, vaid pörkab vastu igasuguseid takistusi, mis pidurdavad tema normaalset käiku ja arengut. Nii näit. ei taha võlgnik maksta oma võlga, kõrvaldades või peites sihilikult oma varandust või andes valesid andmeid, või jälle hooldaja ei näita oma hoolealuse varanduse valitsemisel heaperemehelikku suhtumist, vaid käsustab seda omakasu-sihiga jne.; teiselt poolt nõuab kreditor oma võla tasumist, riik eraomanduse austamist ja ähvardab vastasel korral vastutusele võtmisega jne. Paratamatult tekib sellest tüli ning õiguslik rahu on rikutud.

Tekib tarvidus restitueerida endine õiguslik kord, mis annaks võimaluse edaspidiseks rahulikuks oleluks, ning ühes sellega tekivad tarvidused leida abinõusid vastavate tülide lahendamiseks.

Praeguses ühiskonnas õiguslike tülide lahendajaks ja kõrvaldajaks on tavaliselt riiklikud kohtu-organid, mille tegevus on reguleeritud eriliste õiguslike normidega. Jurisdiktsioonilise tegevuse normeerimine võimaldab seda tegevust konstrueerida kui juriidilist suhet, mille subjektidena esinevad ühelt poolt kohus - teiselt poolt pooled; objektiks on need toimingud, mida kumbki subjektidest on õigustatud nõudma; seda suhet nimetatakse protsessuaalõiguslikuks suhteks.¹⁾

Protsessuaalõiguslik suhe evib rea iseärasusi, millest võiks mainida tema liikuvust: algusest lõpuni teeb ta läbi mitmed faasid. Sellega ongi seletatav temale antud nimetus "protsess", mis rõhutab arenemise, liikumise momenti, protsessi dünaamikat.

Kokkuvõttes mõistetakse üldjoontes protsessi all protsessuaalõiguslikus suhtes esinevate subjektide - poolte ja kohtu - vastastikuseid

1) Rosin, Ugolovnoje sudoproisvodstvo, lk.3

õigusi-kohuseid, mille ülesandeks on õigusliku tüli lahendamine. Pooled esitavad kohtule omi taotlusi ning kohus otsustab taotluste õiguspärasuse või mitteõiguspärasuse.

Poolte esitised (hagi, kaebus, süüdistus) kohtule on protsessuaal - suhte tekkimise ja liikumise esialgseks tõukeks. Pooled esinevad protsessis aktiivsete elementidena, kohus aga passiivse elemendina, sest protsessi algatamine toimub ilma tema initsiatiivita. Kohtu ülesandeks on vaid otsuse tegemine poolte vahel tekkinud tüliküsimuses. Sel juhul kannab protsess võistkondlikkuse ilmet. Tema vastandiks on uurlemise ehk inkvisitsiooni ilmega protsess, milles aktiivsel poolel asub juba kohus: asja algatamine, samuti tüli alla oleva õigusliku suhte põhjendamise ja selgitamine kuulub kohtule. Sarnase korra juures on pooled esitatud väga nõrgal määral või puuduvad üldse; ning kogu protsess kaotab n.ü. juriidilise suhte iseloomu.¹⁾

Kehtiv positiivne õigus tunneb veel kolmandat liiki protsessi, n.n. segaprotsessi, mis kujutab endast võistkondlikkuse ja inkvisitsiooni protsessi kombineeritud süsteemi.

See on üldine ülevaade protsessile niisugusena.

II. Kriminaalprotsessi mõiste ja siht.

Käesoleva käsitluse huvipunktiks on algmenetlus prantsuse kriminaalprotsessis. Selle küsimuse juure ei saa asuda, kui pole küllalt selgitatud protsessi üldmõistet, mida on püütud teha eelpootoodud lühikeses ülevaates, ning järgnevalt kriminaalprotsessi, kui protsessi eriliigi, mõistet, sihti ja tema arengut ajaloolises perspektiivis.

Ka kriminaalprotsessis on püütud näha juriidilist suhet. Kuid õpetlaste arvamised kriminaalprotsessist kui juriidilisest suhtest ei ole ühtuvad, ja leidub sellele kontseptsioonile koguni vastaseid - nagu seda on tuntud protsessualist prof. W a c h . Jättes kõrvale teadlaste erisugused seisukohad, peab siiski suuri eeliseid andma kriminaalprotsessi kui juriidilise suhte käsitlemisele, sest terve protsessi üksikute elementide analüüsimine ja käsitlemine võimaldab ülevaadet ka nende protsessis esinevate probleemide kohta, mis näitavad süstemaatilist siidet kriminaalprotsessi algust juhtivate momentidega.²⁾

Kriminaalprotsessi sihiks on tõe avastamine. Millist vormi kriminaalprotsess ka pole võtnud eri aegadel - tema lõplikuks sihiks oli ja jääb - tõe avastamine. See siht on alaline ja muutmatu.³⁾

1) Rosin, op.cit.,lk.18.

2) Feldstein, Lektsii po ugolovnomu sudoproisvodstvu, lk.11.

3) Feldstein, op. cit.,lk.1.

III. Kriminaalprotsessi tüübid.

Kriminaalprotsess, mis kujutab endast "teatavas riigis süütegijate kriminaaljälitamist korraldavate normide kogumit"¹⁾, on omas ajaloolises arengus baseerunud kord võistkondlikel, kord uurlemise ehk inkvi - sitsiooni põhimõttele; kummagi põhimõtte ühekülgsusest või puudusist tingituna on teda rajatud uemal ajal eelpoolmainitud põhimõtete kombineeritud süsteemile, moodustades seega n.n. segaprotsessi, mille tüübiliseks esindajaks on prantsuse KKS 1808 a., ning mille eeskujul on välja töötatud paljude Euroopa kontinentaalriikide KKS-~~id~~.

Ühe või teise protsessi tüübi detailidesse tungimine ei ole käesoleva töö ülesandeks, kuid ülevaatlikkuse saamiseks võiks mainida mõningaid jooni, mis iseloomulikud ühele või teisele tüübile.

Võistkondlikkuse põhimõttele rajanev protsess eeldas kahe vastase vahel võitlust, mille lõpetas kohtunik, andes asjaolude kohaselt õiguse ühele või teisele poolele. Seega näema selle protsessi liigi juures poolte aktiivsust, kohtu passiivsust. Selle protsessi tüübi eriti pretsiiselt väljendatud algmeid leidub KKS-~~alg~~algarenemise staadiumis juba antiik kultuuris: klassilisis kreeka ja rooma seadusandluses. Eriti puhtal kujul esineb võistkondlikuse põhimõtte klassilises Roomas, kust kandub edasi kuningliku despotismi ajajärkugi. Peale Rooma riigi langemist muutub protsess hiljem jämedaiks vormeks germaani ja feodaalsete kommete juures; uemal ajal ta kaob Euroopa mandrilt, säilitab aga oma karakterised jooned ja arendab neid Inglismaa kohtulikes institutsioones.

Võistkondlikule protsessile on iseloomulikud järgmised tunnused:

- 1) Süüdistamise algatajaks võib olla iga kodanik²⁾, kellel lasub ka tõendite kogumise kohustus³⁾;
- 2) Kohtunik on võistluse vahekohtunikuks- arbitriks, kes on valitav poolte poolt või kui vähemalt temaga nõustuvad pooled⁴⁾; kohtumõistjaks ei ole üldiselt eriteadlased ametnikud, vaid kas rahvas, selle esindajad või mõned ametnikud⁵⁾;
- 3) Kohtunik ei ole asja algataja ex officio; tema osa piirdub vastuse andmisega temale esitatud küsimustele, uurida tõendeid ning teha nende suhtes otsuseid⁶⁾; kohtumenetlust iseloomustab võitlus poolte vahel⁷⁾;
- 4) Uurimine - instruction- ja asja arutamine on võistkondlik, suuline ja avalik⁸⁾.

1) Räägo, Kriminaalprotsessi õpperaamat, lk.15.

2) Garraud, *Precis de droit criminel*, lk.25; Rosin, *op.cit.*, lk.19.

3) Feldstein, *op.cit.*, lk.13.

4) Garraud, *op.cit.*, lk.25; Rosin, *op.cit.*, lk.20.

5) Räägo, *op.cit.*, lk.18.

6) Garraud, *op.cit.*, lk.25.

7) Räägo, *op.cit.*, lk.18.

8) Rosin, *op.cit.*, lk.21; Garraud, *op.cit.*, lk.25; Feldstein, *op.cit.*, lk.18

Üldiselt kujuneb protsess poolte kahevõitluseks võrdsete ja seaduslike relvadega.

Kohtumenetlus, mis on avalik ja suuline iseloomustub võistlusega poolte vahel, ja sellepärast, kui üks pooltest peaks puuduma, kui süüdistaja loobub süüdistamisest, pooled lepivad ära või kohtualune tunnistab end süüdi, on menetlusel lõpp; kohus teeb oma otsuse, mida ei põhista¹⁾.

Kuigi võistkondlikule põhimõttele rajanev protsess oli juhtiv kuni XIV. sajandini, võib inkvisitsiooni protsessi algidusid juba varakult leida. Viimased arenesid keskajal, Innocentius III. ajal sissetoodud eklesiastilise jurisdiktsiooni põhimõtete kohaselt. Uut korda sanktsioneeris Lateraani kirikukogu 1215 .a., mille järgi kohus oli õigustatud ja kohustatud süüdistust algama ka lihtsa teadaande põhjal, ilma, et teadaandja kohustatud oleks süüdistust tõestama ja teadaande eest vastutust kandma.²⁾ See süsteem muutub alates XVI. s. domineerivaks süsteemiks Euroopas, välja arvatud Inglismaa.³⁾

Inkvisitsiooni põhimõttele rajanevat protsessi iseloomustavad järgmised jooned:

- 1) Süütegude jälitamine, kindlakstegemine ja karistamine toimub avalik-õigusliku huvi nimel ühiskondliku võimu poolt ex officio;
- 2) Kohtunikei ole enam poolte valitav nagu see oli võistkondlikkuse protsessi juures, vaid võim on temale delegeeritud ülemalt poolt ning ta täidab temale pandud avalikke ja alalisi funktsioone⁴⁾, tähendab kohtumõistjaks ei ole rahvas ega rahva esindajad, vaid riigiametnik, eriteadlane, ametkohtunik⁵⁾;
- 3) Asjasse süvenemise võimalus ei ole kohtunikul piiratud temale esitatud tõenditega; tema toimetab ex officio ja teatud reeglite kohaselt juurdlust, s.t. seaduses lubatud tõendite kogumist, hinnates neid vormilise tõendite teooria alusel; seetõttu puudub kohtul võimalus hinnata tõendeid oma sisetunde veendumuse järele;
- 4) Menetlus on kirjalik ja salajane;
- 5) Kohtuniku võimu kuritarvitamist ja võimalikkude eksituste ärahoidmiseks piiravad selle süsteemi juures kohtuniku võimu: a) seaduslike tõendite süsteemi organisatsioon, mis ei luba kohtunikule oma veendumuse järele tõendeid hinnata ja b) apellatsioon kõrgemaile kohtunikele alamate kohtunike otsusile⁶⁾.

1) Räägo, op.cit., lk.18.

2) ibid.

3) Garraud, op.cit.,lk.25.

4) ibid.

5) Räägo, op.cit.,lk.20.

6) Garraud, op.cit., lk.25.

Kummalgi eelpooltoodud protsessil on oma voorused ja puudused ning viimaste kõrvaldamiseks ongi tekkinud n.n. segaprotsess.

Segaprotsessi iseärasuseks on see, et protsessi tähtsamad osad - alg- ja lõppmenetlus - on rajatud erinevaile põhimõttele. Algmenetluses prevaleerib inkvisitsiooni ehk uurlemise põhimõte ja lõppmenetluses - võistkondlikkuse põhimõte.

Segaprotsessi iseloomustavateks joonteks on ¹⁾:

- 1) Kohtunik ei saa asja alustada ex officio; on nõetav süüdistus, mis on usaldatud erilistele ametnikele, kes täidavad seega prokuratuuri ülesandeid.
- 2) Otsuse tegemisest võtavad osa alalised ja kogenenud magistraadid-kohunikud.
- 3) Menetlus jaguneb kaheks: algmenetluseks - instruction préparatoire - mis on kirjalik ja salajane ning lõppmenetluseks - instruction définitive - mis on suuline ja avalik.
- 4) Kohtuniku veendumuse piiramiseks puudub seaduslike tõendite süsteem.
- 5) Kaitse osavõtt on võimalik.

Põhimõtete erivus segaprotsessis on siiski väga palju raskusi tekitanud, ja sellepärast uuemad KKS-d, nagu ex-Austria, Saksa, Poola, Itaalia jne. on püüdnud, kuigi asjata, reformida segaprotsessi ehitust.

IV. Prantsuse kriminaalprotsess ajaloolises perspektiivis. ²⁾

Alates juba barbarite ajast prantsuse kriminaalprotsess ei erine tsiviilprotsessist ³⁾, sest mõlemad rajanesid ühele ja samale põhimõttele. Nii tsiviil- kui ka kriminaalprotsessis figureerisid kaks poolt: üks taotles süüteo tekitatud kahjude heastamist; teine tõrjus need taotlused tagasi; süüdistajaks oli kannatanu.

Uurimine - instruction - oli suuline ja avalik, evides asjaolude selgitamiseks tähtsama abinõuna tunnistajate öeldisi. Viimaseile lisandusid vande all antud kindla arvu isikute /soprjažnik ⁴⁾/ seletused, mis ei käinud aga süüteo fakti kui niisuguse kohta, vaid pidid tunnistust andma süüaluse /accusé/ kõlblisest tasemest.

Kui kohtunik ei suutnud põhistada oma arvamist tunniste põhjal, kui süüalune eitas süütegu ja kui "puhastav vanne" /serment purgatoire, oõistiteljnaja prisjaga/ oli tagasi lükatud - võeti tarvitusele Jumala otsus /jugement de Dieu/ ehk ordaal. Viimane moodus oli tingitud tolle aja vaimupimedusest ja ebausust ning sisaldas piinavaid katseid.

1) Garraud, op.cit., lk.26.

2) Garraud, op.cit., lk.31.

3) Tsiviil- ja kriminaalprotsessi eraldamine ning nende iseseisvaks muutumine kuulub Suure Prantsuse Revolutsiooni ajajärku ja on Asutava Kogu teene.

4) Rosin, op.cit., lk.22.

Arvati, et sellel, kes kannatas välja igasugused katsed tulise raua, keeva veega jne., oli õigus, sest Jumal seisvat tema poolel.

Feodaalajal prantsuse kriminaalprotsess säilitab barbarite ajade iseloomulikud jooned, täh. - süüdistamise õigus kuulub ainuüksi kannatanule ja tsiviil- ning kriminaalprotsess säilitavad vormide sarnasuse. Tõendid "puhastava vande" ja ordaalide näol, mis olid tarvitataavad vahendid barbarite ajal, kaovad aegsasti. Selle vastu kohtulik kahevõitlus /le duel judiciaire/ ühe tõendite liigina omandab tähelepanuäratava ulatuse.

Vähehaaval areneb kahevõitluse asemele süüdistaja ütlemise /dire/ tõendamine tunnistajate varal. Ja lõpuks, tingituna juurdluse suulisusest ja avalikkusest, konstitueerub tõendi liigina süüaluse süütunnistus, kui kõige laiemalt tarvitataav tõendite liik - regina probatorium.

Eelpoolõeldu käib nende juhtude kohta, kus asja algatajaks oli kannatanu, kui asjast otsekoheselt huvitatu; kuid oli ka niisuguseid süütegusid, mille algatamisest keegi ei olnud huvitatud, ja sellepärast tekkis juba varakult tarvidus anda magistraatidele, resp. kohtunikele, jälitamise algatamisõigus niisuguseis süütegudes, mille jälitamist keegi ei alustanud. See sai alguse feodaalajale omasest jurisdiktsioonist /õigusemõistmisest/, kus trahvid ja konfiskatsiooni-toimingud toimusid senjooride kasuks - loomulikult olid nad selletõttu huvitatud süütegude jälitamise korraldamisest. Võetigi vastu seisukoht, et kohtunikud võivad võtta endale kriminaaljälitamise initsiatiivi ja isegi tähtsamate jurisdiktsioonide juure loodi senjoori-esindaja instituut. Need esindajad valvasid esindatu rahaliste huvide üle ja neid nimetati fiskaalprokurörideks - procureurs fiscaux.

Feodaalprotsessi algstaadiumis ei olnud siiski kohtuniku-magistraadi jälitamise alustamisõigus piiramata, vaid, tehes läbi teatud evolutsiooni, jõuab ta oma arengus nii kaugele, et magistraat-kohtunik saab õiguse ise teostada jälitamist.

Sellest ajast peale asjast huvitatuile, täh. süüteost kannatanule või tema sugulasile, kuulub õigus esineda süüdistajana.

Süüdistamine ise aga erineb kahes vormis:

- 1) otsene süüdistamine - l'accusation directe - mis tähendab süüdistuse tõstmist kannatanu poolt vahenditult, ning kes ise on osalejaks protsessis;
- 2) süüdistamine öörduse põhjal - la dénonciation - millega ta apellerib magistraadi algatusõigusele. Dénonciation, mis sai eeskuju kirikult, oli üheks jälitamise aluseks. Ta levis esialgu Lõuna-Prantsusmaal ja oli ohtrasti tarvitataav süütegude jälitamisel paganluse ja nõiduse vastu, ning kandudes ajajooksul kiriklikust protsessist ilmalikku protsessi.

Kokkuvõttes - jälitamise algatamine kuulus eraisikule või teatud juhtudel kohtule; süüteo toimumine paljude silma ees või süüaluse poolt süüteo kordasaatmise fakti kaheldamatus - olid mainitud põhjused küllaldaseks aluseks kohtunikule ametlikuks väljaastumiseks. Näeme, et juba selles ajajärgus inkvisitsiooni põhimõtte algmed leiavad tähelepanndavat rakendust prantsuse kriminaalprotsessis. Tõendamisviisid võrreldes varajasema ajajärguga palju ei muutunud, ainult kohtulik kahevõitlus omab prevaleeriva tähtsuse ¹⁾.

Kuningliku võimu suurenedes tekkis tarvidus tuua prokuröre iga kohtuliku ressoori juure kõikide asjade jaoks, mis huvitasid kuningriiki.

Need prokuröörid olid algul "kuninga inimesteks" - gens de roi - kes valvasid kuninga huvide järele. Iga ringkonnakohus, iga praostkond, iga vaimulik jurisdiktsioon evis sellised gens de roi'sid, kes olid ajutised ametnikud, kuid kellede seisund muutub pea permanentseks instituudiks.

Nende pädevusse kuulus:

- 1) omandi- ja muude krooniõiguste haarajate jälitamine;
- 2) protsessi algatamine kuninglikes asjus - cas royaux;
- 3) kõikide kriminaalprotsessi uurimiskäikude ⁵⁵⁸interveneerimine ja valvamine kuninga fiskuse üle;
- 4) pisut hiljemini omandatud jälitamise algatamisõigus üldiselt.

Nende isikute kogu saab ajajooksul prokuratuuri - ministere publique-nimetuse.

XVI.sajandi algul, kui prokuratuur lõplikult organiseerub, teostasid kriminaaljälitamist suuremates süütegudes kohtunik ja prokuratuur koos, öörduste /dénouciation/ ja kaebuste põhjal või omal initsiatiivil - niisugust menetlust nimetati ekstraordinaarseks protsessiks, mis oli tihedalt seotud eeluurimise menetlusega /inquisitio specialis/. Ta koosnes järgmisist toimingust:

- 1) tunnistajaile nende öeldiste ettelugemisest - recolement.

See juhtus järgmisist kaalutlusist: kuna tolle aja vaimu kohaselt avandust teostasid alamad kohtulikku organisatsiooni kuuluvad isikud, nagu: sekretärid, seržandid ja kohtuteenrid /Huissier; pridverniki/, kellede kogemuste ja teadmiste bagaaž kui ka kõlbline madal tase olid küllaldaseks aluseks kahtlustusile, kui võrd erapooletult nad oma ülesandeid täidavad, oli recolement tunnistajate väidete kontrollivaks toiminguks.

- 2) Tunnistajate silm-silma vastu asetamisest üksteisega või süüalusega - confrontation, mis pidi taotlema süüaluse identifitseerimist ja viimasele andma võimaluse vastuväitmiseks süüdistavate tunnistele.

1) Rosin, op.cit.,lk.25.

Inkvisitsiooni süsteem, mis ajajooksul pidi asendama tolle aja tarvidustele ja kommetele enam vastamatut võistkondlikku süsteemi, säilitas oma ekstraordinaarsuse ka siis, kui ta muutus ordinaarseks protsessiks.

Loomulik, et jälitamise iseloomu muutus avaldas tuntavat mõju ka protsessi käigule ja iseloomule.

Kuna germaanlaste ja feodaalaja esialgse jurisdiktsiooni juures uurimine - instruction - toimus suuliselt ning avalikult - tema peamiseks baasiks olid tunnistajate öeldised ja subsidiaarseteks abinõudeks ordaalid ja kohtulik kahevõitlus - siis ilmalik jurisdiktsioon, ahvatletud kirikliku protsessi lihtsusest ja korrapärasusest, hakkas omaks võtma nimetatud protsessi tähtsamaid põhijooni. Ja nii sündiski, et XII.s. lõpul Innocentius III, kes oli kiriklikus protsessis ex officio jälitamise põhimõtte loojaks, organiseeris lähemalt uut protsessi, mis sisaldas olulise osana kohtuniku poolt kohtualuse juuresolekul salaja ja kirjalikult toimetatava juurdluse (enquête), mille põhjal kohtunik tegi oma otsuse (sentence). See oligi inkvisitsiooniline ehk uurlemisprotsess.

Uued põhimõtted hakkavad pikapeale ikka enam ja enam tungima ilmaliku protsessi ja eriti ilmekaks kujuneb uute ideede penetratsioon vanaaegse prantsuse kriminaalprotsessi allikaisse, milleks olid:

- 1) Louis XII ordonanss 1498 a.,
- 2) Kuningas François I-aegse kantsleri Guillaume Poyet ordonanss 1539.a., mis ajalooliselt tuntud Villers-Cotterêts ordonansi nime all,
- 3) Louis XIV 1670.a. ordonanss, mis kujutab endast täielikku KKS kodifikatsioon; oli tuntud "Ordonnance Criminelle" nime all.

Protsess ise jagunes tollel ajajärgul kolme faasi ¹⁾:

- 1) avandus - information - inquisitio generalis,
- 2) eeluurimine - inquisitio specialis, mis hõlmas recolement'i ja confrontation'i,
- 3) otsuse tegemine - jugement.

Jälitamine oli üldreegli järele ametlik ja teostus ametisikute, nagu notaariuste, sekretäride või ka kohtunikkude eneste poolt seaduslike ajendite põhjal, milleks olid: öördus (dénonciation), kaebus (plainte) või jälitavate organite algatus.

Esimeseks sammuks protsessis oli avandus - information - mille alustamise aluseks olid:

- 1) kannatanu kaebus,
- 2) prokuröri kaebus,
- 3) kohtuniku enese algatus ex officio.

1) Garraud, op. cit., lk.35 jj.

Rosin, op.cit. lk.34 jj.

Avanduse sihiks oli tõendite kogumine. Selleks küsitleti tunnistajaid - igatühte eraldi ja salaja, ilma süüaluse juuresolekuta. Saadud andmed protokolliti.

Kuna aga avanduse toiminguid teostasid kohtulikku organisatsiooni kuuluvad väheses kompetentsiga alamad ametnikud, siis kujunes nende tehtud ettekannete ja protokollide kontrollimine kohuslikuks kohtunikule recolement'i kaudu. Kontrollimise otstarbeks kasutati ka confrontation'i.

Avanduse protokoll saadeti prokurörile, kes võis teha ettepaneku:

- a) süüaluse vabastamiseks või plus ample informé.
- b) asuda asja edaspidisele arutamisele.

Viimasel ettepanekul rakendati süüaluse küsitlemisel lühimenetlust süütunnistuse ^{vuta/}saamiseks. Selle järgi teatati küsitlemise tagajärjed uuesti prokurörile ning asja edaspidine menetlus, olenedes süüst, kujunes, kas ordinaarseks protsessiks - procédure ordinaire - vähemtähtsate süütegude puhul, või ekstraordinaarseks - procédure extraordinaire - suuremate süütegude puhul, mis nõudsid põhjalikumat süvenemist asjasse, tingides seega erilise juurdluse - inquisitio specialis - mis vastaks teatud reservatsioonidega eeluurimise mõiste rakendamist tänapäeva mõttes. Kuid kogu juurdluse käik toimub, nagu ütleb üks õpetlasist (Ayrault), "tummade ja kurtide müüride vahel", illustreerides sellega juurdluse salajasust ja kirjalisust, sest avanduse toimingud fikseeriti protokollides.

Saadud resultaadid teatati kolmas kord prokurörile, kes võis teha ettepanekuid:

- a) süüaluse vabastamiseks,
- b) süüaluse süüdimõistmiseks,
- c) energilisemate abinõude tarvitusele võtmiseks tõe avastamiseks, kaasa arvatud ka piinamised.

Piinamisi, kui süüaluse küsitlemise teatud vormi - mida tol ajal igapäevases keeles nimetati kohtulikeks küsimusiks - questions judiciaires - kasutati süüaluselt süütunnistamise saavutamiseks juhtudel, kui süüaluse süü oli ebakindel või kui uurimismaterjal ainult vihjas ta süüle.

Need kohtulikud küsimused jagunesid kahte gruppi:

- 1) harilikud küsimused - questions ordinaires,
- 2) mitteharilikud küsimused - questions extraordinaires.

Viimased, oma "erakorralisusest" hoolimata, ei pakkunud uusi või eriskummalisi piinamise viise, vaid sisaldasid kasutatud viiside kordamist. 1670.a. ordonanss kirjutas ette kohtualuse küsitlemist kolm korda - enne ja pärast piinamist ja piinamise ajal.

Nende kahte liiki "küsimuste" kõrval esinesid veel n.n. "lõplikud küsimused" - questions préalables ou définitives - mida esitati surmamõistetutele nende süütunnistuse või nende kaaslaste nimede teadasaamiseks.

1788.a. seadusega kaotatakse kõikide nende "küsimuste" kehtivus.

Pärast juurdluse lõpetamist asus kohus otsuse tegemisele - jugement.

Kohtuotsuse tegemine toimus juurdluse (information) kestel saadud

dokumentide põhjal, ilma et kohus ise oleks hinnanud isiku süüvõimet, ilma et oleks tunnustajad silm-silma vastu seadnud omavahel või süüalusega /confrontation/. Kohtulik juurdlus piirdus seega toimiku ettelugemisega ning kohtunik hindas tõendite tõendavat jõudu ettemääratud reeglite järgi.

Kohtuotsus oli kolmesugune:

- 1) süüdimõistev - la condamnation,
- 2) õigeksmõistev - l'absolution,
- 3) kahtluse alla jättev - le plus ample informé.

Peab ütleva, et selle ajajärgu inkvisitsiooni-põhimõtteist läbiimbu- nud prantsuse kriminaalprotsess oli riigile võimsaks relvaks oma tahte läbiviimisel; sellepärast loomulikult pandi kohtu funktsioonid riiklike- le organeile; kõrvaldati kohtulikust jälitamisest ja asja arutamisest pooled. Kohtuniku kätte olid koondatud kohtumõistmise, süüdistamise ja kaitse funktsioonid. Teenida riigi huve olevat olnud selle protsessi suur ajalooline osa. Sealjuures saavutati selle protsessiga praktilisi tagajärgi suurte ohvritega, missugune asjaolu ei kutsunud mitte kustki proteste esile. Paljud õpetlased koguni õigustasid selle ajajärgu too- rust ja julmust. Prantsusmaa oli enam huvitatud oma poliitilisest või- must kui ebainimlikust korrast. Kriminaalprotsess, nagu juba mainitud, oli üheks relvaks riiklikule võimule oma ideede läbisurumisel, ja kuigi kuuldus üksikuid häáli kehtiva ~~ehk iseeneslik~~ ebahumaanse korra muutmiseks, arvati see sihitud olevat kehtiva riigikorra vastu. A.1768. Beccaria'lt ilmunud raamat ("Traité des délits et des peines") surmanuhtluse vastu võeti vastu suure pahameelega, sest rahvale meeldis viibida surmanuht- luse täidesaatmisel. Hukkamõistmine pakkus neile lõbu. See pilt vastas täielikult kaasaegse rahva mentalideedile ¹⁾.

XVIIIIs. lõpul hakkavad puhuma uued tuuled kantuna filosoofilistest ideedest, mis nõudsid inimesile poliitilisi ja kodanlikke õigusi, kõigu- tades nii kindlalt-püsivana näivat prantsuse režiimi, ja avaldasid mõju ka kehtivale kriminaalprotsessile.

Silmatorkevaks eeskujuks oli paralleelselt Inglismaal kehtiv kriminaal- protsess, mis oli rajatud võistkondlikkuse põhimõttele, kus poolte ja kohtu funktsioonid olid eraldatud, võimaldades sellega asja igakülgselt ja objektiivselt selgitamist ja kohtumõistmist kohtunike sisetunde-veen- dumuse järel. Mitte aluseta näib olevat Voltaire'i tabav ütlus: "En France le Code criminel parait dirigé pour la perte des cytoyens, en Angleterre pour leur sauvegarder".

1) Rosin, op.cit.,lk.36 jj.

Sellepärast prantsuse revolutsiooniaegne Asutav Kogu, seades oma ülesandeks reformida protsessi, lähtus inglise protsessis valitsevast võistkondlikkuse põhimõttest, s.t. taotles poolte ja kohtu funktsioonide eraldamist, rahva osavõttu kohtumõistmisest, formaalse tõendite-süsteemi muutmist ning kohtumõistmise kõrvalttagatisena sisse tuua avalik-kuse, suulisuse ja vahendituse põhimõtted.

Asutaval Kogul ei läinud korda teostada reformi niisugusel kujul. Mitmesugustest teguritest põhjustatuna ei suudetud Prantsusmaal inkviitsiooni-protsessi vormi asendada võistkondliku vormiga, vaid mõlema põhimõtete ühendusel loodigi n.n. segaprotsess, mis on aluseks ka praegu kehtivale prantsuse KKS-le ja nii mitmetele teistele Euroopa kontinentaalriikide ¹⁾omadele.

Asutava Kogu aegu läbib protsess raskete kuritegude puhul kolm faasi: ta algab lühijuurdlusega - instruction sommaire - kantooni vastava politseiametniku - juge de paix - kui kohtuliku politsei koosseisu kuuluva isiku ees; jätkub ringkonna süüdistatava žürii - jury d'accusation-ees ja lõpeb kohtuliku juurduse ning sellele järgneva kohtuotsuse tegemisega departemangu pealinna kriminaalkohtus.

Menetluse käik oli järgmine:

Süüdistatav kutsuti ülekuulamiseks juge de paix juure n.n. sundtoomakäsuga - mandat d'amener-²⁾ Juge de paix küsitles süüdistatavat, kuulas üle tunnistajad, toimetab üldiselt juurduse akte (procédait aux premiers actes d'instruction) ja koostas protokolle. Leides aluseid kriminaaljälitamiseks tegi ta korralduse süüdistatava kinnipidamiseks n.n. vahistus-käskusega - mandat d'arrêt -.

Asja algatamise ajenditeks olid:

- 1) flagrants délits³⁾ juhud, mille puhul juge de paix alustas asja ex officio;
- 2) kannatanu kaebus - la plainte de la partie lésée;
- 3) kõrvaliste isikute öördused - dénonciations.

1) Rosin, op.cit., lk.39.

2) Hiljem kuulub mandat d'amener määramise kompetents üldpõhimõtteliselt kohtu-uurijale, mõningail juhtumeil ka Vabariigi prokurörile (KKS. §40, §100), prefektile (KKS § 10) või kohtule (KKS § 194, § 214).

3) Prantsuse KKS § 41 kohaselt arvatakse flagrants délits juhtumeiks toimuvat või asja toimunud kriminaalsüütegu, juhtumid, kus süüdlasele viitab rahva kuuld - clameur publique - , juhud, kus kahtlusaluse juurest on leitud relvi, abinõusid või pabereid, mis lubavad oletada, et tema on süüdlane või kaassüüdlane; neid peab leitama varsti peale kuritöö toimumist.

Vahe kaebuse ja öörduse vahel seisis selles, et kaebus lähtus kannatanust ning oli viimase õigus nõuda juge de paix'lt jälitamise alustamist, kusjuures keeldumise korral võis kannatanu oma kaebuse otsekohe esitada süüdistatava žüriile; öördus aga lähtus asjast mittehuvitatud isikust ja oli iga kodaniku kohuseks kuritegevuse vastu võitlemisel. Allakirjutatud ja kinnitatud öördus evis kaebuse effekte.

Sellel uurimissüsteemil olid omad suured puudused. Esiteks juurduse toimetamine, mis eeldab erilise kvalifikatsiooniga isikuid, oli usaldatud vähestele ja pealegi hierarhilisel astmestikul alamal astmel seisvate isikute kätte. Juge de paix oli Asutava Kogu poolt kohtute ümberkorraldamise tagajärjel loodud instituut, mille juriidiline seisund ei olnud, võrreldes juge de paix'ga tänapäeva mõttes, küllalt kõrge ning mille funktsioonid polnud seadusega täpselt määritletud; teiseks suureks puuduseks osutus juurduse ja jälitamise õiguse koondumine ühede ja samade kättesse; kolmandaks - jälitamise õigus oli lubatud, olgugi osaliselt, eraisikutele ning lõpuks puudus protsessi esimeses faasis prokuratuuri osavõtt.

Asja käigus teiseks etappiks oli ringkonna süüdistav žürii¹⁾. Žürii direktor võttis juge de paix'lt asjatoimetuse üle ja jätkas uurimist. Kui ta ei leidnud alust süüdistamiseks, esitas ta asjatoimetuse ringkonna-kohtule, kes asja kohta oma arvamise avaldas, ära kuulates kuninga komissari - commissaire du roi - arvamise; vastupidisel juhul koostas ta süüdistusakti. Menetlus žürii ees oli järgmine: asja ettekandjaks oli žürii direktor, kes ka žüriile protsessis olelevad dokumendid esitas, välja arvatud tunnistajate öeldised, sest nende ülekuulamine žürii ees toimus suuliselt. Selle järgi arutasid žürii liikmed põhjalikult kõiki asjaolusid ilma direktori juuresolekuta, vanema liikme eesistumisel. Vastav otsus tehti häälteenamusega ja märgiti süüdistuaktile. Vastavalt otsuse sisule koostas direktor süüaluse vangistamise või vabastamise määruse.

Süüdistavalt žüriilt läks asi ringkonna kriminaalkohtule, kus protsessi käiku iseloomustas kolm tunnust: suulisus, avalikkus ja vahenditus.

Eelpooltoodud menetlus oli omane rasketele kuritegudele, kusjuures aga kuritegude ja üleastumiste puhul protsessi käik oli äärmiselt lihtne. Esiteks toimus ta kogu omas ulatuses vastava kohtu istungil, kusjuures puudus kohtuliku juurduse eel käiv ettevalmistav toiming - eeljuurdlus - l'instruction préparatoire.

1) Süüdistav žürii koosnes 8-st vannutatud mehest, kes valiti ringkonna passiivset valimisõigust evivate 30 kodaniku seast. Žürii tuli kokku direktori nõudel, kes juhatas kokkutulnud žürii istungeid, mis olid kinnised.

V.Kehtiva prantsuse KKS allikad 1).

Prantsuse kehtiv kriminaalõigus jaguneb üldõiguseks - droit commun - ja eriõiguseks - droit spécial. Üldõiguse moodustavad 1810.a. Kriminaal-seadustiku ja 1808 a. Kriminaalkohtupidamise-seadustiku eeskirjad. Eriõigus korraldab neid alasid, mis on jäänud üldõigusega korraldamata.

Nagu ülal nägime haarab üldõigus kaks seadustikku: KS ja KKS. Vaatleme lähemalt nende seadustike tekkimist, arenemist ning kehtimist tänapäeval.

Nende mõlemate seadustike tekkimine ulatub ajajärku, mil Prantsusmaal valitsesid konsulid, s.o. 1799. ja 1804.a, ajavahemikule. Vastava otsusega määratud komisjon pidi koostama nii materjaal- kui ka formaalkriminaalõigust-haarava koodeksi eelnõu.

Kui komisjon oma tööga valmis sai, anti see trükki ning saadeti tutvumiseks ja arvamise avaldamiseks kassatsioonile, kriminaal- ja apellatsioonikohtule. Saadud arvamiste üldmulje järele otsustades aga võis märgata kindlat tendentsi tagasipööramiseks endiste institutsioonide juure.

1804.a. (2.prairial an XII) teeb Napoleon korralduse koostada rida põhjapanevaid küsimusi, mis pidid samal aastal vaidlusi tekitama Riiginõukogus. Mõningail põhjusil aga lükatakse diskussioon nende küsimuste üle edasi. Lisandub veel uusi takistusi, ning kodifikatsiooni katsed on seisma jäänd umbes 3-ks aastaks.

Mõni aasta hiljem, 1808.a., mil asi uuesti päevakorradele kerkib, toimub selles olulisi muutusi. Nimelt lahutatakse materjaalseaduste küsimused formaalseadustest: ühed esitati seadusandlikule kogule KS-eelnõu näol - teised KKS-eelnõu näol. Esimene avaldati 1810.a. algul, teine 1808.a. lõpul. Kehtima hakkasid mõlemad 1.jaanuaril 1811.a.

Prantsuse KKS on rajatud eelpoolkirjeldatud võistkondlikkuse ja inkvisitsiooni põhimõtete ühendusele. Ta on segaprotsess: 1670.a.ordonansist pärib ja salajase ja kirjaliku information'i ja Asutava Kogu ja Konventsioonide aegselt kodekseilt - suulise ja avaliku instruction'i; süüdistav žürii on kõrvaldatud.

Selle korra juures tavalises olukorras olid instruction préparatoire menetluses kohtuniku, resp. kohtu-uuriija, ja prokuröri funktsioonid täpselt piiritletud, kuid flagrants délits juhtudel oli lubatud, et kumbki neist võib toimetada neid toiminguid, mis muidu kuulusid teise pädevusse²⁾ Üldpõhimõtteliselt on see seisukoht ka tänapäeva prantsuse KKS-s püsima jäänud, hoolimata sellest, et selle tarvituselevõtust on möödunud enam kui 100 a. Kuid lähemalt sellest allpool.

Prantsuse KKS-avaldamisest ja kehtimahakkamisest alates on hiljem järgnenud terve rida seadusi ja novelle koodeksi osade muutmiseks. Kahest

1) Garraud, op.cit.,lk.50 jj.

2) Garraud, op.cit.,lk.51.

osast, millest KKS koosneb, on kõige enam muutusele allunud esimene osa - nimelt uurimismenetlus - instruction - laiemas mõttes, kuna aga teine osa - kohtuliku juurdluse protseduur - procédure du jugement - on väheem kannatanud muutuste all.

Uurimine - instruction préparatoire -, olles prantsus KKS-varhailise- maid osasid, reformiti hiljem mitmesuguste seadustega, millest võiks tähtsamatena mainida:

17.juuli 1856.a. seadust, mis käsitleb norme pädevuse kohta uurimise toimetamise alal,

20.mai 1863.a. seadust, mis käsitleb norme uurimise ja kohtuliku juurdluse kohta flagrants délits juhtudel,

14.juuli 1865.a. seadust, mis käsitleb eelvangistuse - détention préventive- ja ajutise vabadusesolemise - liberté provisoire - norme ning

8.detsembri 1897 .a. seadust, mis annab süüalusele võimaluse jälgida ja kontrollida uurimist oma nõuniku - conseil' - kaudu ¹⁾.

Conseil' ²⁾ instituudi sissetoomine selle seadusega oli suure tähtsusega uudsuseks, kui võrrelda süüaluse seisukorda enne seda, kus uurimine toimus kogenenud kohtuniku-magistraadi ees, kes kutselise harjumuse tõttu nägi süüdistatavas - inculpé - süüdlast - coupable - kellel puudus igasugune võimalus enese kaitsmiseks. Teisest küljest - prokuratuur, kui jälitaja-organ, võis igal ajal protsessi aktidega tutvuda, kuna süüdistatav oli nagu kõrvale jäätud: temale ei tehtud teatavaks tema vastu sihitud süüstisi (charges, uliika), mistõttu temal puudus võimalus nendega tutvumiseks ja nende kontrollimiseks; üldse puudus temal kaitsja ³⁾.

Kehtiva õiguse järele conseil'd omale valida vastavate advokaatide ⁴⁾ hulgast on süüdistatava õigus, mitte kohustus. Conseil' assisteerib eeluurimist, peamiselt interrogatoire ja confrontation toimingute juures, kuid ta võib uurimise käiguga kursis olla ka asjatoimiku ja vastavate määruste kaudu ⁵⁾. Süüdistatava soovi alusel sekretärile või kohtu-uurijale kutsutakse conseil' vähemalt 24 tundi enne interrogatoire'i või confrontation'i algust ⁶⁾. Kui conseil' ei ilmu, võib kohtu-uuriija vastavaid akte toimetada ka ilma tema juuresolekuta, tingimusel, kui conseil' oli ikka kutsutud "vajalikus vormis". Ainult erandjuhtudel, mis nõuavad kiiret teotsemist, nagu: tunnistaja surmaku puhul või kui on karta jälgede kadumist või flagrants délits juhtudel, võib kohtu-uuriija küsitleda ilma conseil' juuresolekuta. Kuid conseil' ilmumisel kohtu-uuriija juure oleneb tema sõnavõtuõigus kohtu-uuriijast; seega esineb ta uurimise menet-

1.Garraud, op.cit..lk.56.

2) Prantsuse kehtivas õiguses nimetatakse kaitsjat uurimise-staadiumis conseil'ks- nõunikuks-. Rosin, op.cit.,lk.310.

3) Garraud, op.cit.,lk.803.

4) Erandina lubab KKS § 295 assiisi-kohtu ees toimivas protseduuris valida conseil'ks vastava assiisi-kohtu esimehe loal sugulaste või sõprade seast isikut.

5)Code d'instruction criminelle, lk.106.

6) Tema viibimisel neil toiminguil on seadusega ette nähtud.

lusel enam vaikiva tunnustajana, milline asjaolu vähendab tuntavalt tema osavõtmise tähtsust ¹⁾.

Kuid tegelikult, nagu arvavad mõned juristid, ei ole 8.detsembri 1897. a. seadus kaitse küsimuses täiel määral rakendatav; tema vastu on avalikult välja astunud selles mõttes, et tema kaudu kaitse sissetoomine eeluurimise staadiumis ainult takistab selle käiku, ega ole sugugi soodne süüdistatavale. Nimetatud seaduse eeskirjal puudub faktiline alus kasel põhjusel, et prantsuse KKS ei püstita nõudmist eeluurimise suhtes, et see toimuks kindla isiku vastu; sellepärast puudub kaitsel kindel toetuspunkt ja ta on määratud tegevusetusele ²⁾.

Kuid selle reformi peamine tähtsus seisab selles, nagu juba tähendatud, et ta võimaldab uurimise käiguga tutvumist ja kontrollimist conseil' kaudu.

Puudutades kaitseküsimust meie kehtivas õiguses, peab ütleva, et kaitse osavõtt eeluurimise kestel on meie õiguses piiratud ja see evib enam nõuandmise iseloomu, vastates seega prantsuse "conseil" mõiste sisule, kuigi meil kaitsja eeluurimise staadiumis ei evi eri nimetust nagu see on prantsuse õiguses.

Igal kriminaalprotsessil on oma algus ja lõpp, mis haaravad protsessi käigu mitmeid faase. Üheks sarnaseks faasiks, nimelt algfaasiks on n.n. algmenetlus, millega mõistetakse era- ja ametlike tekkete rida toiminguid, mis suunatud materjali kogumisele kohtulikute arutamiseks ³⁾.

Algmenetluse lõhetpunktiks on sündmus, mis eeldab kuritegu. Ilma sellise eraisikute või avaliku võimu organite poolt seaduses ettenähtud korras konstateeritava sündmusest ei saa olla alust algmenetluseks.

Seega iseloomustavad algmenetlust kaks isärasust: esiteks on see menetlus suunatud materjali kogumisele, mis annaks võimalikult täieliku kujutluse kuriteo faktist ja kuriteo presumeeritavast sooritajast; teiseks püüab ta selgitada teo juriidilist loomu, mida inkrimineeritakse vastutavale /vastutusele võetavale/ ⁴⁾.

Võrreldes tsiviil- ja kriminaalprotsessi võib märgata, et tsiviilprotsessis, mille sihiks on "teatavate juriidiliste suhete kindlakstegemine ja vastavalt sellele otsustamine" ⁵⁾ kõiksugu asjaarutamise eeltoimingud, teiste sõnadega "avandamine", on koondatud poolte kätte,

1) Garraud, op.cit.,lk.808, 833 jj.

Foinitsky, Kurss ugolovnago sudoproisvodstva, lk.59

2) Feldstein, op.cit.,lk.358.

1) Foinitsky, op.cit.lk 342 jj.

A. A L G M E N E T L U S .

I Algmenetluse mõiste ¹⁾.

Nagu eelpool nägime, kujutab kriminaalprotsess endast protsessuaal-õiguslikku suhet, mille subjektiks on kohus ja pooled. Pole huvituseta vaadelda lähemalt, milliste õigustega on varustatud need subjektid ehk milliselt ja kuidas ilmnevad nende vastastikused toimed, mis loovad protsessi dünaamika, liikluse.

Meid huvitavat segaprotsessi, mis on tüüpiliseks vormiks prantsuse kriminaalprotsessis, iseloomustab, nagu juba eelpool nägime, tema jagunemine kahte ossa: inkvisitsiooni põhimõttest läbiimbunud algmenetlus ja võistkondlikule tuginev lõppmenetlus. Segaprotsessi-tüübi juures on tunnustust leidnud seisukoht, et materjali kogumine kuulugu kohtule enesele, mille kätte koondatud mitmesugused funktsioonid teostatakse volituse andmisega, nagu näit. eeluurimistoimingute teostamine erilise kohtu juures asuva ning tema kontrollile alluva organiga, mille konstruktsioon on äärmiselt mitmesugune, sulades mõningais riiges kohtuga, ning evides mõningais teatud iseseisvust ²⁾.

Igal kriminaalsüüteoal on oma algus ja lõpp, mis haaravad protsessi käigu mitmeid faase. Üheks sarnaseks faasiks, nimelt algfaasiks on n.n. algmenetlus, millega mõistetakse era- ja ametlike isikute rida toiminguid, mis suunatud materjali kogumisele kohtulikaks arutamiseks ³⁾.

Algmenetluse lähtepunktiks on sündmus, mis eeldab kuritegu. Ilma sellise eraisikute või avaliku võimu organite poolt seaduses ettenähtud korras konstateeritava sündmuseta ei saa olla alust algmenetluseks.

Seega iseloomustavad algmenetlust kaks iseärasust: esiteks on see menetlus suunatud materjali kogumisele, mis annaks võimalikult täieliku kujutluse kuriteo faktist ja kuriteo presumeeritavast sooritajast; teiseks püüab ta selgitada teo juriidilist loomu, mida inkrimineeritakse kaasatavale /vastutusele võetavale/ ⁴⁾.

Võrreldes tsiviil- ja kriminaalprotsessi võib märgata, et tsiviilprotsessis, mille sihiks on " teatavate juriidiliste suhete kindlakstegemine ja vastavalt sellele otsustamine" ⁵⁾ kõiksugu asjaarutamise eeltoimingud, teiste sõnadega "avandamine", on koondatud poolte kätte, mis vastab ka tsiviilprotsessile omasele võistkondlikkuse põhimõttele.

Ühiskondliku võimu osavõtt kriminaalprotsessis on tingitud eeskätt sellest, et eraisikud ei evi küllaldast ettevalmistust ega vilumust asjale lähenemiseks, millepärast ka näit. meiegi KKS-s juurdlemine on usaldatud erikvalifikatsiooniga isikuile ja teiseks sellest, et kriminaalsüütegude aluseks on ühiskondlik huvi, millega erahuvid pole alati solidaarsed. Sellepärast uurlemise korra juures, kus kriminaaljälitamise algata-

1) Foinitsky, op.cit.lk 342 jj.

mine ja käik määritletakse seadusandlusega, mis kõrvaldab pooled ja kohtu isikliku tegevuse - algmenetlus omab ametliku uurlemise (inquisitio) iseloomu, mis aegade jooksul on mõningais seadusandluses, nagu vanemas prantsuse õiguses ja ex Venes jagunenud sündmuse ülduurlemiseks - inquisitio generalis - ja eriliseks ehk kohtulikuks uurlemiseks - inquisitio specialis - mis oli suunatud teatud isiku süü kindlakstegemisele.

Ülduurlemise toimingud olid koondatud ametlike isikute, nagu politsei jne.kätte; erilise uurlemise toiminguid teostasid aga kohtulikud organid. Nende tegevuse määritlejaks polnud mitte pooled, kes uurlemispõhimõttele rajaneval protsessil puudusid, vaid seaduse tahe.

Ametlike uurlejate, kellele oli ette kirjutatud ühesuguse erapooletusega avastada nii süüdistatavaid, kui ka õigeksmõistvat tõendusmaterjali, mitmesuguste protsessuaalfunktsioonide piiristamine pole küllalt kindlakujuline, nagu seda võime piltlikult näha just prantsuse KKS-juures.

Era- või ametisikute poolt formuleeritav süüdistamise mõiste asendub seaduslike ajendite (fundamenta inquisitionis) mõistega, mis on kohtuurijale kohuslikud menetluse alustamiseks. Ametlikul uurlemisel, mis on sihitud materjaalse tõe avastamiseks, ja mille juures puudub süüdistamise instituut, pole piire, mida muidu tõmmab süüdistamine. Sellepärast on ta niisama piiritu nagu tõe ise ja seadus kirjutab ette urelda senikaua, kuni tõe on purgitud.

Kuna selle korra juures puuduvad pooled, kelle väited ja vastuväited iseenesest kontrolliksid tõendusmaterjali tõepärasust, on ametliku uurlemise revisjoniinstantsiks kohus ise.

Kõige selle tagajärjel omab menetlus impersonaalset iseloomu, kaasatud isikute õigusetust, keda vaadeldakse kui uurlemisobjekte, ja äärmist aeglust.

Teistsuguse pildi pakub algmenetlus võistkondlikkuse korra juures. Niivõrd kui see kord seab endale ülesandeks tõendite kogumise, muutub ta iseseisvate poolte, peasjalikult süüdistaja-poolle, asjaks ja saab seega isiklikuks, süüdistavaks uurlemiseks, mis juhitud kindlast tahtest. Uurlemine, kui niisugune, on eraldatud kohtulikust tegevusest ning on süüdistaja käsutuses; süüalune omalt poolt aga võib kasutada igasuguseid abinõusid oma kasuks rääkivate tõendite kogumiseks.

Tõendite kogumisel võib süüdistaja sattuda asjaoludele, mis ületavad tema võimu, nagu nät.: tunnistaja keeldumine vabatahtlikult tunnistamast

-
- 2) Feldstein, op.cit.,lk.185.
 - 3) Foinitsky, op.cit.
 - 4) Feldstein, op. cit.,lk.348.
 - 5) Räägo, op.cit.,lk.38.

elukorterite läbiotsimine, süüdlase põgenemisektakistuste tarvitusele võtmine jne. Neil juhtudel võib ta kohtult taotella sundabinõude tarvituselevõtmist.

Kui tõendid on kogutud, kas vahenditult või kohtu kaasabil (sundabinõud), formuleerib süüdistaja oma süüdistuse ja esitab selle kohtule sisuliseks läbivaatamiseks.

Harilikult esitab süüdistaja lõpliku süüdistuse väiksemates ja vähemtähtsates asjades, kuna suuremate süütegude puhul formuleerib ta esialgse süüdistuse, mis on aluseks eeluurimisel, mida teostab, nagu ametlikugi uurlemise puhul inkvisitsiooni ^opehmisõttele rajaneva algmenetluse juures, kohtu-uuriija, kuid selle erinevusega, et eeluurimise toimingu sfäär on kindlalt piiristatud süüdistusega.

Eeluurimine on sihitud süüdistaja kogutud andmete kontrollimisele ja nende täiendamisele, selleks, et otsustada küsimust- kas asuda lõppmenetlusele või mitte, s.t. kas anda süüalune kohtu kätte või mitte.¹⁾

Algmenetluses võistkondlikkuse korra juures poolte osavõtt võimaldab kohtuliku tegevuse kontrollimist. Revisjoni-kord asendub kaebekorraga. See kõik kõrvaldab aegluse protsessis, tõstab esile poolte üheõigusluse jne.

Kokkuvõttes: algmenetlus ongi selleks, et jõuda selgusele, kas teatav tegu sisaldab süüteo tunnuseid, et koguda tõendeid, kes on selle süüteo sooritanud, et fikseerida kogutud tõendeid, et nad kaotsi ei läheks ja kohus lõppmenetlusel neid kasutada saaks²⁾.

Seega: võistkondlikkuse põhimisõttele rajanevas algmenetluses domineerivad võistlejad pooled; kohus etendab sel korral tarvituselevõetavate abinõude seadusepärasuse ^{kontrollija}osa, ta on organiks, kes võimaldab nende abinõude tarvituselevõtmist, kui need abinõud ületavad poolte võimupiire ja tungivad seadusega kaitstud subjektiivsete õiguste sfääri; ta on organiks, kes hindab poolte poolt esitatud tõendite materjali küllalduse mõttes asja edaspidiseks käiguks ning ühtlasi kontrollib tõendeid.

Inkvisitsiooni põhimisõttele rajanevas algmenetluses aga on poolte osavõtt protsessis tunduvalt piiratud ning protsessi ennast juhivad ametlikud isikud, kelle kätte koonduvad süüdistamise, kaitsmise kui ka tõendite hindamise funktsioonid.³⁾

II Algmenetluse liigitamine.

1. Avandus.

Algmenetluse esimesiks sammeks on seaduses ettenähtud organite poolt abinõude tarvituselevõtmine süüteo ja süüdlase kindlakstegemiseks. Seega on algmenetluse esimese staadiumi ülesandeks koguda vajalik materjal, millele võikstoetuda süüdistamine. Neid algmenetluse protseduuris esinevaid eelsamme nimetatakse juurdluseks ehk avanduseks. Oma juriidiliselt loomult pole avandus kohtulik akt ja üldise reegli järgi eelneb ta algmenetluse teisele staadiumile n.n. eeluurimisele (erandlikel juhtumel võib avandus järgneda ka eeluurimisele, nagu see oli mõningail juhtudel

ex Vene KKS-s).

Kuna avandus on oma loomult teadete kogumine - teated võivad sageli olla väga pealiskaudsed - siis avanduse korras toimetatud akte võetakse tavaliselt suurima ettevaatusega ning jõudu evivad ainult need, mis on toimetatud eeluurimise eeskirjade kohaselt.

2. Eeluurimine.

Algmenetluse teiseks staadiumiks on eeluurimine, mis on tavaliselt obligatoorne õiguste kaotamisega seoses olevatele süütegudele.

Teatud mõttes eeluurimine läheneb avandusele, sest nii üks kui teine on sihitud juriidilist tähtsust omavate sündmuste üksikasjade selgitamiseks; kuid üldiselt erineb eeluurimine tuntavalt avandusest.

Eeluurimine on, vastupidi avandusele, kohtulik akt ja vajab selleks, et olla algatatud, erilist määrust ning üldreegli järgi toimetab eeluurimist kohtu-uuriija. Eeluurimise peäülesandeks on andmete kogumine, selleks et otsustada kas on küllaldasi aluseid positiivse või negatiivse otsuse tegemiseks süüdistatava kohtu kätte andmise küsimuses ⁴⁾.

Eeluurimine algab sealt, kus lõppes avandus. Viimane annab süüdistajale teo, mis sisaldab süüteo tunnuseid ja isiku, kelle suhtes tuleb taotella kriminaalkohtuliku jälitamise alustamist. Üldiselt on Lääne-Euroopas protsessile võõras eeluurimise alustamine mitte kindla isiku vastu ⁵⁾

III Algmenetlus prantsuse KKS-s. ⁶⁾

Vaadeldes lähemalt algmenetlust prantsuse KKS-s, mille aluseks on veel tänapäevalgi mõõduandev 1808.a. koodeks, võib konstateerida tema rajanemist inkvisitsiooni põhimõttele, olgugi, et hilisemad muutmis- ja täiendamisseadused, eriti aga 8.dets.1897.a. seadus, sisaldavad radikaalseid reforme algmenetluse korra suhtes, kaldudes seda viima võistkondlikkuse põhimõttele.

Toetudes eelpooltoodud käsitelule algmenetlusest üldse võib märgata, et prantsuse KKS-s algmenetluses puuduvad pooled tsiviilprotsessi mõttes. Süüdistatavat vaatab sama koodeks kui uurimisobjekti, mitte kui poolt.

Mitte ükski see, et teda võis küsitella, temalt vabadus võtta, vaid tema eest varjati hoolikalt ka uurimistoimetuse tulemusi ja andmeid. Ta ei võtnud aktiivselt osa algmenetluse toimingust. Kohtu-uuriija - juge d'instruction - oli õigustatud teostama igasugust kontrolli, uurlema asjatundjate arvamisi, võetusi jne., ilma et sellel oleks teatatud süü-

1) Foinitsky, op.cit.,lk.344; Räägo, op.cit.,lk.260.

2) Räägo, op.cit.,lk.260.

3) Rosin, op.cit.,lk.

4) Rosin, op.cit.,lk.465; Räägo, op.cit.lk.263.

5) Räägo, op.cit.,lk.263.

6) Foinitsky, op.cit.,lk.348.jj.

distatavale; selle tõttu ei saanud viimane ei isiklikult, ega esindaja kaudu neist toiminguid osa võtta. Tõsi küll - esimesel küsitlemisel kohtu-uuriija tegi temale teatavaks tema vastu esitatud süüdistuse sisu ja tähtsamad tõendid, millele süüdistamine toetus, kuid nende tõendite jõud võis ajajooksul väheneda või suurenedada, samuti süüdistus ise võis muutuda ilma süüdistatava teadmata. Ta ei teadnud isegi süüdistajate nimesid ja sageli osutus, et olles teadmatutes süüdistuse ulatusest ilmutas kõige kompromiteerivamat kinnisust. Tema võis paluda, mitte aga nõuda, tunnistajate, kes tõendasid tema süütust, väljakutsumist ja küsitlemist. Ka puudus tal võimalus isiklikult või tema poolt volitatud eksperdi kaudu kontrollida asjatundjate uurlemist. Algmenetluse aktid tehti temale teatavaks alles peale uurimise lõppu, s.o. siis, kui oli liiga hilja nõuda mingit uurimistoimust, mis võiks heita uut valgust asjale. Vähe sellest: isegi seadusega temale omistatud õigused jäävad temale teadmatuiks. Nii näit.: kuritegude puhul ei teata temale kohtu-uuriija ei uurimise sulgemise lõplikust otsusest, ega asja edasiandmisest kohtusse. Keegi ei ole kohustatud temale teatavaks tegema asjaarutamispäeva süüdistava kambri poolt.

Prantsuse KKS-eeskirjad näivad siin palju karmimad olevat kui meie KKS-omad. Nii meil KKS § 263 kõlab järgmiselt: " Kui keegi on võetud eeluurimisel süüaluseks vastutusele, siis näitab kohtu-uuriija enne toimiku ärasaatmist selle süüalusele ette, kui viimane seda soovib, ja küsib temalt, kas ta ei soovi enese kaitseks eeluurimist millegagi täiendada" ning § 264. järgi teatab kohtu-uuriija eeluurimise toimetamise lõpetamisest 12-17 - aastase alaealise süüaluse kohta tema vanemaile või tema eest hoolitsevaile isikuile, kellel on õigus 7.päeva jooksul paluda kohtu-uuriijalt eeluurimistoimiku ettenäitamist ja eeluurimise täiendamist.

Kui toimiku ettenäitamisel süüalune toob ette uusi asjaolusid, siis on kohtu-uuriija kohustatud neist kontrollima neid, mis on mõjuvad asja otsustamisel (KKS § 265) ; pärast seda kuulutab kohtu-uuriija süüalusele, erasüüdistajale ja tsiviilnõudjale, et eeluurimise toimetamine on lõpetatud (KKS § 266).

Enne 8.detsembri 1897.a. seadust esines prantsuse segasüsteemis materjaalne kaitse, mille juures kaitse ja süüdistuse funktsioonid olid koondatud kohtuniku kätte, kes kogus nii süüaluse kasuks, kui ka kahjuks rääkivaid tõendeid, formuleeris nende põhjal esmalt süüdistuse ja siis kaitse ning vastavalt sellele tegi ise ka otsuse. Materjaalne kaitse prantsuse KKS-algmenetluses asendus 8.dets.1897.aasta seaduses formaalse kaitsega. Enne seda oli see võimalik ainult lõppmenetlusel, kohtuliku juurdluse staadiumis ¹⁾.

1) Foinitsky, op.cit.,lk.59.

Kuigi formaalne kaitse lähtub seisukohast õigustada süüalusele kaitse ja abi saamiseks pöörduda erilise, kohtust ja süüdistajast lahusseisva isiku poole, kes oleks n.ü. tema esindajaks kohtus, ei paku prantsuse KKS-~~us~~ eelpoolmainitud seadus kaitset selle sõna otseses mõttes, vaid nagu ülalpool nähtud, võimaldab ainult tutvumist uurimiskäiguga. Selles kahtses võimaldada algmenetluse faasis süüalusele formaalset kaitset, mis oleks eraldatud kohtust, peitubki teatud kalduvus võistkondlikkuse põhimõtte poole.

Süüdistamine prantsuse KKS-i järgi on koondatud prokuratuuri kätte ning sama seadustiku järgi teatud liik kohtutegelasi mitte üksi ei või, vaid isegi peavad koguma materjali, mis tuleb lõppmenetlusel hindamisele.

Prantsuse 1808.a. koodeksi järgi jaguneb kriminaalasjade menetlus kahte ossa:

1. instruction - uurimine laiemas mõttes, mis vastab tänapäeva algmenetluse mõistele,

2. jugement - kohtumõistmine, mis haarab lõppmenetlust ettevalmistavaid toiminguid, kohtulikku juurdlust, küsimuste formuleerimist, otsuse tegemist jne. vastates seega lõppmenetluse mõistele.

Kumbki neist rajaneb iseseisvale ja üksteisele vastukäivale põhimõttele: uurlemine ja võistkondlikkus.

Uurimine (instruction) kuulub kohtulikule politseile, kelle eesotsas seisab prokuratuur, ja kelle koosseisu kuuluvad ka kohtu-uurijad (juge d'instruction). Kohtulik politsei koosseisu kuuluvana alluvad kohtu-uurijad, nagu teisedki kohtuliku politsei ametnikud, prokuratuuri distsiplinaarvõimule, tähendab - nad alluvad peaprokuröri järelvalvele, mis fikseeritud praegugi kehtivas KKS-i § 57. ja § 279. ning KKS-i § 281. järgi ka apellatsioonikohtule, millel on õigus kutsuda süüdlasi ametnikke kohtu ette, teha neile ettekirjutisi olla tulevikus täpne oma ametis ja määrata neile trahve.

Peaprokuröri järelvalveõigus kehtiva prantsuse KKS-i § 279. järgi sisaldab peale õiguse teatud korralduste tegemiseks ametnikele veel õiguse: a) teha neile hoiatusi hooletuse puhul, kusjuures need hoiatused kantakse tema poolt eriliselt selleks otstarbeks peetavasse registrisse (KKS §280), b) retsidiivi puhul anda nad apellatsioonikohtu kätte (KKS § 281.).

Kuni 17. juuli 1856.a. seaduseni, mis korraldas uurimise pädevust, ei tunnustatud kohtu-uurijale õigust keelduda uurimise alustamisest, kui seda nõudis süüdistaja võim ka siis, kui ta ei näinud teos süüteo tunnuseid, mis sisaldasid prokuratuuri ettepanekus; ta ei mõistnud kohut, vaid uurles; tema kompetentsi kuulus süüdistaja ja nõuluskambri otsuste ettevalmistamine, ise ei teinud ta mingisuguseid otsuseid; tema võim, peaaegu piiramatu uurlemise sfääris, oli tähtsusetu hindamise alal.

Kohtu-uurijate taandamiskord, sõltudes kassatsioonikohtu otsusest

erines ja erineb üldisest kohtunike taandamiskorrast.

Ning lõpuks, kohtu_uuriija määratakse valitsuse poolt ajutiselt, 3-ks aastaks ringkonnakohtu koosseisu kuuluvaist kohtunikest või lisakohtunikest.

Prantsuse seadusandlus varustas kohtu-uuriijaid laialdase, sageli puhtkohtulike volitusiga, andes kätte õiguse:

1. lubada ja toimetada läbiotsimisi, võetusi;
2. määrata tõkendeid mitte üksi ilmumise tagatiseks, vaid peaasjalikult uurimise tagajärgede tagamiseks. Kuni 1863.a. võisid nad süüdistatavaid kinni panna salakambrisse, mis nüüdisajal on asendatud läbikäimiskeeluga (interdiction de communication) kuni 20 päevani;
3. vahi alla võtmise õigus kuulub neile igas asjas, mis toob kaasa vangistuse või suurema karistuse. Kuni 1865.a. seadusega see karm abinõu oli seadusega ette kirjutatud obligatoorsena kuni uurimise lõpuni, praegu kehtib ta vaid fakultatiivse abinõuna.

Kohtu-uuriija otsusile võis kaevata, kuid süüdistatava kaebamisõigus, võrreldes prokuratuuri esindajate ja isegi tsiviilhageja omaga, oli piiratud.

Kontrollimisõigus kohtu-uuriija tegevuse üle kuulus süüdistatavale kambriale.

Oma struktuurilt uurimine oli sihitud peamiselt selleks, et küllaldasel määral kindlustada riigi karistusliku võimu toimet; kohtu-uuriija oli nagu jätkuks süüdistaja võimule, mis allus prokuröri valvele, milline väga paljudel juhtudel võis toimetada ise uurimist kohtu-uuriijale omase pädevusega, mitte üksi flagrants délits juhtudel, vaid ka siis, kui näit. tema kaasabi palus majaperemees, kelle majas toimus kuritegu.

Sama koodeksi kohaselt prokuröri valvele järgneb tsiviilhageja, kui süüdistaja-organ, kes võib küll ainult kirjalikult vastu väita süüdistatava taotlusile vahi alt vabastamiseks; teiseks on temal suuremad õigused kohtu-uuriija otsuste peale kaebamiseks, kui seda on süüdistataval.

Jälitamine on usaldatud vabariigi prokurörile ja kohtu-uuriijale, kellest esimene nõuab, teine määrab abinõusid, mis võiksid viia tõe avastamisele.

Prokuröri valve võib igal ajal tutvuda menetlusaktidega.

Seega näeme, et mainitud koodeksi järgi on koondatud ühede ja samadesse kättesse uurlemise toimetamine ja ka õigus teha kohtuliku iseloomuga otsuseid nagu süüdistatava kinnipidamiseks, läbiotsimiste jne. toimetamiseks, mitte üksi siis, kui seda toimetab kohtu-uuriija, vaid ka siis, kui see erandjuhtudel usaldatakse teistele kohtuliku politsei ametnikele või isegi prokuratuurile.

Nii näit. on prefektid varustatud teatud võimuga lahendada raskeid kuritegusid, kuritegusid ja üleastumisi, koguda nende kohta tõendeid ja anda süüdlased kohtu kätte.

Politsei komissarid, meerid ja nende abid, põldude ja metsade vahid (gardes champêtres; gardes forestiers) koostavad protokolli üleastumiste kohta; viimased aga veel ka teatud kuritegude kohta. Nendest protokollest evivad mõned kohtulike tõendite jõudu. Nimetatud isikud küsitlevad tunnistajaid, isegi peavad kinni süüdistatavaid, toimetades neid ühes protokollega avaliku süüdistaja juure.

Prokuratuur küsitleb tunnistajaid isegi vande all, toimetab läbiotsimisi, võetusi, ekspertiise, võib teha sundtooma ja kinnipidamise määrusi, koostades kõikide oma toimingute ja tarvitusele - võetud abinõude kohta protokolli, mille kohta kehtivad teatud formaalsused, et evida kohtulike tõendite jõudu.

Kohtu-uuriõigused on veel laialdasemad. Nimelt on temal õigus teha: 1. määrameid eelkinnipidamise kohta mandat d'arrêt, mandat de dépôt näol; määrameid kaotsjoni vastu vabastamise kohta; õigus keelata süüdistatavale läbikäimine kõrvaliste isikutega kuni 20 päevani; 2. määrameid uurimise sulgemise kohta.

Kohtu-uuriõiguste peale kaebamisõigus kuulub täies ulatuses prokuratuurile ja tsiviilhagejale; süüdistataval on ainult nii palju õigust, kui võrd nad puudutavad tema vahistamist.

Seega ei teatata süüdistatavale, nagu see esineb meie praksises, kohtu-uuriõiguse kavatsusest uurimine sulgeda; teatamine oleks võimaldanud taotella täiendavate tõendite esitamist. Selle õiguse saab süüdistatav alles siis, kui asi on juba kohtusse antud sisuliseks arutamiseks.

Vandekohus (Cour d'assise), peale lühidat küsitelu eesistuja poolt ja peale süüdistusakti kättesaamist, võib süüdistatav esitada nõude täiendavate tunnistajate ja ekspertide väljakutsumiseks; see nõue kuulub tingimusteta täitmisele kui ta kannab kõik väljakutsumisega seoses olevad kulud, kusjuures värsusõiguse korral oleneb kohtust, kas kutsuda või mitte eelpoolnimetatud isikuid välja riigi arvel.

Samasugused õigused kuuluvad süüdistatavale ka jaoskonna- ning ringkonnakohtus.

Seega puudub süüdistataval võimalus algmenetluse kestel vajalikke tõendeid esitada; see osutub talle võimalikuks alles lõppmenetlusel - täht. kohtuliku juurdaluse staadiumis. Täieliku õigusega nimetatakse sellist õigust hilinenuks, sest tõendid, mis oleksid algmenetluse toimetamise ajal, võisid nõrgeneda selle ajavahemiku jooksul, mõned aga, nagu näit. ekspertiisi kontroll, vaatlused jne. osutusid sageli hiljem võimatuks ja ka tunnistajad, kes esimest korda esinesid, umbusaldas kohus.

Võib ütelda, et kokkuvõttes iseloomustavad prantsuse algmenetlust 1808.a. koodeksi kohaselt järgmised tunnused:

1. tõendite kogumise kohustuse ja kohtuliku määrami tegemise koondamine ühedesse ja samadesse kättesse;
2. menetluse kirjalikus ja salajasus, kusjuures eriti hoolikalt varjatakse süüdistatava eest uurimise tagajärgi;

3. formaalse kaitse puudumine;

4. süüdistatava organi enanev osa ning kohtuliku politsei laiaulatuslikkus, kuhu kuulub ka kohtunik-uuriija, kelle protokollid evivad kohtulike tõendite jõudu.

1808.a. KKS-a praktilise kohaldamise seisukohalt tuleb tähele panna neid eriti suuri volitusi, mida andsid prokuratuurile, kui kriminaaljälitamise algatamise organile, peamiselt hilisemad seadused.

Prantsusmaal eranditult kõigis asjus, isegi eraasjus kuulub kriminaalsüüstamine (ugolovnoe obličenie) prokuröri valvele; kannatanud isikud võtavad protsessist osa tsiviilhagejaina.

Prokuratuur, koondades oma kätte palved ja igasugused muud teated kriminaalsüütegudest, evib 1863.a. seaduse eeskirjade tõttu suurt võimkonda nende suunamiseks.

Saadest alluvalt kohtuliku politsei organilt, kaasa arvatud ka kohtu-uuriija, kes teotseb omal algatusel ainult flagrants délit juhtudel, protokollid, prokuratuur võib:

1) jätta asja tagajärjeta kuita

a) ei leia teos süüteo tunnuseid;

b) või puuduvad tõendid, mis vajalikud jälitamise alustamiseks;

c) või oportuniteedi põhimõtte kohaselt ei pea asja jälitamise väärseks.

Niisugune tagajärjeta jäetud asi ei lähe kohtu-uuriijale. Sellise menetlusega lõpetatakse palju niisuguseid asju, mis meil õiguse järgi oleksid nõudnud uurimist, sest meie kehtiva KKS-a järgi uurimise, resp. eeluurimise avaliksüüdistuse korras jälititava süüteo alustamise üheks seaduslikuks ajendiks on prokuratuuri ettepanek. Prantsuse KKS-a järgi nende asjade arv, mis vahenditult lähevad kohtu-uuriija kätte, on väike.

2) anda asja vahenditaks lahendamiseks jaoskonna- või ringkonnakohtule.

Sarnasel juhul süüdistatav kutsutakse otseselt kohtu ette, kus asja arutamine ja otsuse tegemine toimub võimalikult ühe kohtuistungil välitel; nii avalik süüdistaja kui ka süüdistatav esitavad tõendeid; viimane võib aga taotella asjaarutamise edaailükkamist nende tunnistajate väljakutsumiseks, kellele ta toetub.

3) teha kohtu-uuriijale ettepaneku alustada uurimist assiisikohtule alluvais asjus.

Ettepanekus tähendatakse lühidalt:

a) süüdistuse sisu;

b) kuriteo toimumise koht ja aeg;

c) süüdistatav isik;

d) tõendid, mis saadud esialgsel uurimisel.

Siinjuures võib kohtu-uuriija teha ülesandeks toimetada üksikuid uurimistoimusi (sledstvennoe deistvija) teiste ringkondade kohtu-uuriijaile või teistele kohtuliku politsei ametnikele nagu politseikomissaridele,

rahukohtunikele (juge de paix) jne.

Seega lasub uurimisorganitel töö peajasjalikult tähtsamate ja vaidlustete süüdistuste üle, mis alluvad vandekohtule.

1879.a. töötas Le Royer komisjon välja laiaulatusliku projekti algmenetluse reformimiseks, kuid seda projekti ei võtnud saadikute koda vastu. Alles 18 a. hiljem, 8.dets. 1897.a. seadusega, võetakse siiski vastu teatud uuendused:

1. süüdistatav saab õiguse kaitsele kohe peale esialgset küsitlemist, milline peab toimuma 24.tunni jooksul vahistamise momendist mandat d'amener'ga ja otsekohe mandat de comparution puhul. Esialgsel küsitlemisel teatatakse süüdistatavale, et tal on õigus mitte vastata; seda tähendatakse ka protokollis;
2. kaitsja kutsutakse kas süüdistatava enda poolt või määratakse tema palvel advokaatide seast advokaatide nõukogu vanema poolt;
3. kohtu-uuriija võib keelata süüdistatavale läbikäimise kõrvaliste isikutega kuni 10 päevaks õigusega seda suurendada kuni 20 päevani.
4. interrogatoire ja confrontation (küsitlemine ja vastastamine) toimub conseil' juuresolekul, mis puudub, kui süüdistatav seda ise ei soovi. Conseil' kutsutakse vähemalt 24 t. enne mainitud toiminguid. Tema sõnaõigus oleneb kohtu-uuriija suvast.

See oleks üldine ülevaades prantsuse 1808.a. KKS-st, mis mõningate muudatustega, millest allpool lähemalt, ka tänapäeval kehtib.

Nagu eelpool nähtud jaguneb algmenetlus avanduseks ja eeluurimiseks. Esimene on väline kontroll süüteo fakti kohta. Formaalsest küljest on avandus sama mis eeluuriminegi, ainult selle vahega, et avanduse akte ei toimeta kohtu-uuriija, nagu see on omane eeluurimisele, vaid politsei ja ka teised organid, kes konstateerivad süüteo fakti. Sellise piiritluse sihiks, kus ühed organid on kohustatud kindlaks tegema süüteo fakti, teised aga seda juriidiliselt kvalifitseerima kaasatavate õiguste kõige vähema rikkumise eeldusega, on saavutada jõu ja töö ökonoomiat. Tegelikult pole selle sihi saavutamine täielik sellepärast, et kohtuvõimult ei saa võtta kontrollimisõigust avandavate organite üle. Õigem oleks, kui kohtuvõim kohe algusest peale määritleks fakti juriidilise iseloomu, kuid puhtkohtu-organite liikumatus on alati olnud takistuseks sellise korra enam-vähem täielikuks teostamiseks.

Kaasaegsed seadusandlused, ka meie oma, teevad vahet avanduse ja eeluurimise staadiumite vahel, kuigi nende erinevus on tegelikult raskesti piiristatav. Doktriin tunnistab samuti erinevust nende vahel, kusjuures levinenumaks seisukohaks on see, st avandus omab mittekohtuliku akti iseloomu, ning selle teostajaks on politsei, kuna aga eeluurimine, vastupidi, on kohtuliku iseloomuga akt ja seda teostab kohtu-uuriija.

Selles seisukohas peitub siiski teatud ebatäpsus. Meiegi õiguse järgi "kohtu-uuriija kontrollib avanduse andmeid, kogub uusi tõendeid, fikseerib tõendeid, võtab abinõud tarvitusele süüaluse kohtu eest kõrvale hoidmise

tõkestamiseks" ¹⁾, kuna politsei etendab subsidiaarset osa. Seega ka kohtu-uuri ja võib esialgselt toimetada avandamist süüteo fakti kindlakstegemise ja hiljem seda kvalifitseerides asub eeluurimisele. Teatud sisulises mõttes on nagu mingi vahe avanduse ja eeluurimise vahel, millest esimene on sihitud õigusrikkumise kindlakstegemiseks, teine fakti avastamiseks ja süüteo kordasaatja süüs kindlakstegemiseks ²⁾.

IV. Algmenetluse liigitamine prantsuse KKS-ajärgi.

Kuigi mõned seadusandlused liigitavad algmenetlust avanduseks ja eeluurimiseks, ei saa seda väita kõikide kontinentaalsete Euroopa, kaasa arvatud ka prantsuse, KKS-de algmenetluse kohta. Just viimase juures puudub markantne vahe avanduse ja eeluurimise vahel.

Tõendite kogumiseks on prantsuse õiguses välja kujunenud eriline organ kohtunik-uuri ja näol, kes prantsuse KKS-§ 55. alusel nimetatakse ametisse Vabariigi Presidendi poolt kolmeks aastaks kontunike või lisakohtunike seast (KKS § 56). Kuid tema kõrval paralleelselt teostavad samu ülesandeid prokuratuur ja politsei. Seega toimub prantsuse õiguses vajaliku algmaterjali kogumine kolmesuguste organite poolt. Ja kui siinjuures küsida, kuidas on nad omis funktsioones piiritletud, siis peab ütleva, et selge piirne vahel puudub. Politsei uurimisfunktsioonid on Prantsusmaal võrdlemisi laiaulatuslikud kuigi ta iseseisvat osa ei etenda. Vastavate toimingute varal teeb ta kindlaks süüteo fakti ning uurimist toimetavad politseiorganid pöörduvad kohtu-uuri ja poole registreerimiseks. Viimane hindab kontunikuna teiste poolt kogutud materjali ja selle varal teeb vastavaid otsuseid. Kuid sellega ei ole ta pädevus sugugi kindlapiirilise, sest KKS-§ 59. põhjal võib ta ise süüteguisid uurelda ³⁾, teostades seega selliseid toiminguid, mille teostamine kuulub muidu politseile. Selles mõttes leiame analoogiat prantsuse ja meie kohtu-uuri ja vahel, sest ka meie õiguse järgi "kohtu-uuri ja kogub omal algatusel tõendeid, selgitab isikut, kellele langeb kahtlus, kui see avandusest ei selgu ⁴⁾", tähendab täidab ülesandeid, mis Lääne-Euroopa protsessides lasuvad politseil.

Mõlemad algmenetluse faasid prantsuse kehtiva õiguse järgi ennem sulavad ühte, sest näit. väga palju selliseid asju, mis meil kuuluvad avandamisele, kuuluvad prantsuse protsessis eeluurimise sfääri; arvatavasti on see sellest tingitud, et meil on antud suurem tähtsus avandusele kui näit. Lääne-Euroopa protsessides, seda on tahetud legaliseerida s.t. et avandusele on seadusega antud see suurem tähtsus, mille ta oli tegelikult aja jookul meie praktikas omandanud, ning teiseks tahetakse legaliseerimise sõnaga väljendada mõtet, et avandus on muudetud vormiliseks. Seega meie õiguse järgi avandus on sisult asetatud õige lähedale eeluurimisele, ja sellepärast ka meie õiguses ei ole päris kerge tõmmata piirjoont avanduse ja eeluurimise vahele ⁵⁾.

1) Räägo, op.cit., lk.263.

2) Feldstein, op.cit., lk.349.

3) ibid., lk.187,188.

4) Räägo, op.cit., lk.280.

5) Räägo, op.cit., lk.264.

Peale selle tuleb prantsuse õiguses tähele panna mõningaid muid asjaolusid, mis mõjutavad mõningate organite pädevust, mis omakorda just takistab selge piiri tõmbamist avanduse ja eeluurimise vahele prantsuse KKS-s. Nii näit. kuritööde suurus, nende allumusküsimused, siis kas on tegemist flagrant või mitte-flagrant iseloomuga kuritöödega - igaüks neist asjaoludest võib anda mõnele organile suurema võimkonna kui see temal muidu on. Näit. kohtu-uuriija pädevus flagrants délits juhtudel omab hulga suuremat ulatust, kui see temal tavaliste juhtude juures muidu oma- ne on. Flagrants délits juhtudel võib kohtu-uuriija ex officio alustada uurimist, ilma et oleks selleks tõuget saand prokuratuuri esindajalt või tsiviilhagejalt, kusjuures esimese ettepanek ja teise palve on seaduslikeks ajendeiks uurimise alustamiseks; KKS-s § 59. põhjal toimetab kohtu-uuriija samu akte, mille toimetamisõigus muidu kuulub vabariigi prokurö- rile eeskirjade järgi, mis selles suhtes viimasele ette nähtud KKS-u peatükis "Vabariigi Prokurörid ja nende asemikud".

Teatud mõttes võib prantsuse uurimise sooritamist - information'i- liigitada information'iks kitsamas ja laiemas mõttes.

Esimesle juhul information" tähendab protokolli tunnistajate öeldiste kohta, teisel juhul aga aktide kogumit, mis püüavad selgitada süüteo (infracation) olemasolu ja avastada selle autoreid. Meile on "informa- tion'i" mõiste tähtis just viimases tähenduses.

Information'i nimetatakse ettevalmistavaks või eelnevaks (l'informa- tion préparatoire ou préalable) sellepärast, et tema sisuks on koguda tõendeid, konstateerida süüdlase vastu kui ka tema kasuks rääkivaid tõen- deid - ühe sõnaga asja kohtule ette valmistada. Selle menetluse etteval- mistavuse iseloom vihjab ka neile iseärasustele, mis eristavad teda menet- lusest kohtu ees (jugement) ehk lõppmenetlusest. Seega information'iga laiemas mõttes on meil tegemist algmenetlusega. Need iseärasused, mille tõttu tema protsessi teisest osast erineb, ja mis juba nii mitmel korral mainitud, on kirjalikus ja salajasus, iseärasused, mis omased inkvisitsioo- ni põhimõttele rajanevale protsessile¹⁾.

Selleks, et KKS-ku rakendada, tuleb kindlaks teha süütegu ja süüdlane. Raskete kuritegude, kuritegude ja üleastumiste uurimine, tõendite kogu- mine, süüdlase isiku kindlakstegemine ja nende kohtu kätte andmine, ühe

1) Roux, Cours de Droit criminel Français, lk. 303, 304.

1) Garraud, op. cit., lk. 587.

2) Ruggo, op. cit., lk. 262.

3) Savatier, Nouveau Dictionnaire pratique de Droit, X I, lk. 742, 743, 744.

sõnaga - information - lasub erilisel organisatsioonil - kohtulikult politseil, missugust instituuti meie õigus näiteks ei tunne, kuid mis prantsuse õiguses evib küllalt suurt tähendust, et sellest lähemalt mainimata möödaminna. Sellepärast kohtulikust politseist lähemalt eripeatükis allpool.

Süüteo kindlakstegemisele järgneb süüteo uurimine - instruction.

Uurimine, resp. eeluurimine - l'instruction préparatoire - mis üleliigne üleastumiste puhul, on fakultatiivne kuritegude ja obligatoorne raskete kuritegude puhul ¹⁾.

Kuid ka prantsuse l'information préparatoire'i, resp. algmenetluse juures võib rääkida teatud jagunemisest astmeisse, mille aluseks on süütegude raskus, seega selles mõttes see jagunemine nagu ühtuks meie algmenetluse jagunemisega avanduseks ja eeluurimiseks, mis on kohaldatavad suuremate süütegude puhul koos, nagu seda võib järeldada meie KKS-§ 73-st, kus eeluurimine on sunduslik kõigis ringkonnakohtule, Kohtukojale ja Riigi - kohtule alluvais avaliksüüdistusasjus; erasüüdistusasjus aga ainult omastamise, varguse ja kelmuse kohta, mis on korda saadetud abikaasada, ülenevate ja alanevate sugulaste vahel, kuna aga jaoskonnakohtule alluvad asjad nõuavad ainuüksi avandust ²⁾. Kuid vahe on siiski väga suur menetlusviisi kui ka organite suhtes, kes seda teostavad.

Tähendab: instruction préparatoire on obligatoorne kaheastmeliselt raskete kuritegude puhul ja fakultatiivne üheastmeliselt kuritegude puhul ³⁾.

Esimese astme toimingud, mis ühised raskete kuritegude kui ka kuritegude puhul on usaldatud vabariigi prokurörile ja kohtu-uurijale, kellest esimesel on õigus uurleda ja jälitada raskeid kuritegusid ja kuritegusid, kuid temal ei ole õigust tavalisil juhtudel toimetada uurimisakte, ega teha süüaluse kohta vahistamise korraldusi. Viimased kuuluvad kohtu-uurija pädevusse, kuid kohtu-uurija pole jälle õigustatud uurimist alustama ex officio, vaid teeb seda ainult prokuröri ettepaneku järele. Erandi sellest "uurimise ja jälitamise funktsioonide lahususe reeglist" (la règle de la séparation entre les fonctions d'instruction et les fonctions de poursuite) moodustavad flagrants délits või neile sarnased juhud, kus seadus näeb ette ihunuhtlust või infameerivat karistust (peine afflictive ou infamante), mille puhul kumbki neist organeist võib teostada teise pädevusse kuuluvaid toiminguid: prokurör on õigustatud toimetama uurimist ja sellega ühenduses olevaid muid toiminguid nagu paigavaatlusi, asitõendite aresti alla panemist, küsitlemisi, üle kuulata juuresolijaid, sugulasi, naabreid toimetada hooneotsinguid, välja arvatud öösel (viimasel juhul on seda võimalik teostada ainult teatud juhtudel). Täheandab, vastupidi meie KKS-§ 100-le,

1) Garraud, op. cit., lk. 587,.

2) Räägo, op. cit., lk. 262.

3) Savatier, Nouveau Dictionnaire pratique de Droit, K I, lk. 742, jg. III.

mille järgi prokuratuuri esindajad ei toimetata ise eeluurimist, rääkimata a/vandusest, võimaldab kehtiv prantsuse KKS teatud juhtudel prokuratuurile teostada avandusele ja eeluurimisele omaseid toiminguid (KKS §§ 32 - 40) ning kohtu-uurijakalustama asja uurimist ex officio, ilma prokuröri vasta-va ettepanekuta ja toimetama neid akte vabariigi prokurörile ettenähtud eeskirjade kohaselt (KKS § 59).

Teine aste, mis on spetsiaalne rasketele kuritegudele, millele seadus näeb ette ihunuhtlust või infameerivat karistust (peine afflictive ou infamante), toimub kohtu kätte andmise kambri (devant la Chambre des mises en accusation) kaudu ja on sunduslik selliste süütegude puhul.

Kohtu kätte andmise kambri osatähtsust on põhjendatud peamiselt kahe asjaoluga:

1. on eelistatud mitte usaldada alamatele kohtunikele süüaluse vandekohtu alla andmist, silmas pidades süüteo fakti raskust, vaid toimetada süüalune esmalt apellatsioonikohtu ühele sektsioonile - nimelt kohtu kätte andmise kambrile,
2. vältida uurimismenetluse liigset kiirust ja anda temale enam pidulikumad ilmet¹⁾.

Garraud jälle arvab, et ühiskondlikud ja süüaluse huvid nõuavad, et süüaluse kohtu kätte andmine toimuks küllaldasil süüdtõendavate faktide alusel, ning sellepärast seadus omistab uurimisttoimetavate ja kohtumõistvate vahepealseile organeile - uurimise ressooriks (juridictions d'instruction) nimetatud, kus uurimise teiseks astmeks ongi kohtu kätte andmise kamber - õiguse tõenduste ja kompetentsi uurimiseks²⁾.

Mis puutub menetlusse kohtu kätte andmise kambris, siis ei kujuta see endast uut uurimist, vaid on kohtu-uurija uurimistoimingute kontrollimis- ja õiutamisinstantsiks. Tema ülesandeks on deklareerida, kas nimetatud uurimisest järelduvad tunnused on küllaldased süüaluse jälitatava raske kuritöö autori olemise oletamiseks. Põhimõtteliselt Kohtu kätte andmise kamber rajab omad otsused juba varemkogutuud dokumentidele, sellepärast ei toimetata ta uusi ~~praktilikke~~ paigavaatlusi, ei kuula üle tunnistajaid jne., samuti ei tooda ta ette süüstistõendeid (pièces de conviction), mis KKS-u § 133. l. 2. põhjal jäävad uurimiskohtu - tribunal d'instruction - kantseleisse³⁾. Üldiselt on see menetlus, millega kogutud materjal täiendavalt hinnatakse külladuse mõttes süüaluse kohtu kätte andmiseks⁴⁾.

Oma loomult on see menetlus salajane ja kirjalik.

1) Roux, op.cit., lk. 351.

2) Garraud, op.cit., lk. 588.

3) Roux, op.cit., lk. 352.

4) Feldstein, op.cit., lk. 192.

1. I astme uurimismenetlus.

a) seaduslikud ajendid.

Vaatleme lähemalt I astme uurimismenetlust raskete kuritegude ja kuritegude puhul, mis toimub kohtu-uurija juures.

Seaduslikeks ajendeiks kohtu-uurijale asja alustamiseks neil juhtudel on:

- 1) kaebaja-tsiiviilnõudja kaebus (la plainte de la partie civile)(KKS §63),
- 2) vabariigi prokuröri süüdistusakt (le réquisitoire du Procureur de la République) (KKS § 61),
- 3) flagrants délits juhud, mis annavad kohtu-uurijale õiguse ex officio algatada uurimist,
- 4) kohtu ettepanek, kui tema lahendada olevale süüteole seadus näeb ette ihunuhtluse või infameeriva karistuse (KKS §§ 193, 214).

aa) Kaebused ja nende liigitamine.

Süüdistuse või uurimise alustamiseks peavad vastavad organid olema informeeritud toimunud süüteoist. Prokuratuur ja kohtu-uurija on teadete saamise suhtes seotud üksteisega: kui üks neist saab teada süüteoist, teatab ta sellest teisele. Üldpõhimõtteliselt kohtu-uurija ei toimetata ühtki uurimis- ja jälitamisakti, kui ta pole protsessist teatanud vabariigi prokuröörile (KKS §§ 61,70); vabariigi prokuröörile aadress^seeritud kaebused toimetab ta edasi kohtu-uurijale vastava ettepanekuga uurimise alustamiseks (KKS § 64).

Teadete saamise allikaid on väga palju; sest ühest küljest igas kommunis, igas kantonis jne. on oma teatud kaader kohtuliku politsei agente, n.n. vab.prokuröri abilisi, kes saadavad igasuguses vormis teateid süütegude kohta, kuid teisest küljest vab.prokurör ja kohtu-uurija saavad teateid mitte üksi neilt ametisikuilt, vaid ka eraisikuilt kaebuste näol.¹⁾

Kaebusi laiemas mõttes liigitatakse subjektide järgi kahte liiki:

1. kannatanute ja

2. mittekannatanute kaebused; neist esimesi nimetatakse lihtsalt kaebusteks, kaebusteks kitsamas mõttes - plainte -, teisi - nimetatakse öördusteks - dénonciation (donos).

aaa) Kannatanu kaebus.

Kannatanu kaebuse ehk kaebuse kohta kitsamas mõttes on mitmesuguseid definitsioone antud. Nii tsiteerib Roux omas raamatus Jousse'i definitsiooni, mille järgi kaebusega mõistetakse avalikku teadaannet kohtunikule või komissarile haavamisest (offense), vargusest või muust süüteoist, mis kordasaadetud kaebaja isikule, varale või aule²⁾. Garraud defineerib kae-

1) Garraud, op.cit.,lk.799.

2).Roux, op.cit.,lk.175.

bust, kui teatud kuulutus (révélation), mis aadresseeritud õiguskorraldusele (à la justice) mitte lihtsa tunnistaja poolt, vaid isiku poolt või isiku nimel, kellele süütegu on tekitanud kahju ¹⁾.

Räägo mõistab kaebuse all süüteost kannatanu avaldust, milles see taotleb kriminaaljälitamise alustamist. ²⁾

Seega kaebust kitsamas mõttes võivad esitada ainult kannatanud, täh. isikud, kellele on tekitatud materjaalne või moraalne kahi isiklikult ning vahenditult ³⁾, kuna mittekannatanu kaebused evivad teadaande iseloomu.

Kannatanu kaebuse puhul peame tähele panema mõningaid iseärasusi, mis omakorda liigitavad kaebusi kahte gruppi.

Nimelt võib kannatanu esitada kaebust kahesihiliselt:

1) Ta esitab kaebuse lihtsa teadaande näol kompetentsesele võimule, kuskuures ta ei esita hagi, ega nõua kahjutasu; s.o. ta ei astu protsessi, vaid piirdub ainult teatamisega. Sellist kaebust nimetatakse plainte'iks, lihtsalt kaebuseks. Kaebus, mis piirdub ainult n.ü. süüteost informeerimisega, ja mis ei sisalda kahjude heastamise nõudmist võib enesega kaasa tuua nii tsiviilset kui ka kriminaalset vastutust. Nii näit. kui kaebus on esitatud naljatamise sihiga, siis ^vKS-^vvastav säte vaatab sellele, kui vastava avaliku võimu esindaja teotamisele, kes niisuguse kaebuse vastu võttis. Kui kaebus on tehtud laimamise (colomnie) eesmärgiga, siis vastav ^vKS-^vsäte kvalifitseerib seda kui laimamist, mis kriminaalselt karistatav ⁴⁾. Kui kaebuse esitamise aluseks on lihtne ettevaatamatus, siis toob ta enesega kaasa tsiviilvastutuse isiku ees, kelle vastu kaebus on tõstetud kui süüteo autori vastu.

2) Teiseks esitab kannatanu kaebuse ühes kahjutasunõudmisega. Sel juhul ta esineb taotleja poolena, esitades süüteost saadud kahjude heastamiseks tsiviilhagi ja nõuab nende kahjude tasumist, mis süüteo läbi temale tekkinud. Sellisel viisil esitatud kaebust, kus kaebaja taotleb ühtlasi tsiviilpoolena konstitueerimist nimetatakse - constitution de partie civile.

Kannatanu kaebus tsiviilpoolena konstitueerides paneb prokuratuuri funktsioneerima.

Kuna hagi aluseks on sama fakt, mis on avaliku süüdistuse aluseks, siis muutub kaebaja-hageja nagu prokuratuuri abiliseks. Niipea kui tsiviilhagi on niisugusel teel esitatud vastavale organile, paneb ta ühtlasi liikuma ka süüdistuse, mis muidu kuulub ühiskonnale, ja mille teostamine on seadusega usaldatud erilisile ametnikele prokuratuuri näol.

Seega kaebus-hagi on impulsiks avaliku süüdistamise alustamiseks.

1) Garraud, op.cit.,lk.799.

2) Räägo, op.cit.lk.267.

3) Roux, op.cit.,lk.175.

4) Prantsuse KS-^v§ 373.näeb ette karistusena vangistust ühest kuust kuni ühe aastani ja trahvi 100 kuni 3000 frangini. N.D.p.D.,K.I, lk.401 "Dénonciation calomnieuse",p.1.

Siin juures tuleb veel tähele panna mõningaid peensusi, mis olenevad sellest, kas isikule on tekitatud kahju üleastumisega, kuritööga või raske kuritööga.

Üleastumise või kuritöö läbi kannatada saanud isik võib süüaluse otsekohe kutsuda kohtu ette (citation directe) ja nõuda temalt kahjutasu, kus juures süüdistajaks on ainuüksi prokuratuur, olgugi et tõukeselleks andis kannatanu oma kaebuse-hagiga ¹⁾. Olgu siin tähendatud, et prantsuse õigus ei tunne üldse erasüüdistajat, ainult mõningail juhtudel lubab prantsuse süsteem eraisikule alustada kriminaaljälitamist ²⁾.

Raske kuritöö või kuritöö läbi kannatada saanu esitab kaebuse KKS-^u § 63. alusel kohtu-uurijale, nõudes samas kaebuses või hilisema aktiga tsiviilpoolena konstitueerumist, esinedes seega tsiviilhagejana.

Kahjutasu nõudmise või tsiviilhagi võib KKS-^u § 3. alusel esitada samal ajal kui süüdistustki ja ka samale kohtunikule, resp. kohtu-uurijale. Sellega põhjustab kannatanu uurimise alustamise ning vastavalt sellele ka kohtu-uurijale seisukohavõtmise selles asjas. Kohtu-uurija aga ei saa alustada enne uurimist kaebuse põhjal, millega raskest kuritööst ja kuritööst kannatanu konstitueerub tsiviilpoolena, kui ta pole sellest teatanud vab. prokurörile (KKS §61), jäädes ära ootama tema ettepanekut ³⁾. Niisugune kaebus evib samasugust efekti nagu vab. prokuröri ettepanekki. Ta teeb kohtu-uurijale uurimise alustamise kohustuslikuks olenemata sellest, milline ka poleks vag. prokuröri arvamine ⁴⁾, välja arvatud juhud, kui on tegemist juba lõpetatud uurimisega "Põhjuste puudumise" määrusega (par l'ordonnance de non lieu), kus uut uurimist võib alustada ainult prokuratuuri nõudmisel (KKS § 63.p.1,2.).

Oluline vahe nende mõlema kaebusliigi vahel, tähendab lihtsalt kaebuse ja kaebuse-hagi vahel, seisab järgmises:

- 1) kaebusele tsiviilhagi lisaja peab olema õigus- ja teovõimeline isik; kaebuse juures esimeses mõttes, täh. mille juures pole tsiviilhagi esitatud, võivad kaebust esitada õigus- ja teovõimetud isikud ning isegi väismaalased;
- 2) kaebused esitatakse kas vab. prokurörile, tema abilistele või kohtu-uurijale; kaebus-hagi aadresseeritakse peamiselt viimasele (KKS §63);
- 3) kaebus toob enesega kaasa tsiviil- kui ka kriminaalvastutuse, kui ta on esitatud laimamise sihiga, ning ainult tsiviilvastutuse, kui ta on esitatud mõtlematult; kaebus-hagi on muide seotud ka kohtukulude kohustusega;
- 4) kohtu-uurija võib dénonciation'i ja lihtsa kaebuse puhul asjale mitte käiku anda, kuid kaebus-hagi puhul on ta selleks otse kohustatud.

1) Garraud, op.cit., lk. 633 jj.

2) Foinitsky, op.cit., lk. 28.

3) Garraud, op.cit., lk. 634.

4) Isegi siis kui vab. prokurör arvab, et ei ole alust uurimiseks.

Tavaliselt esinevad praksises kaebus informatsiooni mõttes ja kaebus kahjude heastamise mõttes ühendatult.¹⁾ Praktelistel kaalutlustel aga, et kergendada jälitamist ja säästa kannatanut protsessi kuludest, on kujunenud traditsiooniks, et kannatanut tunnistatakse kaebajaks-tsiiviilhagejaks ainult sel juhul, kui ta seda formaalselt palub kas kaebuses eneses või hilisema aktiga (KKS § 66). KKS-§ 67 võimaldab kannatanul tsiiviilhagejana konstitueerimist kogu protsessi vältel kuni heistluse lõpuni (jusqu'à la clôture des débats) vastavais instantsides ²⁾.

Kaebuse esitamise kohta olgu nii palju öeldud, et süüteost kannatanu esitab oma kaebuse-hagi raskete kuritegude ja kuritegude puhul sellele kohtu-uurijale, kelle jaoskonnas toimus süütegu või kelle jaoskonnas on süüdlase elukoht, või sellele kohtu-uurijale, kelle jaoskonnas süüdlane võib resideerida (KKS § 63); üleastumiste puhul esitab kannatanu kaebuse KKS-§ 11 alusel politseikomissarile, kommuunides, kus neid ei ole meeridele, viimaste puudumisel nende abidele.

KKS-§ 64 järelõub, et kaebust (plainte) teadaande näol võib esitada ka vab.prokurörile, kes vastava ettepanekuga uurimise alustamiseks toimetab nad edasi kohtu-uurijale, ja samuti KKS-§ 48 ja §50 põhjal temale alluvaile abilisele kohtuliku politsei ametnike näol (officiers de police judiciaire, auxiliaires du Procureur de la République), kes vastavad kaebused edasi toimetavad vab.prokurörile (KKS § 53); viimane saadab nad peale nendega tutvumist ühes ettepanekuga kohtu-uurijale.

Kaebus esitatakse vastavale ametnikule, kes selle edasi toimetab prokuratuurile (KKS § 29). Ebakompetentse instantsile esitatud kaebus aga ei tühistu selle tõttu, vaid ta evib informatsiooni-iseloomu toimunud kuri-teost.

Ametniku keeldumise korral kaebust vastu võtmast on kaebaja õigustatud oma kaebusega pöörduma KKS-§ 275 põhjal peaprokuröri poole.

Erilist vormi kaebuse suhtes ette nähtud ei ole. KKS-§ 65 viitab § 31, mis sisaldab eeskirju öörduste (dénonciations) esitamise kohta mittekanatanute poolt. Nagu öördus peab ka kaebus olema kirjalik (Kuid KKS-§ 31 eeskirjad pole siiski vajalikud), mis tähendab seda, et ta peab olema kirjutatud kaebaja käega, või kui ta on suuliselt tehtud, siis peab seda redigeerima vastav ametnik ning kandma kaebaja allkirja. Viimane asjaolu evib olulist tähtsust, sest mõne lihtsa mitteallakirjutatud deklaratsiooni jätmine assiisikohtule võib selle muuta laimamise öörduseks (dénociation calomnieuse), nagu see on ka anonüümse kirja juures, ja on seega karistatav ³⁾.

Kaebusest loobumine ja selle tagajärjed.

Kaebusest loobumine (désistement) on akt, millega kaebaja loobub mingisugusest protsessi toimingust, hagist või palvest. Nimetatud akt eri-

1) Garraud, op.cit.,lk.799, 800; N.D.p.D.,K.I,lk. "Action publique",p.18.

2) ibid. lk.663.

3) N.D.p.D.,K.I.,lk.401 "Dénonciation calomnieuse",p.5.

neb oma vormilt, olenedes sellest, kas ta toimub tsiviil-- või kriminaal- asjas.

Kriminaalasjas kannatanu võib loobuda kaebusest-hagist sõnaselgelt väljendatud tahtega. Loobumine loobumine peab aset leidma KKS-§ 66.põh- jal 24.t.jooksul tsiviilpoolena konstitueerimise deklaratsioonist alates. See säte evib rohkem fiskaalset tähendust, sest tegelikult kaebaja võib loobuda igal ajal, kui ta teeb seda aga ülalmainitud aja vältel, langevad temalt ära kulude tasumise kohustused, mis olelevad kuni loobumisest tea- tamiseni; vastupidisel juhul tsiviilhagejana konstitueeruv kaebaja vastu- tab kõikide kulude eest, mis ka peale loobumist tekivad.

Loobumine (désistement) evib olulist efekti hagi suhtes: ta kustutab tsiviilhagi kriminaalkohtus, kuid loobuja võib vastava palvega esineda tsiviilkohtus.

Igasugused kaebused, teadaanded jne. on aluseks süüdistuse tõstmisele ning kriminaaljälitamisele. Üldreegli järgi loobumine kaebusest-hagist ei peata süüdistust. See on samuti ka siis, kui süüdistust on alustatud kannatanu pool leiutiste privileegide või jahiasjanduse alal, välja arvatud süüteod, mis moodustavad erandi prokuratuuri iseseisvuse põhimõttest, nagu:

1. abielurikkumine (L'adultère);
2. naisisiku röövimine ja temaga abiellumisega seotud süüteod (le rapt par séduction lorsque le ravisseur a épousé la fille qu'il a enlevée);
3. diffamatsioon või teotamine (diffamation et l'injure);
4. jahi- ja kalapüük võõral maal (les délits de chasse ou de pêche sur le terrain ou dans les eaux d'autrui);
5. patenteeritud tööstuslikud leiutised (les délits de contrefaçon industrielle);

või süütegudes süüteod, mille jälitamise alustamiseks on vajalik haldus- instantside initsiatiiv, nagu:

1. hangete alal maa- ja merevägede asjus (les délits des fournisseurs des armées de terre et de mer);
2. fiskaalsetel aladel (les infractions fiscales);

või süüteod, mille jälitamise alustamiseks on vajalik kas kannatanu kae- bus või haldusinstantside avaldus, kes kaudselt on süüteost riivatud, nagu:

- 1.diffamatsioon või teotamine avaliku võimu esindaja vastu,
- 2.süüteod, mis korda saadetud prantsuse kodaniku poolt väljaspool Prantsus- maad, prantslase või välismaalase vastu.

Neis süütegudes kaebuse esitamine ja selle silmaspidamine on ilmtingi- mata vajalikud- kaebusest loobumine neil juhtudel on üheks kriminaaljäliti- tamise takistuseks ja peatab jälitamist ametlikus korras prokuratuuri poolt.¹⁾

1) Roux, op.cit.,lk.178; Garraud, op.cit.,lk.640 jj.
N.D.p.D.,K.I, lk.415 "Désistement",p.1,24,25,26,27.
ibid. K.II.lk.209, "Presse outrage",p.356.

Teistel juhtudel kaebusest loobumine vähendab kaebaja vastutust, mida ta enesele võib tõmmata teadaande iseloomu (laimamine) või alusetuse tõttu.

bbb) Mittekannatanu kaebus - öördus (dénonciation).

Meie kehtiv õigus ei tunne teadete saamise viisi öörduse (dénonciation) näol, mis tehakse mittekannatanu poolt. Meie õigus tunneb süüteo pealtnägija avaldust, mis on üheks avanduse alustamise sunduslikuks ajendiks. Pealtnägija alla mõistetakse isikut, kes süütegu oma meeltega tajus ¹⁾, ning eeluurimise alustamise üheks seaduslikuks ajendiks on kannatanu kaebus (meie KKS § 75).

Öördust (dénonciation; donos) tunneb prantsuse õigus kuigi seda tarvitatakse harva. Enamail juhtudel on sellised öördused teadaanded õiguskorraldusele (à la justice) või žandarmeeriale toimunud raskest kuritööst või kuritööst, ilma et teataja selle läbi muutuks öördajaks (dénonciateur), ja ilma et oleks sellega süüdistatud kindlat isikut ²⁾.

Mõnede juristide järgi öördus on süüteost mittekannatanu salajane deklaratsioon õiguskorraldusele teostunud süüteost ³⁾; mõnede järgi ta on deklaratsioon kompetentsele võimule asetleidnud õigusrikkumisest ⁴⁾.

Kui öördus tuleb kannatanult, kes ei esine kahjutasu nõudmisega, nimetatakse seda lihtsalt kaebuseks - plainte'iks, millest juba eespool pikemalt on räägitud; teisel juhul kannab see constitution de partie civile' nimetust. Garraud arvates erineb uemal ajal kaebus esimesel juhul (plainte) öördusest vaid nimetuse poolest.

Vanemas õiguses oli öördus mõningatel juhtudel sunduslik, näit. XVIII s. lõpul olid Pariisi kirurgid sunnitud öördama haavatuid, keda nad ravisid. Kuigi KKS § 29 ja § 30 on säilitanud teatud kohustuslikkuse teatada vab. prokurörile raskest kuritööst ja kuritööst või muudest katsenditest (attentats) avalikule julgeolekule, inimese elule või omandiõigusele, ei ole ta ei eraisiku, ega ka ametnikkude legalne, vaid ennem igatühe moraalne kohustus teatada raskest kuritööst või kuritööst. Seda seisukohta on põhjendatud sellega, et iga kodanik peab oma abi pakkuma avaliku korra alalhoidmiseks.

Vanemas õiguses peitus vahe kaebuse ja öörduse vahel selles, et kaebus lisati menetluse aktide juure, kuna öördus oli salajane. See vahe on aja- jooksul kadunud ja tänapäeval kuulub ka öördus toimiku juure.

Öördus jaguneb subjektide järgi, kes neid esitavad: ametlikuks (dénonciation officielle) ja era öörduseks (dénonciation privée). Esimesel juhul teevad seda KKS § 29 järgi iga ülemus, iga avalik- õigusliku funktsiooni ametnik, kes teatavad otsekohe kompetentsele vab. prokurörile raskest kuritööst või kuritööst, mis neile teatavaks saanud

1) Räägo, op.cit.lk.268.

2) Roux, op.cit.,lk.179.(180)

3) ibid. lk.179.

4) Garraud, op.cit.,lk.797; N.D.p.D.,K.I, lk.742 "Instruction criminelle"

ülesannete täitmisel; teisel juhul teeb seda KKS-^a § 30 järgi iga eraisik, kes avaliku julgeoleku, inimese elu või omandiõiguse vastu sihitud katsendite tunnistajaks on, seega pealtnägija meie KKS-u järgi. Kummalgi juhul aga pole öördajad isiklikult puudutatud süüteo faktist.

Võib järeldada, et ametlike öördajate kohustus öördamiseks on enam selgemalt sätitud; nende toimingud sel alal on enam kohustuslikumad, kui seda on eraisikute omad, sest nad vastutavad juba iseenesest ametiastendikus kõrgemal seisvate ametisikute ees oma ülesannete täitmise eest. Sõnaselgemalt on see kohustus legaalkohustusena väljendatud kohtuministeriumi ringkirjas 8.aprillist 1925.a. perekonnaseisumetnike öördamise kohustuse kohta raskete kuritegude ja kuritegude puhul. On loomulik, et perekonnaseisumetnik, kes ametisse seatud vastavate seadustega, ning kes viimaste põhjal on õigustatud vastu võtma perekonnaseisu akte ja võrdlema nende autentsust, kohalduks KKS-^a § 29 eeskirjadele, mis käsitlevad raskete kuritegude ja kuritegude öördamist vab. prokurörile. Sama ringkiri mainib, et see kohustus on seda enam veel legalne, et suures enamuses perekonnaseisu kohuseid täidavad meeriid, nende abiid, kes ühtlasi kuuluvad kohtuliku politsei koosseisu.

Kuigi hilisemad seadused ei tee eraisikuile süüdlaste öördamist juriidilisel kohustuslikuks, on need siiski vastutavad nii kriminaalselt kui ka tsiviilselt, kui öördus on tehtud mõtlematult ning on alusetu.

Ametisikud vastutavad laimava öörduse eest kriminaalselt ja on karistatavad KKS-^a § 373 põhjal vangistusega 1.kuust kuni ühe aastani ja rahatrahviga 100 - 3000 frangini, nende tsiviilvastutus on sätitud KKS-^a § 358,4.lga.

Eraisikute öördused peavad vastama seaduslikele nõudeile. Nii KKS-^a § 31 kohaselt on nad kirjalikud ja autentsed ¹⁾, s.t. neid kirjutavad kas öördajad ise, erilised volinikud (fondés de procuration spéciales) või vab. prokurör. Ka allakirkutanud on samad.

KKS-^a § 29 järgi iga ülemus, iga avalikõigusliku funktsiooni ametnik, kes oma ülesannete täitmisel saab teada raskest kuritööst või kuritööst on kohustatud otsekohe sellest teatama prokurörile, kelle piirkonnas asub süüdlane. Samuti on nad kohustatud üle andma vastavaisse kuritegudesse puutuvaid teateid, protokolle ja muid akte. Vastavalt selle teksti sisule tuleb öördus, kui üks liik teadaannet, esitada vab.prokurörile ning KKS-^a § 48 ja §50 on sõnaselgelt öeldud, et öördused tuleb esitada ka vab.prokuröri abilisile, s.t. raskete kuritegude ja kuritegude puhul jaoskonna kohtunikule (juge de paix), žandarmeria ametnikele, politsei peakomissarile (KKS § 48) ning meeriidele, nende abidele, politsei komissaridele ja erilisele-liikuvale politseiinspektorile (KKS § 50). Mitte kuski ei räägi KKS kohtu-uuriija kohusest öördusi vastu võtta; tema kompetentsi kuulub KKS § 63 järgi kaebuste vastuvõtmine. Vastavalt sellele peab jä-

1) Garraud, op.cit.,lk.798.

reldama, et kohtu-uuriija pole kompetente öörduste vastuvõtmiseks ¹⁾

bb) Vabariigi prokuröri ettepanek.

Enamatel juhtudel prokuratuur ei saa vahenditult süütegudest teada, vaid alustab kriminaaljälitamist kas

- 1) süüteost kannatanu või tema pärijate kaebusel, kui ta on surnud,
- 2) süüteo pealtnägija avalduse põhjal,
- 3) või uurlemist toimetavate organite protokollide põhjal.

Öördus, mis esitatud vab.prokurörile või tema alluvatele on, nagu kaebuski, üheks süüdistuse ja jälitamise alustamise ajendiks. Vanemas õiguses lihtsa kaebuse ja öörduse esitamine oli imperatiivseks eeskirjaks vastavaile organeile. Ka kehtiv KKS § 47 võimaldab järeldada, et prokuratuur on kohustatud jälitamist alustama, kuid §-i tekstist võime lugeda, et siin on siiski tegemist rohkem prokuratuuri ja kohtu-uuriija pädevuste piiristamisega.

Sõnad "kohustatud nõudma" (sera tenu de requerir) tuleb mõista mitte kohustusena alustada jälitamist, vaid vajadusena alustada uurimist kohtu-uuriija poolt, kui prokuratuur seda tarvilikuks peab ning mitte ise alustama uurimist ²⁾, sest vastasel korral oleks riivatud jälitamise ja uurimise lahususe põhimõtet, kuna on vastuvaidlematu, et ei kannatanute, ega mittekannatanute kaebused jne. ei saa nõuda prokuratuurilt teotsemist. Ühest küljest kaebajad ja öördajad piirduvad vaid faktide teatamisega, olles võõrad jälitamisel; teisest küljest, kui prokuratuurile teha kohustuslikuks anda asjale käik kaebuse või öörduse põhjal, võib ta muutuda eraisikute kättemaksu passiivseks organiks, unustades, et jälitamine toimub ühiskonna nimel ja seadusega määratud ametisikute poolt. ³⁾

Seega on prokuratuur täiesti iseseisev süüdistamise ja jälitamise alustamiseks lihtsa kaebuse ja öörduse puhul, teostades seda suvaliselt.

Mis puutub protokollidesse, mis on prokuratuurile üheks teadasaamise allikaks õigusrikkumisest, siis mõistetakse nendega akte, milles võimu esindaja loendab seda, mida ta oli teinud oma ülesannete täitmisel ja mida oli tehtud või öeldud tema juuresolekul, ära tähendades kõiki vajalikke asjaolusid.

Põhimõtteliselt protokoll on üks tõendite liik ja ei ole hädavajalikuks tingimuseks jälitamiseks, väljaarvatud mõningad erandid, kus reeglipäraselt koostatud protokoll on möödapääsmatuks aluseks süütegude jälitamiseks, nagu näit. süütegudes hõbe ja kulla proovida ning kaudsete maksude alal.

Protokolle koostavad isikud, kes evivad seaduses ette nähtud omadusi:

1. ^{peavad} omama vastava võimu,
2. seaduses ette nähtud vanuse,

1) Garraud, op.cit., lk.799.
2) välja arvatud flagrants délits juhud, mille korral prokuratuur on õigustatud toimetama uurimist ja sellega seoses olevaid muid toiminguid (lk. 73)
3) Garraud, op.cit.,lk.632.

- 3) olema prantsuse rahvusest,
- 4) peavad andma vande,
- 5) peavad teotsema pädevuse territoriaalpiires,
- 6) jääma oma funktsioonide juure.

Peale selle on soovitav neil juhtudel, kus kohtuliku politsei agentidel on oma välisvorm või muud eraldamismärgid, kanda neid protokollide koostamisel; kuid see nõue ei ole obligatoorne ja selle mittetäitmine ei tühista protokolli.

Hooneotsingute puhul nõuab seadus teatud juhtudel ettenähtud isikute juuresolekut selleks, et protokoll oleks kehtiv. Kuid tuleb tähendada, et eelpooltähendatud isikute puudumisel võib protokoll jõusse jääda, kui süüalune on seda oma nõusolekuga kinnitanud kas sõnaselgelt või vaikivalt.

Üldiselt protokoll on kirjalik dokument, mis redigeeritud prantsuse keeles, sisaldades koostamise kuupäeva (mõningatel juhtudel isegi kella-aega) ning koostajate allkirju.¹⁾

Eelpoolmainitud ajendite olemasolul vab. prokuröri esimeseks ülesandeks või kohuseks on kindlaks teha kas faktid, mis temale teatavaks on saanud, sisaldavad kriminaalseadustiku rikkumist või mitte. Olenedes sellest ta jätab käigu andmata kaebusele, öördusele või protokollile, kui nende põhjal temale teatavaks tehtud fakt ei sisalda süüteo tunnuseid.

Prokuröri teiseks kohuseks on kindlaks teha kas ta on kompetentne nende asjaolude suhtes, mis temale teatavaks on tehtud. Eitaval korral ta annab temale saabunud dokumendid üle kompetentsele võimule allumuse kohaselt.

KKS § 27 alusel vab. prokuröri järgnevak kohustuseks on viibimata teatada peaprokurörile teada olevatest süütegudest ning täitma viimase, kui oma otsekohe ülemuse edaspidiseid korraldusi (KKS § 274). Neil juhtumitel, kui on tegemist tähtsamate poliitilise iseloomuga süütegudega, teatab ta neist ka kohtuministrile. Ning erilistel juhtudel ta võib teatada ka teistele avaliku võimu esindajaile.

Vab. prokurör otsustab kas alustada süüdistamist või mitte. Põhimõtteliselt seadus omistab vab. prokurörile suvaõiguse süüdistamiseks öörduse alusel, usaldades tema au, südametunnistust jne.

Enne otsuse tegemist kaalub vab. prokurör veel kord järele need põhjused, mis on jälitamise aluseks ning leides nad põhjendatud olevat, asub jälitamisele, vastupidisel juhul jätab asja tagajärjeta.

Asja tagajärjeta jätmise protseduuris mängib tuntavat osa otstarbekohasuse põhimõte. Põhjused, mis prokurör asja tagajärjeta jätab on kõigepealt muidugi süüteo tunnuste puudumine, kuid ka see asjaolu, et süütegu, mis avaliku korra vastu sihitud on niivõrd väike, et ei tasu ära jälitamise kulusid, võib olla asja tagajärjeta jätmise põhjuseks või lõpuks, kui vab. prokurör arvab, et repressiivsete abinõude tarvitusele võtmine on

1) N.D.p.D., K.II., lk. 272. "Procès-verbal", p. 1, 3, 4, 5, 6, 7.

ohtlikum ja kahjulikum ühiskondlikule rahule kui süüdlase karistamatus.

Kuid otstarbekohasuse põhimõtte ei kehti absoluutsel kujul.

Prokurör on nimelt siiski liiga sekundaarne isik oma funktsioonide täitmisel, et temale võidaks anda piiritu otsustamisvõime süüdlase säästmiseks kriminaalseaduse eest, ilma et see ei tooks temale ebameeldivaid tagajärgi. Vab. Prokuröri otsused võivad olla parteilised, täh. mitte erapooletud, nad võivad olla interesseeritud, ebatäpsed ning ekslikud. Nad võivad olla vastuolus üldise arusaamisega ning riivata kannatanut.

Sellepärast on ka vab. prokuröri võimupiirid suvaliselt otsustada otstarbekohasuse üle piiratud järgmiselt:

Tema on kohustatud tema poolt tagajärjeta jäätud jälitamist jätkama:

- 1) peaprokuröri või kohtuministri n.n. jälitamise korralduse põhjal,
- 2) apellatsioonikohtu käsul peaprokuröri kaudu,
- 3) kannatanu initsiatiivil. KKS-4 § 275 ütleb, et " peaprokurör võtab vastu kaebusi ja öördusi, mis temale adresseeritud kas apellatsioonikohtu kaudu või avaliku võimu teenistuses oleva ametniku, või kodaniku poolt.

Tema toimetab need kaebused ja öördused edasi vab. prokurörile".¹⁾

Põhimõtteliselt kohtunik, resp. kohtu-uuriija, ei saa ise alustada jälitamist välja arvatud mõningad erandid, nagu 1) flagrants délitis juhud ja 2) süüdlase kahtlustamise korral teises süüteos kui see, mis temale süüks arvatakse; sel juhul jälitamise algatamisõigus kuulub vandekohtu esimehele, ning 3) valetunnistuse puhul on vandekohtu esimehel õigus repressiiv-abinõusid tarvitusele võtta.

Välja arvatud mainitud juhud, kriminaaljälitamist saab algatada põhimõtteliselt prokuratuuri ettepanekul.

Nii üleastumiste puhul kutsutakse süüdlane otsekohe kohtusse (citation directe menetlus) vab. prokuröri nõudmisel (KKS § 145).

Raskete kuritegude puhul teeb vab. prokurör kohtu-uuriijale ülesandeks teostada uurimist, kuna kuritegude puhul võib ta nõuda kas otsekohest süüdlase kohtusse ilmumist või eeluurimist.

Vab. prokuröri süüdistuse-ettepaneku suhtes ei nõua seadus erilist vormi, välja arvatud vast see, et ta peab olema kirjalik, sisaldama kuu-päeva, järgnevalt - asjaolusid, fakte, mille kohta uurimine peab toimuma ning kandma vab. prokuröri või tema asemikkude allkirja ja, kui mõnes ringkonnakohtus on mitu kohtu-uuriijat, siis tuleb ettepanekus tähendada ka see kohtu-uuriija, kes peab uurima.

See oleks lühidalt sellest kuidas prokuratuur saab teada süütegudest ning sellest, milliseid samme peab ta astuma sel korral.

Alljärgnevalt asume menetluse vaatlusele kohtu-uuriija juures või n.ü. esimese astme uurimismenetluse vaatlusele.

1) Roux, op. cit., lk. 175 jj.

b) Menetlus kohtu-uurija juures.

Esimene asi, mis kohtu-uurijal tuleb teha, on õiustada (verifier) allumust, sest kui KKS § 69 kohaselt asi ei allu kohtu-uurijale ei raske kuritöö, ega kuritöö toimumiskoha järgi või süüdlase asukoha või tema viibimiskoha järgi, s.t. ei allu temale asjaallumuse (ratione materiae) või kohaallumuse (ratione loci) tõttu - saadab kohtu-uurija asja vastava määrusega (ordonnance de dessaisissement) kompetentsele kohtu-uurijale.

Nagu nägime eelpool, ei algata kohtu-uurija asja ise ega uuri seda ex officio (erand: flagrants délits juhud); uurimist toimetab ta ainult kaebuses või vab.prokuröri süüdistuses mainitud asjaolude kohta. Võib juhtuda et kaebaja-tsiiviilhageja ja prokuratuur teevad kohtu-uurijale üheaegselt, aga erinevate faktide kohta ülesandeks teostada uurimist. Neil juhtudel toimetab ta uurimist nii ühes kui ka teises asjas. Uurimise vältel teiste süüteo faktide avastamisel aga pole ta õigustatud nende kohta uurimist toimetama, olgugi et oletatav süüdlane on tema arvates sama isik, kelle vastu ta juba toimetab uurimist teises asjas. Neil juhtudel märgib kohtu-uurija üles avastatud faktid ja teatab neist viibimata vab.prokurörile, ootama jäädes uut ettepanekut asja alustamiseks l). Võrreldes prantsuse kohtu-uurija pädevust meie kohtu-uurija pädevusega vastavais asjus, leiame täiesti analoogilisi jooni, sest meie KKS § 99 järgi kui ühe süüteo uurimisel avastub teine süütegu, mis pole ühenduses esimesega, siis kohtu-uurija, võttes tarvitusele abinõud selle süüteo andmete alalhoidmiseks, teatab sellest prokuratuuri esindajale ja alustab selles asjas eeluurimist vaid pärast prokuratuuri esindaja ettepaneku või politsei juurdluse saamist.

Prantsuse kehtiva õiguse järgi peab kohtu-uurija

1. kindlaks tegema õigusrikkumise või süüteo ja

2. isiku, kes selles süüdi:

- a) süüteo jälgede vaatlemisega, kui süütegu on jälgi jätnud,
- b) isikute suusõnaliste tunnistuste varal, kes teavad midagi süüteost
- c) oletatava süüdlase küsitlemisega, tema valduses olevate dokumentide, väärtpaberite ja asjade leidmisega, mis aitaksid süütegu sooritada jne.

Tegelikult seadus ei kirjuta ette, millises korras peab kohtu-uurija uurlemistoiminguid tegema; nende ülesannete täitmine pole talle kohustuslik, välja arvatud kahtlusaluse küsitamine. Seadusandja usaldab kohtu-uurija südametunnistust aktide toimetamiseks, mis on kasulikud töö avastamisele. Oma ülesannete täitmise kindlustamiseks võib ta vastuhakkamise korral kasutada avalikku võimu (KKS § 25).

Kohtu-uurija võimkond omandiõiguse, kodupuutumatus ja isiku vabaduse

1) KKS § 66.seletus p.1.

suhtes pole absoluutne. Seda piiravad kahesuguse iseloomuga eeskirjad. Ühed on indikatiivse, viitava tähendusega (valeur indicative); nende mitte-täitmine iseenesest ei tühista veel vastavaid akte, vaid vähendavad ainult nende tõendavat jõudu; teised aga on imperatiivse, käskustava tähendusega (valeur impérative)¹⁾; nende mittetäitmine on küllaldaseks aluseks eba-korrapäraselt toimetatud aktide tühistamiseks.

a) Indikatiivse tähendusega eeskirjad.

Siia hulka kuuluvad:

- 1) eeskirjad paigavaatluste kohta (règles en matière de transport sur le lieu),
- 2) eeskirjad arestimise kohta (règles en matière de saisie),
- 3) " tunnistajate öeldiste kohta (règles en matière de déposition de témoins),
- 4) " ekspertide kohta.

Paigavaatlus.

KKS § 62 nõuab paigavaatluse teostamisel kohtu-uuriija poolt vab.prokuröri ja kohtu sekretäri juuresolekut. Kuigi see nõue näib esimese suhtes kategooriline olevat, ei tühistu paigavaatluse tagajärjed vab.prokuröri mitteilnumisel²⁾. Seda §-i on raske seletada ilma KKS § 61-ga, mille järgi kohtu-uuriija ei toimeta ühtki uurimisakti, kui ta pole menetlusest teatanud vab.prokurörile. Paigavaatluse juures on vab.prokurör juuresviibimist samastatud eelpooltähendatud teatamisega, mis on kohtu-uuriija, mitte aga vab.prokuröri kohustus, kes on seetõttu õigustatud keelduma saatmast kohtu-uuriijat paigavaatlusele, ilma et selle läbi tühistuksid kohtu-uuriija toimingud.

Kohtu sekretäri juuresviibimine paigavaatlusel on kohustuslik. Vanem õigus võimaldas kohtu-uuriijale sekretäri puudumisel määrata teine isik tema asemele, ühtlasi teda vannutades. Kehtiv õigus nõuab ilmtingimata kohtu sekretäri juuresviibimist.

Paigavaatlust toimetades paneb kohtu-uuriija hoolikalt tähele kõike, mis võiksid rääkida süüteo toimumise asjaoludest, kui ka presumeeritavast kordasaatjast ning tavaliselt neil puhkudel tarvitab kohtu-uuriija arstide, fotograafide ja politseiagentide abi.

Varemalt oli paigavaatluse toimetamine kohtu-uuriija suva asi, kuid keh-tiva KKS § 87 järgi on see tehtud kohtu-uuriijale kohustuslikuks sel kaalut-lusel, et asitõendite kohtulik kindlakstegemine on küllalt tähtis akt, et tema toimetamist anda kohtu-uuriija suvalisele otsustamisele.

Peale paigavaatlusi toimetab kohtu-uuriija hoone- ja muid otsinguid. KKS § 87 ütleb, et hooneotsingud ja otsingud (les visites domiciliaires et les perquisitions) on uurimisaktid ning kohtu-uuriija ei või neid mui-

1) Roux, op.cit.,lk.310; Garraud, op.cit.,lk.838.

2) Ta on isegi korrapärane, KKS § 62.p.1 ja 2.

du teostada, kui ainult siis, kui nende toimingute teostamine toimub isikute juures, kelle kohta oletatakse, et nad on süüteo kordasaatjad, või kellest vähemalt oletatakse, et nad hoiavad asju, mis seoses süüteo faktiga. Järelikult võib hooneotsingut^{või} üldse otsingut teostada ainult eelpooltähendatud tingimusil, vastasel korral teeb kohtu-uuriija ennast tsiiviilselt vastutavaks - prise à partie ¹⁾

Hooneotsingute ja otsingute juures tuleb silmas pidada põhiseaduse vastavaid eeskirju. Nimelt 22.frimääri VIII aasta ²⁾ Prantsuse Vabariigi põhiseaduse järgi on iga prantsuse territooriumil asuva isiku kodu puutumatu, s.t. - päeval võib sinna tungida ainult kindlaksmääratud objekti otsinguks, seaduse põhjal või avalikõigusliku võimu korraldusel. Öö ajal ³⁾ elamusse tungimine on üldse keelatud, välja arvatud juhud, kus on tegemist tulekahju, uputuse või elamust tuleva nõudmisega. Siia hulka kuuluvad ka need juhud, kus on tegemist

- a) hasartmängude majadega või ilmse pordueluga,
- b) kohvikutega, kabareedega jne. ajal, mil nad on avatud publikule,
- c) tööstusasutistega, kus tehakse öötööd,
- d) õlletehaste ja viinapõletamisvabrikutega, mis vastavate teadete põhjal on tegevuses lubamatul ajal. ⁴⁾

Vabaduses ja kättesaadaval olev kahtlusalune (inculpé) kutsutakse otsingute toimingute juure, ilma erilise etteteatamiseta, kusjuures takistuste korral võib teda asendada volinik; tema vahistamise korral toimuvad otsingud tema juuresolekul; kui ta on vaba, kuid äraolija, või kui ta ei taha viibida otsingute juures, võib ta määrata voliniku (un fondé de pouvoir) oma asemele, kui ta seda aga määranud pole, siis toimuvad otsingud kahe tunnistaja juuresolekul kohtu-uuriija nõudmisel.

Otsingute puhul kolmandate isikute juures on viimased juuresolijaiks; nende puudumisel toimuvad otsingud kahe perekonnaliikme juuresolekul; viimaste puudumisel - kahe tunnistaja juuresolekul (KKS § 87).

Enne paigavaatlusele ja otsinguile asumist teatab kohtu-uuriija sellest vab.prokurörile. Nende toimetuste juures viibib alati kohtu sekretär (KKS § 88 lõige 1,2.).

Arestimine.

Kuna KKS-ü § 87 lg.3 võimaldab kohtu-uuriijale toimetada otsinguid igal pool, kus võib leida asju, mis kasulikud tõe avastamisele, siis loomulikult võib kohtu-uuriija arestida kõiki asju, mis võimaldavad eelpoolmainitud eesmärgi saavutamist. See kohtu-uuriija õigus on ka sõnaselgelt fikseeritud KKS-ü § 88 lg.3-s.

1) N.D.p.D., K.II., lk.235. "Prise à partie".

2) 12.detsembri 1799 a.põhiseadus.

3) Öö ajaks loetakse aega kella 6.õhtust kuni kella 6.hommikuni 1.oktoobrist kuni 31.märtsini ning kella 9.õhtust kuni kella 4.hommikuni 1.aprillist kuni 30.septembrini.

4) N.D.p.D., K.I., lk.797. "Liberté individuelle", p.8.

Arestitud asjade kohta koostatakse nimestik, eraldatakse nad ning pitseeritakse. Kui see võimalik pole, paigutatakse nad ühte anumasse või kotti, millele kohtu-uuriija kinnitab oma pitseriga varustatud sedeli ¹⁾ On keelatud arestitud väärtpaberite kui ka vekslite avaldamine. Sellest keelust üleastujaid karistatakse 2.kuust kuni 2.a.vangistusega või rahatrahviga kuni 5000 franki (KKS § 88.).

Pitseeritud asjade ja paberite avamine võib toimuda kahtlusaluse või tema conseil' juuresolekul, kes vajalikusvormis kutsutud, viimane tähtkirjaga (KKS § 89). Mis puutub kirjadesse ja telegrammidesse, siis võib kohtu-uuriija arestida ainult neid, mis saadetud kahtlusaluse poolt, või mis temale adresseeritud ²⁾ Kohtu-uuriija tutvub arestitud kirjade ja telegrammide sisuga ning peab kinni need, mis on kasulikud tõe avastamiseks, või millde avalikuks tegemine on uurimisele kahjuliku iseloomuga; teised toimetab ta edasi kahtlusalusele või teistele aadressaatidele.

Kinnipeetud kirjadest ja telegrammidest teatatakse võimalikult kiiresti kahtlusalusele või aadressaadile kas algkirjana või ära kirjana, muidugi ainult siis, kui see teatamine pole kahjulik uurimisele (KKS § 89).

Üldse toimub arestimine ja pitseerimine eeskirjade järgi, mis KKS-^u§ 39. põhjal ette nähtud vab.prokurörile flagrants délits juhtudel.

Tunnistajate öeldis.

Kohtu-uuriija evib teatud suvaõigust või võimu (le pouvoir discretionnaire) isikute väljakutsumiseks tunnistajatena ³⁾; isegi keelud, mis tingitud sugulus- või abielusidemeist või öördaja omadusist pole takistuseks kohtu-uuriija õigusele kõikide tõendite ~~uurimise~~ otsimiseks, mis kergendaksid tõe avastamist. ⁴⁾

Tunnistaja mitteilmumisel või keeldumisel tunnistamast kohtu-uuriija võib teda trahvida kuni 100 frangini ja peale selle tarvitada sundabinõusid tunnistamisele ilmumiseks (KKS § 80). Kui tunnistaja põhjendab oma mitteilmumist seaduslike ja mõjuvate põhjustega, võib ta vabaneda trahvist (KKS § 81).

KKS-^u§ 80 teise lõike järgi aga võib kohtu-uuriija karistada iga isikut - vangistusega 6.päevast kuni 1.aastani ja rahatrahviga 100 - 2000 frangini või kummagagi neist - kes avalikult on teatanud raskest kuritööst ja kuritööst ning deklareerinud, et ta teab nende kordasaatjaid või kaaslasi, kuid keeldub vastamast temale esitatud küsimusile.

Sekretäri juuresolekul kuulab kohtu-uuriija tunnistajad üle, eraldi üks^{es}teist, välja arvatud juhud, kus ta peab tarvilikuks neid vastastada (Confrontation), ja süüaluse juuresolekuta (KKS § 73).

1) See on üheks abinõuks kindlustada asjade identsust. Garraud, op.cit., lk.747.

2) Erandi moodustavad kahtlusaluse ja tema kaitsja kirjavahetus.Ibid.lk.831

3) N.D.p.D.,K.II.,lk.537. "Témoins", p.27.

4) ibid. p.22.

Enne ülekuulamist annavad tunnistajad vande rääkida tõtt. Kohtu-uuriija teeb kindlaks nende isiku (nime, vanuse, staatuse, elukoha, elukutse, sugulusvahekorrad) ja protokollib küsimused-vastused (KKS § 75). Tunnistajad teevad oma öeldised suusõnaliselt ; need öeldised aga fikseeritakse kirjalikult ja kirjutatakse alla peale ettelugemist tunnistajale- kohtu-uuriija, sekretäri ja tunnistaja enese poolt (KKS § 76.) Nende eeskirjade mittetäitmise puhul vastutab sekretär kuni 50 fr.rahatrahviga ning kohtu-uuriija võib end tsiviilselt vastutavaks teha (prise à partie). Seadus ei näe muud sanktsiooni nende mittetäitmisel, ega tunnista ka tühiseks sellega seoses olevaid toiminguid , vaid vähendab tõendavat jõudu tunnistajate öeldistel, mis ebakorrapäraselt toimetatud.

Tunnistajate ülekuulamine vande all on nõuetav, kuigi selle mittetäitmine ei tühista iseendast veel akti. Seadus tunneb aga ka sellast liiki tunnistajaid, keda kuulatakse üle vandeta, ning kelle öldisi vaadatakse kui teadaandeid.

Siia kuuluvad:

1. mõlemast soost alaealised kuni 15.a.vanuseni (KKS § 79),
2. isikud, keda on tabanud poliitiliste, kodanike ja perekondlike õiguste kaotus,
3. isikud, kes pole erapooletud süüaluse suhtes, nagu see on loendatud KKS § 156,
4. poolte nõudel taandatud või taandunud isikud ¹⁾

KKS § 74 järgi võib kohtu-uuriija ülekuulamisele kutsuda kõik isikud, kes märgitud öörduses, kaebuses, vab.prokuröri poolt või muul viisil kui raskest kuritööst ja kuritööst teadjad.

Kuigi see ring isikuid, keda kohtu-uuriija võib ülekuulamisele kutsuda, näib suur olevat, on terve rida isikuid, keda see ring ei haara, nagu süüalune, jälitavad pooled, isikud, kellel seaduse alusel on õigus keelduda tunnistamast ²⁾

Kokkuvõttes: kui harilikud ja igapäevased tunnistajate öeldised, kui teatud tõendite liik, ka pole, pole nad sunduslikud ja kohtu-uuriija võib lõpetada uurimise ilma tunnistajate ettekutsumiseta ja ülekuulamiseta. ³⁾

Ekspertid.

Tunnistajate seas moodustavad eksperdid teatud grupi, mis erineb tunnistajaist selles, et ta on võõras süüteole ja annab oma asjatundliku arvamise, hinnangu süüteo põhjusist, mõne tõendi liigi kohta või isegi süüaluse isiku kohta.

Oluline vahe tunnistajate ja ekspertide vahel peitub veel selles, et kohtu-uuriija võib tunnistaja üle kuulata vandeta, kuna ekspert aga ei saa

1) Garraud, op.cit.,lk.752,753; Roux, op.cit.,lk.315.

2) Roux, op.cit.,lk.316; N.D.p.D.,K.II.,lk.537."Témoin",p.13-19 jj.

3) Roux, op.cit.,lk.318; N.D.p.D.,K.I.,lk.558."Expertise",p.72 jj; ibid., K.II.,lk.44."Médecine-pharmacie",p.38 jj.; Code d'instruction criminelle § 44.p.8.

oma ülesannete täitmisele enne asuda, kui ta pole vannet annud.

Prantsuse KKS -s ei leidu täpseid reegleid ekspertiisi kohta. Teatud käsitletu leiab see küsimus KKS § 43 ja § 44 - nimelt flagrants délits juhtudel vab.prokuröri kompetentsis. Kuna aga KKS § 59 ütleb sõnaselgelt, et kohtu-uuriija toimetab flagrants délits juhtudel akte, mille toimetamine muidu kuulub vab.prokuröri pädevusse, eeskirjade kohaselt, mis ette nähtud KKS peatükis " Vabariigi prokurörid ja nende asemikud", tuleb järeldada, et ekspertiiside korraldamist võib algsatada ka kohtu-uuriija. Ja nii võibki kohtu-uuriija toetuda mitmesuguste isikute kaasabile, kes on asjatundjad vastavais küsimusis, kusjuures ekspertide nimetamises on kohtu-uurijal suur vabadus.

Ekspertiisi toimetamise kohta pole seaduses mingisugust vormi ette nähtud. Küllalt on, kui ekspert enne oma ülesannete täitmist annab vande teostada temale pandud kohuseid, "vastavalt oma aule ja südametunnistusele". Sellepärast ei too veel korrapäratult toimetatud ekspertiis endaga kaasa uurimismenetluse tühistamist, küll aga evib olulist tähtsust vannutamine, sest vastasel korral võib see kaasa tuua teatud aktide tühistamise.

b) Imperatiivse tähendusega eeskirjad.

Üldiselt on nõuetav, et kohtu-uuriija käitaks oma sotsiaalsele seisundile vastavalt, et ta ei tarvitaks näit. kavalust, ega alatuid võtteid kahtlusaluse süütunnistuse väljapressimiseks; keskajal oli kohtunikule, resp.kohtu-uuriijale, lubatud tarvitada oma sihtide saavutamiseks valet ja kavalust. Kohtu-uuriija uurimistoimingutest peab osavõtma sekretär. See nõue on leaalobligatoorselt kohustuslik. Üheks oluliseks nõudeks kohtu-uuriijale on põhiseadusega fikseeritud kodanike õiguste ja isiku vabaduste respektseerimine, mille tõttu näit. igaihe kodu, mis asub Prantsuse riigi territooriumil, on puutumatu öötundidel; vanem õigus ei pidand seda sugugi silmas. Samuti peab kohtu-uuriija austama kahtlusaluse loomulikku enesekaitse-õigust: ta ei või näit. sundida teda vannet andma faktide üle, mida kahtlusalusele süüks arvatakse või teda sundida füüsiliste või moraalsete surveabinõudega süütunnistusele. Sellesama kahtlusaluse kaitse seisukohalt ei või kohtu-uuriija otsinguid teha kahtlusaluse conseil' juures.

Imperatiivse tähendusega eeskirjad puudutavad ~~peamiselt~~ eeskätt kahtlusaluse ilmumist kohtusse, tema küsitlemist, kohtu-uuriija kompetentsi delegeerimist jne. ning nende seoses olevaid toiminguid.

Allpool anname ruumi nende küsimuste lähema käsitlemisele.

aa) Kahtlusaluse ilmumine kohtusse - comparution de l'inculpé.

Kohtu-uuriija esimeseks sammuks uurimisel on kahtlusaluse küsitlemine. Küsitlemine saab aga aset leida siis, kui kahtlusalune on ilmunud küsit-
leja juure. Sealjuures tuleb kohtu-uurijal väga sageli tarvitada kahtlus-
aluse ilmumiseks sundabinõusid. Selleks on ajajooksul välja kujunenud eri-
lised seaduslikud aktid, mida tänapäeval nimetatakse mandaatideks; need
teevad erandi põhiseadusega kindlustatud isikuvabaduse puutumatuses. Man-
daat on juriidiline akt, millega kompetentne kohtunik, resp. kohtu-uuriija,
teeb korralduse raskes kuritöös või kuritöös kahtlusaluse ilmumiseks või
tema vahistamiseks.

Kehtiv prantsuse õigus tunneb nelja liiki mandaate ehk käske:

1. kohtukutse - mandat de comparution,
2. sundtoomakäsk - mandat d'amener,
3. arestkäskus - mandat de dépôt,
4. vahistus- või vangistuskäskus - mandat d'arrêt.

Esimesed kaks on sundabinõud kahtlusaluse ilmumiseks kohtu-uuriija juure
küsitlemiseks raskes kuritöös ja kuritöös. Teised kaks antakse kahtlus-
aluse kinnipidamiseks.

Kõikide mandaatide suhtes kehtib teatud formaalsus. Nii peavad nad si-
saldama selle magistraadi nime ja kvalifikatsiooni, kes neid määrab; nad
peavad varustatud olema tema allkirja ja pitseriga ning peavad sisaldama
nii selgelt kui võimalik süüdlase nimetuse (KKS § 95). Nende formaalsus-
te mittetäitmine toob sekretärile trahvi kuni 50 fr. ja kohtu-uuriijale
ning vab. prokurörile käske (injonctions) või isegi tsiviilset vastutust
(KKS § 112, l. 1).

Üldreegli järgi määrab mandaate kohtu-uuriija, kuid flagrants délits ju-
hud moodustavad sellest erandi; neil puhkudel võib ka vab. prokurör määra-
ta sundtoomakäsku ja arestkäskust (KKS § 40; 20. mai 1863. a. seadus) ¹⁾

Kohtukutse (mandat de comparution) on kohtu-uuriija korraldus kahtlus-
aluse ilmumiseks küsitlemisele, ilmumise koha, päeva ja kellaja äratähen-
damisega, kuid ilmumise põhjust märkimata ²⁾ See on üks tagasihoidlikumaid
mandaate, kuid evib teatud halbusi ses mõttes, et võimaldab kahtlusaluse-
le põgenemise. Pealegi alates 14. juuli 1865. a. seadusega on ta fakultatiiv-
ne isegi neil juhtudel, kus võib oodata süüteo faktile karistusena ihu-
nuhtlust või infameerivat karistust; ta on võimalik ainuüksi siis, kui
seadus näeb ette süüteo faktile ainult trahvi (amende), kuigi tegu on

1). Erandjuhtudel on selline õigus ka neil kohtunikel, kes teotsevad kohtu-
uuriijatena, nagu see järeldub KKS-u §§-st 235, 484, 485, 494 ning KKS-u
§§-st 193, 214, 462. 504 järgi kohtutel ning prefektidel. Vt. N. D. p. D., K. I.,
lk. 744, "Instruction criminelle", p. 52.

2) Meie kehtiv KKS § 172. järgi peab kohtukutse sisaldama asja nimetuse,
mille pärast isik välja kutsutakse ja mitteilmumise tagajärjed.

kuritööna kvalifitseeritav.¹⁾

Sellepärast on eelistatavam sundtoomakäsk, mis on kohtu-uuri ja korraldus, millega kästakse kohtuteenrile (huissier) ja avalikule võimule tuua ette isik, et teda üle kuulata süüdistamises, mille objektiks ta on. Sundtoomakäsk on eelistatavam siis, kui on tegemist raske kuritööga ja kuritööga, või kui on karta karistuse suhtelise raskuse ja muude asjaolude tõttu kahtlusaluse põgenemist või kui kahtlusalune kohtukutse peale pole ilmunud (KKS § 91, l. 2.). Ka meie KKS tunneb sundtoomakäsku; nimelt KKS-u § 181 järgi võib süüaluse, kes seaduslikke põhjusi ette toomata jääb kutse peale õigeks ajaks eeluurimisele ilmumata, toimetada politsei kaudu sunniviisil eeluurimisele. Tähendab sundtoomakäsk prantsuse KKS-u järgi muutub võimalikuks kohe, kui kahtlusalune pole ilmunud kohtukutse peale.

Kohtu-uuri ja küsitleb kahtlusalust viivitamata, kui ta ilmub kohtukutse peale, kuna aga sundtoomakäsu põhjal toodud kahtlusalust küsitletakse 24 t. jooksul, arvates vanglasse paigutamise momendi äratähendamine evib väga olulist tähtsust.

Õieti evivad mõlemad mandaadid ühist sihti: asetada kahtlusalune kohtu-uuri ja ette, erinevad aga oma iseloomult ja efektide poolest. Kohtukutse kannab rohkem kutse iseloomu kahtlusaluse ilmumiseks kohtu-uuri ja juure kindlaksmääratud ajaks. Kohtukutse edasitoimetaja ei saa sundida kahtlusalust jõuga omale järgnema. Sundtoomakäsk on, vastupidi, sundiseloomuga akt. Selle käsu edasitoimetaja on õigustatud jõudu tarvitama kahtlusaluse keeldumisel temale järgnemast. Just selle erinevuse tõttu nende vahel peab kohtu-uuri ja ette arvestama asjaolusid ja kumba mandaati on parem kasutada.

Kahtlusaluse vanglasse paigutamismoment on olulise tähtsusega, kui arvestada seda, et KKS-u § 93, l. 2 käsib teda küsitleda 24. t. jooksul, arvates vanglasse paigutamise momendi. Selle aja möödumisel saadetakse tema ex officio vab. prokuröri ette, kes nõuab kohtu-uuri jalt otsekohest küsitlemist; viimase keeldumisel või mõjuvil põhjusil puudumise või äraolemise korral küsitleb kahtlusalust tema poolt nimetatud kohtunik, nende puudumisel teeb vab. prokurör korralduse kahtlusaluse vabastamiseks. Sellepärast ongi tähtis kindlaks teha kahtlusaluse vanglasse paigutamise moment, mis toimub sel teel, et vangla ülem kahtlusaluse ja kodanlike võimude juuresolekul pretsiiselt tähendab protokollil vanglasse paigutamise momendi, ning sellest peale hakkab kulgema seadusega ettenähtud aeg (24 t.), mille jooksul kahtlusalust on õigus küsitella, mille möödumisel aga tuleb toimida KKS-u § 93 l. 2. järgi. Sama §-i 3-s lõige aga loeb kahtlusaluse isetahtlikult kinnipeetavaks (arbitrairement détenu), kui kohtu-uuri ja pole teda küsitlenud 24 t. jooksul. Kui selle aja möödumisel pole toimitud sama §-i eelmise lõike kohaselt, siis selles süüdiolevad isikud (peaasja-

1) N.D.p.D., K.I., lk. 744, "Instruction criminelle", p. 53.

likult vangla ülem ja vab.prokurör) vastutavad kriminaalselt, distsiplinaarselt ja tsiviilselt, ¹⁾

KKS-u § 93 lõike 3.järele, mis näeb ette igähele neist vastaid sanktsioone.

Sellest järeldub, et KKS-u § 93 ettenähtud eeskirjad kehtivad juhtudel, kui kahtlusalune on vahistatud sundtoomakäsu väljaandja asukohast mitte üle 100 klm. kauguses ning samas ringkonnas, sest 8.detsembri 1897.a. seaduse §§ 4,5 ja 6 annavad lähemaid juhtnööre kahtlusaluse küsitlemise kohta vahistamise puhul väljaspool seda ringkonda.

Loogiliselt peaks sel puhul kahtlusaluse üle viima asjaomase kohtu-uurija ringkonda, kuid eelmainitud seadusega on selles küsimuses muudatusi ette võetud, mis puudutavad eestkätt tingimusi vahistamise kohta kahtlusaluse jäämise võimalustel. Neiks tingimusiks on:

1. kahtlusalune oleks vahistatud väljaspool seda ringkonda, mida loetakse sundtoomakäsu väljaandvaks ringkonnaks, ja

2. et vahistamise koht oleks eemal selle ringkonna pealinnast üle 100 klm.

Teised tingimused puudutavad vahistamiskoha vab.prokuröri õigusi ja kohustusi. Need on järgmised:

1. vab.prokurör peab kindlaks tegema kahtlusaluse isiku ja tema tunnused,

2. vastu võtma temalt tunniseid, teatades temale ühtlasi tema õigusest mitte seda teha; viimane asjaolu vajab mainimist protokollis,

3. küsib kahtlusaluselt nõusolekut üleviimiseks või mitteüleviimiseks, sest selle üle otsustamine kuulub kahtlusalusele, mitte vab.prokurörile,

4. vab.prokurör peab üle andma vastavale magistraadile, resp.kohtu-uurijale, kahtlusaluse ilmumisprotokolli, mis peab sisaldama võimalikult täpseid tunnuseid kahtlusaluse isiku identifitseerimiseks ning viimase keeldumise nõusoleku andmiseks üleviimiseks,

5. ta peab teatama otsekohe mandaadile allakirjutanud ametnikule, resp. kohtu-uurijale.

Kolmandad tingimused puudutavad vastava kohtu-uurija õigusi.

Enne küsitlemisele asumist on vastav kohtu-uurija kohustatud täitma mõningaid seadusega ettekirjutatud nõudeid. Eestkätt teeb kohtu-uurija kindlaks kahtlusaluse isiku; teiseks teatab temale süüksarvatavad faktid, millest kahtlusalusel pole aimu, sest neid ei tähendata mandaatides; järgnevalt võtab temalt vastu tunniseid, ära tähendades, et kahtlusalusel on õigus tunniseid mitte teha, ning lõpuks, kui süüdistus kahtlusaluse vastu püsib, teatab kohtu-uurija kahtlusalusele tema õigusest valida omale conseil'd vastavate advokaatide seast või valiku puudumisel nimetab viimase ex officio kahtlusaluse palvel. Need nõuded on olulise tähtsusega küsitlemisprotokollide maksvuseks, millepärast nende mainimine protokollides on obligatoorne; nende mittetäitmine on källaldaseks aluseks küsit-

1) Garraud, op.cit.,lk.813,814.

lemisprotokollile tühistamiseks.

8. detsembri 1897. a. seaduse § 7. võimaldab kohtu-uurijale asuda otseselt küsitlemisele (interrogatoire immédiate) ja osaliste vastastamisele (confrontation), ilma et ta peaks kinni sama seaduse 3. §-i nõudeist: kui näit. keegi tunnustajaist on surmaohus, või kui on karta jälgede kaotaminekut viivitamise tagajärjel, või kui ta toimetab paigavaatlust flagrants délits juhtudel. Muidu kogu 1897. a. 8. detsembri seaduse tuum põhineb põhimõttel, et kahtluselust peab küsitletama oma conseil' juuresolekul, kui ta omale viimase on valinud, tema nime teatamisega kohtu-uurija sekretärile või vangla ülemale, välja arvatud juhtum, kui ta sõnaselgelt loobub seda õigust tarvitamast.

Arestkäskus ja vahistuskäskus.

Kui kohtu-uurija arvab, et raske kuritöö või kuritöö eeldused langevad kahtluselusele süüks, ja kui on karta ohtu tema vabadusse jätmise suhtes, siis võib kohtu-uurija tarvitada kahtluseluse kinnipidamiseks arestikäskust (mandat de dépôt) ja vahistuskäskust (mandat d'arrêt).

Esimesega tähendati ajutist kinnipidamist, mida kohtu-uurija võis ja võib tagasi võtta vab. prokuröri otsusel uurimise kestel, kuna teisega tähendati varemalt lõplikku kinnipidamist, mille iseloommuudeti 14. juuli 1865. a. seadusega. Tänapäeval evivad mõlemad käskused hoolimata oma nimetuste erinevusest samasuguseid efekte. Roux arvab nende erinevuse seisvat solannelsuses, mis on enam omane vahistamiskäskusele (Roux, op. cit., lk. 331) Tema arvates ei saa vahistamine toimuda enne kahtluseluse ilmumist kohtu-uurija juure, kuna põgenenud kahtluseluse suhtes on vahistamiskäskus loomulik akt (KKS § 94).

Siiski tuleb mainida nende vahel esinevaid erinevusi, mis kokkuvõttes oleksid järgmised:

1. vahistamiskäskus eeldab teatud formaalsusi, mis pole vajalikud arestikäskuse jures; nimelt vahistuskäskusele eelneb vab. prokuröri avaldatud arvamine (KKS § 94, lõige 2.); peale üldiste formaalsuste, mis omased ka teistele mandaatidele (KKS § 95), peab ta sisaldama fakti seletustmainimist (énonciation), mille põhjal vahistuskäskus määratud ja lõpuks viiteid seaduse sättele, mis kvalifitseerib seda fakti raske kuritööna või kuritööna. Arestkäskus ei allu neile formaalsusile;
2. vahistuskäskus kuulub kohtulike otsuste hulka. Seadus nõuab, et enne vahistuskäskuse määramist määraja kuulaks ära prokuratuuri arvamise ja kohtunik, kes teeb otsuse, motiveeriks seda ning kvalifitseeriks süüdlasele etteheidetavat fakti. Garraud loeb seda tõeliseks eelotsuseks.

Järelikult võib vahistuskäskust määrata magistraat, kes evib kohtuniku kvalifikatsioon, täh. - selleks võib olla kohtu-uurija või kohtu kätte andmise kambri nõunik-ettekandja tehi siirmise (en cas d'évocation); kuid see õigus ei kuulu muidu ei vab. prokurörile, välja arvatud mõningad juhud - need lubavad vab. prokurörile määrata ainult arestkäskusi ja sundtoomiskäskusi (KKS § 100, 40; 20. mai 1863. a. seadus § 1.), ega prefektidele;

3. vahistuskäskuse teostamine annab õiguse priisile, mida ei võimalda a) restkäskus,
4. vahistuskäskusega seoses olevad kulutused kuuluvad Riigikassa eesõigustatud väljaminekute hulka, kuna arestkäskus ei evi sellist tagajärge.

Kinnipeetule võib kohtu-uuriija keelata läbikäimise teiste isikutega 10.päevaks; kohtu-uuriija võib seda pikendada ainult ühekordselt, ja mitte üle 10.päeva. 1865.a. seaduse järele võis läbikäimiskeeldu (interdiction de communication) kümne päeva kaupa pikendada lõpmatuseni, kuid 8.detsembri 1897.a.s seadus tegi sellele lõpu. Kehtiva korra järgi võib seda keeldu korrata ainult üks kord, seega võib kohtu-uuriija kahtlusalsele keelata läbikäimise teiste isikutega maksimaalselt 20 päevani. See keeld, ei kehti kahtlusalsele conseil' kohta.

bb) Küsitlemine (interrogatoire) ja vastastamine (confrontation).

On kahtlusalne küsitaja-organi ette asetatud, siis võib alustada küsitlemist, mis toimub vastavate eeskirjade kohaselt. Olgu siinjuures rõhutatud, et nende eeskirjade täitmist tuleb hoolega silmas pidada, sest vastasel korral võib nende mittetäitmine tuua väga ebameeldivaid tagajärgi; mitte üksi seda, et korrapäratult toimetatud akt kaotab seadusliku jõu, vaid see võib ka kaasa tuua kogu hilisema protsessi tühistamise, nagu seda mainib 8.detsembri 1897.a. seaduse art.12.

Küsitlemist teostatakse küsimuste esitamise varal; see peab kaasa aitama tõe leidmiseks.

Küsitlemine võib aset leida protsessi kõikides faasides. Antud juhul on huviobjektiks algmenetlus, sellepärast vaadeldakse küsitlemise menetlust lähemalt just selles staadiumis.

Kui seadus ei ole erilist küsitlemisvormi määranud, lubab ta kahtlus-alust küsitleda ainult tema conseil' juuresolekul, või kui viimane on vähemalt vajalikus vormis juure kutsutud ¹⁾ välja arvatud juhud kui kahtlus-alune ise on sõnaselgelt loobunud conseil'd valimast, või kui edasilükka-matu vajadus nõuab otsest küsitlemist (interrogatoire immédiate) ²⁾

Samad nõuded kehtivad ka vastastamise suhtes, s.t. - vastastamine toimugu kahtlusalsele conseil' juuresolekul, olgu siis, et ta sest sõnaselgelt loobub (8.XII.1897.a. seadus art.9, lõige 2).

Muude uurimistoimingute juures, nagu kohtuliku ekspertiisi, paigavaatluse, hooneotsingu või tunnistaja ülekuulamise juures küsitlemine kui niisugune aset ei leia. Kuid jällegi - kui näit. süüaluse juuresolekul toimuva paigavaatluse või hooneotsingu juures leiab aset viimase küsitlemine siis advokaadi juuresolek on obligatoorne. Nii seletab Kassatsioonikohus

1) Tähtkirjaga ja vähemalt 24 t. enne küsitlemist või vastastamist. 8.dets 1897.a. seadus, art.9, lõige 4.

2) Vt.lk.49.

oma otsuses 2.juulist 1899.a. 1)

Conseil-instituut tähendab üldiselt tagatist kahtlusalusele kohtu-uuri-
rija võimu kuritarviduste vastu kahtlusaluse küsitlemisel, teiseks val-
vab ta kahtlusaluse vastuste täpset protokollimist sekretäri poolt, ja
kui vaja, nõuab, et kohtu-uuriija juhiks või täiendaks omi uurlemisi
täpsemalt. Oma sõnavõttus on aga conseil' piiratud, sest eelmainitud sea-
duse art.9. 3.lõike põhjal saab ta sõna ainult kohtu-uuriija loaga.

Kohtu-uuriija võib toimetada otsest küsitlemist ja vastastamisi ka ilma
conseil' juuresolekuta edasilükkamatu vajaduse korral, mis tingitud:

1. ühe tunnistaja surmahust,
2. olelevate tunniste kadumise võimaluse ohust,
3. kui on tegemist paigavaatlusega flagrant délit juhul,
4. kui kahtlusalune sõnaselgelt loobub conseil'st.

Conseil' küsimus on küsitlemise olulisemaks nõudeks; selle mittesil-
maspidamine võib saada toimingu tühistamise põhjuseks.

Sama oluline on ka toimiku conseil' käsutusse andmine küsitlemise eel-
päeval 2), ning kohtu-uuriija määruste teatamine conseil'le sekretäri va-
hendusel.

Toimikuga tutvumine toimub kohtu kantseleis, ja see on võimaldatud
ainult conseil'le, mitte kahtlusalusele, viimasele isegi siis mitte, kui
ta pole omale conseil'd valinud. See asjaolu on tekitanud teatud konfu-
siooni, juhul kui kahtlusalune pole omale conseil'd valinud; mõned arva-
vad, et ta on siis ise oma conseil'ks ja seega eviks conseil'ga samu õi-
gusi. Kui loogiline see ei näi ka olevat, on peatuma jäänud arvamisele,
et advokaadi suhtes maksev usaldus ei saa kehtida kahtlusaluse, kui asja-
le liiga lähedal seisva isiku, kohta, sest kes võib garanteerida, et ta
pole huvitatud dokumentide hävitamisest või kõrvaldamisest.

Mis puutub conseil' ja kohtu-uuriija suhetesse, siis siin on võimalikud
järgmised olukorrad:

1. Conseil' ei ilmu kohasel viisil 3) tehtud kutse peale.

See asjaolu pole kohtu-uuriijale takistuseks ülesannete täitmisel; ta
läheb sellest mööda, sest art.9, lõige 2. võimaldab küsitlemist või vas-
tastamist, kui conseil'i on kohasel viisil kutsutud (dûment appelé).

Conseil' puudumine aga ei vabasta kohtu-uuriijat kohustusest teda uuesti
kutsuda, kutsuda ka vastastamisele, mis järgnevad.

2. Conseil' ilmub kutse peale.

Tema osa on sätitud art.9-ga, mis käsitleb ta sõnaõigust, ta osatäht-
sust ja ülesandeid kohtu-uuriija toimingute juures.

Seega näeme, et prantsuse KKS-s on terve rida käsustava ehk imperatiiv-
se tähendusega reegleid, mis piiravad kohtu-uuriija küllalt avarat võimu.

1) Roux, op.cit.,lk.338.

2) Roux ütleb, et 24 t. enne kahtlusaluse küsitlemist, op.cit.,lk.339.

3) Tähtkirjaga, vähemalt 24 t. enne kahtlusaluse küsitlemist. 8.dets.1897.a.
seadus, art.9.lõige 4.

En bibl. univ. Tart.

Seadusevastasel toimetatud akte ja samuti edaspidiseid toiminguid, protsessi, võib seadusega tühistada. Sellest seisukohast 8.detsembri 1897.a. seaduse art.12 loendab eeskirju, mille täitmist tuleb silmas pidada, ja mis vastasel korral võivad kaasa tuua toimingute tühistamise ¹⁾

Kuna eelpoolses käsitluses leiduvad need eeskirjad laialipillatult, siis ülevaatlikkuse mõttes võiks neid veel kord lühidalt kokku võtta.

Imperatiivse tähendusega eeskirjad 8.detsembri 1897.a. seaduse järgi on järgmised:

1. kohtu-uuriija ei või ise osa võtta otsuse tegemisest asjas, mida ta uuris,
2. kahtlusaluse esimesel ilmumisel küsitlemisele teatab kohtu-uuriija temale tema õigusest mitte vastata, ega tunniseid anda, kui ta seda ei taha (art.3, lõige 2.),
3. kahtlusaluse küsitlemine ja vastastamine peab toimuma conseil'i juuresolekul (art.9, lõige 2),
4. toimiku andmine conseil' käsutusse küsitlemise eelpäeval; sekretäri kohustus conseil'le otsekohe teatavaks teha kohtu-uuriija poolt tehtud määrused,
5. kohtu-uuriija peab teatama, et kohtualusel on õigus conseil'd valida; ta peab selle ex officio nimetama kahtlusaluse palvel, kui viimane ise pole valinud.

c. Kohtu-uuriija kompetentsi delegeerimine.

Põhimõtteliselt uurimist toimetavad organid (peaasjalikult kohtu-uuriija ja teatud tingimusil ka vab.prokurör) ei saa delegeerida oma võimu sel alal, kuid mõningatel juhtudel osutub vajalikuks teostada uurimistoiminguid väljaspool oma ringkonda või isegi samas ringkonnas teha ülesandeks uurimise toimetamine teistele isikutele. Sellepärast prantsuse KKS võimaldab neile organeile teha ülesandeks toimetada uurimist oma kolleegidele või neile alluvaile n.n. küsimuskavade (commission rogatoire) alusel. Kompetentsi delegeerimine evib sunduslikkuse iseloomu siis, kui on tegemist territoriaalse kompetentsi kohta käivate eeskirjade rakendamisega, sest kohtu-uuriija kompetents prantsuse KKS-järgi ei ulatu milgi tingimusel üle oma ringkonna piiri; sel juhul peavad uurlemist ja uurimist toimetama teise ringkonna uurimisorganid. Siin on erinevus võrreldes meie KKS-ga. Nimelt võimaldab meie KKS-§ 84 kohtu-uuriijale ette võtta üksikuid eeluurimistoiminguid ka teise kohtu-uuriija jaoskonnas või isegi teises maakonnas, kui see on tarvilik tõe leidmiseks.

Kompetentsi delegeerimine evib fakultatiivset iseloomu sel juhul, kui vastavad uurimisorganid teevad oma alluvatele ülesandeks toimetada uurimistoiminguid samas ringkonnas; nad võivad neid toiminguid aga ka ise toimetada.

1) Garraud, op.cit., lk.838.

Õigus delegeerida oma võimu uurimistoimingute teostamiseks kuulub vab.prokurörile ja kohtu-uurijale.

Vab.prokuröri vastav õigus on fikseeritud KKS-^u§ 52, mille kohaselt ta on õigustatud oma kompetentsi kuuluvate uurimisaktide toimetamine teha ülesandeks temale alluvaile kohtuliku politsei ametnikele; viimased on õigustatud neid toimetama vab.prokuröri kohta ettenähtud eeskirjade kohaselt (KKS § 49).

Mis puutub kohtu-uurijasse, siis KKS-^u§ 90 järgi võib kohtu-uuri- ja nõuda küsimuskava alusel igalt oma ringkonda kuuluvalt ringkonna- ja rahukohtunikult ja igalt kohtu-uurijalt uurimisaktide toimetamist - tunnistajate ülekuulamist, otsinguid ja küsitlemisi, neile alluvas piirkonnas. Tema võib samadel tingimustel teha nende aktide toimetamise ülesandeks ka teistele kohtuliku politsei ametnikele, välja arvatud aga kahtlusaluse küsitlemine.

Kui tunnistaja ülekuulamise toimetamisel osutub tunnistaja ülekuulamisele ilmumine võimatuks tema tervisliku seisukorra pärast, ja kui ta asub kohtu-uuri- ja asukoha kantonis, peab viimane ise tema juure minema; asub aga tunnistaja teises kantonis, siis võib ta kas ise minna ja tunnistajat üle kuulata või teha seda ülesandeks rahukohtunikule (KKS § 83).

Kui aga tunnistaja asub väljaspool selle kohtu-uuri- ja ringkonda, siis teeb kohtu-uuri- ja ülesandeks tunnistajat üle kuulata sellele kohtu-uuri- ja le, kelle ringkonnas tunnistaja asub. Teise ringkonna kohtu-uuri- ja võib seda omakorda ülesandeks teha rahukohtunikule, kui tunnistaja ei asu kohtu-uuri- ja asukoha kantonis.

Põhimõtteliselt toimetab ka meie KKS-^ujärgi kohtu-uuri- ja eeluurimist temale määratud jaoskonnas (KKS § 79), kuid seaduses määratud juhtudel võib ta nende toimetamise teha ülesandeks selle kohtu-uuri- ja le, kelle jaoskonnas eeluurimistoimingud tuleb täita ülesande teinud kohtu-uuri- ja küsimuskava järgi. KKS-^u§ 92 järgi võib kohtu-uuri- ja edasilükkamatuil juhtudel teha vastava määrusega (mitte küsimuskavaga) politseile ülesandeks vaatluse, läbivaatuse, läbiotsimise, väljavõtmise ja tunnistajate ülekuulamise toimetamise KKS-^u§ 60 korras.

Kehtiva prantsuse õiguse järgi kohtuliku iseloomuga aktide, nagu: kohtukutsete, sundtoomakäskude, arestkäskuste ja ^{2/} vhistamiskäskuste täitmist, mis piiravad kahtlusaluse vabadust, kui ka kahtlusaluse vabastamise kohta käivaid korraldusi, ja mis on iseenesest sedavõrd tähtsad aktid, et isegi kohtu-uuri- ja võim pole ses suhtes suvaline, ei saa kohtu-uuri- ja delegeerida kellelegi, kuna see on tema isiklik asi. Pealegi toimub mandaatide täidesaatmine üle kogu Prantsuse Vabariigi nadu seda fikseerib KKS-^u§ 98, lõige 1., ning sellepärast on mõttetu nende täitmist kellelegi eriliselt ülesandeks teha.

Meie KKS § 82 järgi ülesande-tegija kohtu-uuriija peab ülesande tegemisel märkima, milline tõkend tuleb tarvitusel võtta, kusjuures ülesandetaitja kohtu-uuriija peab tõkkeabinõude tarvituselevõtmisel arvestama ka tema enese poolt avalikuks tehtud asjaolusid.

d) Uurimismenetluse (I astme) sulgemine kohtu-uuriija juures.

Kui kohtu-uuriija on kindlaks teinud süüteo fakti ja süüdlase, või kui ta arvab kõik teinud olevat, et neid avastada, teatab ta menetlusest n.n. "soit communiqué" määrusega vab.prokurörile, kes hiljemalt 3 päeva jooksul peab esitama oma nõudmised.

Tavaliselt ei teata kohtu-uuriija uurimistoimikust, ega selle lõpetamisest ei süüalusele, ega tsiviilpoolele, kuid nagu eespool nägime nõuab 8.detsembri 1897.a. seadus, et kõik kohtu-uuriija määrused oleksid teatavaks tehtud süüaluse conseil'le. Sellepärast ka kohtu-uuriija "soit communiqué" määruse teatamine vab.prokurörile tehakse teatavaks conseil'le, mille tõttu kahtlusalune on teadlik, olgugi kaudselt, uurimise sulgemisest ja võib oma kaitseks esitada ^{vastuväite} n.n. mémoire en defense.

"Soit communiqué" määrusega pole kohtu-uuriija ülesanded veel lõppenud. Ta võib veel peale selle toimetada uurimist.

Vab.prokurör võib talle teatavaks tehtud toimiku sisu kohaselt kas nõuda uurimise jätkamist või selle sisulist lõpetamist. Niipea kui on üle antud vab.prokuröri kirjalikud nõudmised, teeb kohtu-uuriija uurimise lõpetamise määruse - ordonnance de clôture, mis kirjutatakse vab. prokuröri süüdistavale aktile lisaks ja sisaldab süüaluse ees- ja perekonnanimme, vanuse, sünnikoha, elukoha, elukutse, lühikese kokkuvõtte, fakti seadusliku kvalifikatsiooni ja deklaratsiooni, et küllaldated tõendid olevald või mitte (KKS § 134, lõige 2.).

Kohtu-uuriija tegevusest järelduvad mitmed reeglid.

Kuna ta on iseseisev süüdlase jälitamises, siis juhul, kui vab.prokurör nõuab uurimise jätkamist, võib ta selle tähele panemata jätta ja teha sisuliselt lõpetamise määruse.

Järgnevalt: ta uurib hagi vastuvõtmist ja teeb kindlaks ka mitmesugused põhjused, mis on hagi vastuvõtmatusale aluseks; nagu jõustunud kohtuotsus, aegumine, amnesteerimine, prejuditsiaalküsimused, jne.

Tema peab konstateerima rea fakte ja need kvalifitseerima. Vab.prokuröri süüdistusakti ja tsiviilhageja nõudmises tähendatud süükvalifikatsioon pole temale siduv; ta otsustab selle küsimuse täiesti iseseisvalt.

Teisest küljest seletab kohtu-uuriija ka kriminaalselt mittevastutavuse (süüdivusvõimetuse) põhjusi ja õigustavaid asjaolusid, kuid mitte seaduslikult vabandavaid põhjusi. Ta peab ütleva, kas jälitatav fakt on süüdlasele süüksarvatav ja hindama tema vastu kogutud tõendeid.

Kokku võttes tulenevad sellest järgmised lahendused:

1. Kui kohtu-uuriija arvates süüteo fakt pole ei raske kuritegu, kuritegu, ega üleastumine, kas selle tõttu, et see fakt pole süüteona ette nähtud

KS-us või selle tõttu, et puuduvad tingimused, mis omased kriminaalvastutavusele, või kui süüdlase vastu puuduvad tõendid, deklareerib ta vasta-va määrusega, et pole alust jälitamiseks, ja kui süüalune on juba vahis-
tatud, teeb ta tema vabastamiseks korralduse (KKS § 128) n.n. "põhjuste puudumise" määrusega - ordonnance de non-lieu -.See määrus, kui ta pole huvitatud poolte atakeeritud, evib jõudu nii kaua, kui ei teki uusi süüs-
tisi tema kohta ¹⁾

Sel teel suletud uurimise alustamiseks on vajalik:

- a) uue fakti olemasolu,
 - b) uut prokuratuuri süüdistust.
2. Kui aga süüteo fakt moodustab üleastumise, kohtu-uuriija saadab kahtlus-
aluse jaoskonnakohtu juure n.n.tagasisaate määrusega - ordonnance de
renvoi - ja teeb korralduse tema vabastamiseks(KKS § 129).
3. Kui toimunud kuritegu on seda laadi, et ta toob enesega kaasa parandus-
karistuse (peine correctionnelle) ²⁾ saadab kohtu-uuriija süüaluse ringkon-
nakohtule (KKS § 130).

Et paranduskaristus haarab vangistuse ja trahvi, siis juhul, kui
kuritegu tingib vangistuskaristuse (emprisonnement), ja kui süüalune on
juba vahistatud, jääb ta ajutiselt vahi alla (KKS § 130); kui aga kurite-
gu ei tingi vangistuskaristust, vaid ainult trahvikaristust, siis süüalu-
ne vabastatakse vahi alt, kui ta on juba enne vahistatud, tingimusel -
kindlaksmääratud päeval ilmuda vastava kohtu ette (KKS § 131).

Eespool p.2. ja p.3. tähendatud tagasisaadete puhul vastavale kohtule
vab.prokurör on kohustatud 48 t.jooksul saatma asja-lahendavale kohtule
kõik asjasse puutuvad dokumendid, olles neid eeskätt hinnanud; ringkon-
na kohtusse asja tagasisaatmise puhul on ta sama aja vältel kohustatud
kutsuma süüaluse lähemale kohtuinstungile (KKS § 132).

Ning lõpuks - kui kohtu-uuriija arvab, et süüteo fakt toob enesega kaasa
ihunuhtluse või infameeriva karistuse (kinnipidamine - réclusion- 5-10
a.parandusmajas, maison de force), ja kui süüaluse kohtu all olemine kuri-
töös süüdistamise põhjal on küllaldaselt kindlaks tehtud, teeb kohtu-uu-
rija vab.prokurörile korralduse n.n. ordonnance de transmission määrusega
uurimisdokumentide, protokollide jne. üleandmiseks apellatsioonikohtu pea-
prokurörile, resp.kohtu kätte andmise kambri, kus protsessi edaspidine
käik toimub eeskirjade järgi, mis ettenähtud kohtu kätte andmise kambri

1) Süüstise all mõistab pr.KKS-§ 247 tunnistajate öeldisi, dokumente, pro-
tokolle, mis ei olelenud uurimisel, kuid mis oma loomult kinnitavad tõen-
deid, mida magistraat arvas nõrkadeks, või mis annavad asjale tõe avas-
tamiseks kasuliku suuna.

2) Prantsuse repressiiv-süsteemis liigitatakse karistused 3 liiki:
a) kriminaalkaristus - peine correctionnelle - mis üldastmestiku järgi
haarab terve rea karistusi, alates surmanuhtlusega ja lõppedes kodani-
ku õiguste kaotusega,
b) paranduslik karistus - peine correctionnelle- mis haarab vangistuse
ja trahvi,
c) politseiline karistus.

N.D.p.D.,K.II.,lk.138 ,"Peine".

kohta käivas peatükis (KKS § 133). Sel juhul süüaluse vahi alla võtmine, arest- või vangistuskäskusega evib jõudu kuni kohtu kätte andmise kamber asja vastavalt lahendab (KKS § 134).

Kohtu-uuriija poolt tehtud määrused: põhjuste puudumise määrus, tagasi- saate määrus ja üleandmise määrus on uurimist lõpetavad määrused. Ühes nendega lõpeb kohtu-uuriija pädevus uurimise alal: ta ei saa enam alustada lõpetatud uurimist, ega toimetada ühtki uurimisakti, välja arvatud muidugi juhud, kui on tegemist uute asjaolude ilmsikstulekuga.

2. Menetlus kohtu kätte andmise kambris.

a) K.k.a.k. struktuur ja kompetents.

Kohtu kätte andmise kamber - la Chambre des mises en accusation - on apellatsioonikohtu juures asuv sektsioon, mis n.ü. teise astmena raskete kuritegude puhul, mis tingivad ihunuhtluse või infameeriva karistuse, kontrollib uurimistoiminguid ja otsustab, kas on küllalt tõsiseid eeldusi kahtluseluse kohtu kätte andmiseks. Kohtu kätte andmise kamber tuleb tavaliselt kokku vähemalt üks kord nädalas esimehe kutsel või peaprokuröri nõudmisel vajaduse korral (KKS § 218).

K.k.a.k.-i ülesanded on väga mitmesugused, kuid kõik need puudutavad ikkagi uurimist kui niisugust. Kokkuvõttes k.k.a.k.-st, kui uurimisressoorist (jurisdiction d'instruction), on juba kõneldud (otsustab süüaluse kohtu kätte andmise või vabastamise üle); uurimise apellatsiooniresoorina (jurisdiction d'appel en matière d'instruction) k.k.a.k. lahendab süüaluse või vab. prokuröri poolt esitatud vastuväiteid (oppositions) kohtu-uuriija määruste peale; KKS § 235. alusel suveräänse resoorina (jurisdiction souveraine) ta võtab ex officio üle asju, mille jälitamisest prokuratuur ei hooli, või mille suhtes jälitamine või uurimine on juba alustatud; lõpuks evib ta järelvalve õigust (droit de surveillance) ja distsiplinaarnõimu (pouvoir de discipline) kohtuliku politsei organite ja uurimismenetluse üle ¹⁾

Peaprokurör, jälitav organ k.k.a.k. juures, saades vab. prokurörielt asjatoimiku, peab asjale käigu andma 5 päeva jooksul ning järgneva 5 päeva jooksul tegema oma esildise (rapport) ²⁾ (KKS § 217), kuid nendest tähtaegadest mittekinnipidamine ei evi tühistavat toimet: olukorra nõudes võib ületada peaprokurör oma ülesannete täitmiseleasumisel isegi 10 - päevast tähtaega, või vastupidi - kui ta suudab oma esildist varem esitada, on

1) Garraud, op.cit., lk. 856. j. j.

2) Esildise (rapport) all mõistab prantsuse õigus uurimistoimiku erapoole- tut kokkuvõtet peaprokuröri poolt, kes toob selles ette nii süüaluse kahjuks kui ka kasuks rääkivad asjaolusid. Roux, op.cit., lk. 353.

see ainult kasulik menetluse kiirusele.

Peaprokurör on iseenesest organ, kelle kätte on koondatud kohtuliku politsei kõrgeim juhtimine. Ta pole asetatud nende ametnike ritta, kes teostavad kohtuliku politsei funktsioone, ja sellepärast ei või tema isiklikult ega teiste ülesandel toimetada neist olenevaid akte, välja arvatud KKS_u §§-s 464, 480, 484 ettenähtud juhud ¹⁾

Osutub aga vajalikuks toimetada mingisugust uurimisakti, siis pole peaprokuröri õigust selle toimetamiseks ega ka õigust nõuda seda kohtu-uurijalt, kes asja on juba üle annud ja sellega oma pädevuse uurimise alal lõpetanud; ainult edasilükkamatu vajaduse korral võib ta seda teha ülesandeks mõnele kohtuliku politsei organile või siis esitab oma esildise kohtu kätte andmise kambrile täiendava uurimise toimetamiseks ²⁾

Peaprokuröri esitatud esildis tuleb harutusele kohtu kätte andmise kambri istungil, kus samuti võetakse seisukohti peaprokuröri nõudmiste suhtes.

Süüalune kui ka tsiviilpool pole õigustatud isiklikult ilmuma istungile, ega ole esindatud ka oma esindajate kaudu, kuid neil on õigus KKS_u § 217. lõige 2. alusel esitada vastuseletusi (mémoire), ilma et see peataks esildise esitamist.

Kahtlusalusele ei teatata asja toimikust.

Alates 8. detsembri 1897. a. seadusega kehtib kord: kui kahtlusalune pole endale kaitsjat valinud, ei või ta nõuda, et see temale määratakse ex officio, ning samuti ei teatata temale menetluse toimikust. Samuti ei tehta temale teatavaks dokumentide üleandmise momenti peaprokurörile, mille tõttu ta ainult umbkaudu võib arvestada, et õigel ajal esitada omi vastuseletusi kohtu kätte andmise kambrile ³⁾

Kindlaksmääratud tähtpäeval sekretär kannab peaprokuröri juuresolekul kohtunikele ette niihästi protsessi enesesse puutuvad dokumendid kui ka kahtlusaluse või tsiviilnõudja poolt esitatud vastuseletused (KKS § 222); tsiviilnõudja, süüalune kui ka tunnistajad ei ilmu kohtu kätte andmise kambri ette (KKS § 223).

Peaprokurör, olles esitanud kirjalikud ning allakirjutatud nõudmised,

1) Nimelt riigi paberite, prantsuse panga või departemangu pankade tähtede võltsimise asjus võib peaprokurör teha läbiotsimisi isikute juures, keda kahtlustatakse nende paberite valmistamises, sissetoomises või levitamises. N.D.p.D., K.I., lk. 740, "Instruction criminelle", p. 3.

2) Roux, op.cit., lk. 353.

3) Arvestamise aluseks on uurimismenetluse sulgemise määrus, mille teada saamisel oma conseil' kaudu kahtlusalune teab, et kohtu-uurija on uurimise lõpetanud, ja et sellele järgneb viitmata dokumentide üleandmine peaprokurörile. Sellepärast, olles täies teadmatuses tähtaja suhtes, mille vältel kahtlusalune on õigustatud omi vastuseletusi oma kaitseks esitada, ta arvestab seda vaid umbkaudselt (approximativement), kuid nagu Roux arvab "umbkaudsus" antud juhul võib tingida õige tähtaja möödumise, mis seoses tähtaja uuendamise keeluga, mis seda enam juhuslik, et peaprokurör võib oma äranägemise järgi esildise esitamise tähtaega lühendada ja anda asjale kõik kohtu kätte andmise kambris, ilma et süüalune saaks omi õigusi kasutada.

lahkub ühes sekretäriaga /KKS § 224/, mille järel kohtunikud asuvad viivita-
matult arutluste juure ja vaidlevad kinniste uste taga, ilma kellegagi
läbi käimata /KKS § 225/. Nad on kohustatud kindlaks tegema, kas süüaluse
vastu on tõendeid või tunnuseid fakti suhtes, mida seadus kvalifitseerib
süüteona, ja kas need on küllalt kaalukad, et otsustada süüaluse kohtu kät-
te andmise /KKS § 221/. Muidugi kohtu kätte andmise kamber teeb eeskätt
kindlaks oma kompetentsi arutatava asja suhtes /KKS § 220/.

Järgnevalt kohtu kätte andmise kambri eesistuja teatab kohtu kätte and-
misest kohe peale peaprokuröri esildist või siis äärmisel juhul kolme päe-
va jooksul /KKS § 219/.

Kui aga kohtu kätte andmise kamber ei saa järeldada tema käes olevate
dokumentide põhjal küllaldasi aluseid oma otsuse motiveerimiseks, võib ta
oma otsusega määrata toimetada uusuurimine /arret de plus ample informé/.
Ta võib nõuda asitõendite ettetoomist, mis jäetud I-astme kantseleisse
/KKS § 228/, kusjuures kohtu-uurijana teotseb sel juhul KKS § 236 põhjal
üks kohtu kätte andmise kambri liikmeist, olgugi et mõned juristid arva-
vad, et kohtu-uurijana täiendavas uurimises teotseb I-astme kohtu-uurija
või isegi sama kohtu-uurija, kes asja uuris ^{1/}.

Eelpoolmainitud kohtunik kuulab üle tunnistajad või siis nõuab nende
ülekuulamist ühelt I-astme kohtunikult, kelle jaoskonnas nad elavad, kü-
sitleb süüalust, konstateerib kirjalikult kogutud tõendid ja tunnused ning
määrab asjaolude kohaselt sundtoomakäske, arest- või vangistuskäskusi
/KKS § 237/.

Täiendava uurimise lõpetanud, et tee kohtunik mingisuguseid otsuseid,
vaid toimetab uurimisaktid edasi peaprokurörile, kes KKS § 238 kohaselt
esitab oma esildise 5 päeva jooksul, arvates aktide kättesaamisest.

b. Uurimismenetluse lõpetamine kohtu kätte andmise kambris.

Uurimismenetlus kohtu kätte andmise kambris lõpetatakse järgmiselt:

1. kui k.k.a.k. ei leia ühtki seaduses ettenähtud kuriteo jälge või ei
leia küllaldasi süüdivustunnuseid, teeb ta oma vastava otsusega /arrêt de
non lieu/ korralduse süüaluse otsekoheks vabastamiseks, välja arvatud
juhud, kui teda peetakse kinni mingil muul põhjusel /KKS § 229/. Seoses
sellega teeb ta korralduse arestitud asjade tagasiandmiseks asjast huvi-
tatuile.
2. Kui k.k.a.k. arvab, et süüalune allub jaoskonna või ringkonnakohtule,
teeb ta otsuse süüaluse tagasisaatmiseks / arrêt de renvoi/ kompetentsele
kohtule, kusjuures jaoskonnakohtule alluv süüalune vabastatakse vahi alt.
/KKS § 230/, kui ta on süüdi üleastumises või kuritöös, kui viimane tingib
karistusena vaid rahatrahvi, mitte vangistust.

1. Roux, op.cit.,lk.358., mäрге 20.

3. Kui aga seadus kvalifitseerib fakti raske kuritööna ja kui kohtu kätte andmise kamber leiab küllaldasi aluseid süüaluse kohtu kätte andmiseks, teeb ta otsuse viimase vandekohtu alla andmiseks ja samuti määruse tema vahistamiseks. Viimane sisaldab kohtualuse ees- ja perekonnanime, vanuse, sündimiskoha, elukoha ja elukutse ning peale selle lühikese kokkuvõtte ja fakti legaalse kvalifikatsiooni, kusjuures viimased evivad olulist tähtsust ja nende mittesilmaspidamine võib tingida akti tühistamist (KKS § 231 ja § 232).

Viimase otsusega (arrêt de mise en accusation et de renvoi en Cour d'assise) kohtu kätte andmise kamber lõpetab uurimismenetluse ning ühtlasi sellega on purgitud tema võimkond sellel alal; sellest peale ei saa kohtu kätte andmise kamber ega ka peaprokurör toimetada ühtki uut uurimisakti; kui aga peaks vajalikuks osutama toimetada mingisugust täiendavat uurimisakti, kuulub selle toimetamisõigus juba vandekohtu esimehele.

Kohtu kätte andmise kambri otsused peavad olema motiveeritud ja nende peale saab kaevata kassatsiooni korras 5 päeva jooksul, arvates kohtualuse küsitlemisest vandekohtus, kui on tegemist kohtu kätte andmise otsusega ja muudel juhtudel 3 päeva jooksul (KKS § 296 ja § 373).

V. Prantsuse kohtulik politsei.

Võib siiski ütelda, et ka prantsuse kehtiva õiguse järgi algemenetluses on tähtis kohtu avandustoimingutel, nagu see meiegi õiguses on. Kuid tuleb silmas pidada vahet prantsuse avanduse ja eeluurimise ning meie oma vahel, sest prantsuse algemenetluses ei ole võimalik markantset vahet teha avanduse ja eeluurimise vahel, nagu seda eespool nägime.

Avanduse toiminguid teostab meil tavaliselt politsei, mis on ka üldiselt normaalseks avandust teostajaks organiks. Politsei all mõistab meie kehtiv õigus nii kriminaal-, poliitilist kui ka välispolitseid, millede tegevus on piiritletud lähemalt "Politsei kujundamise määruse" § 17: "välispolitsei on kohustatud jälitamist alustama ja avandust toimetama kõigis süüteo asjus, s.t. ka neis, mille avandamine kuuluks kriminaal- või poliitilisele politsei pädevusse. Välispolitsei peab avandust jätkama seni, kuni kohale ilmub vastavalt kriminaal- või poliitiline politsei. Viimaste kohaleilmumisel annab välispolitsei ametnik avandusmaterjali edasi" ¹⁾

Kuna avandus on üks tähtsamaid algtoiminguid, sest temast oleneb suurel määral asja edaspidine käik, tema otstarbeks on, nagu seda formuleerib selgelt ning tabavalt Poola KKS § 243 ", selgitada, kas tõeliselt süütegu on toimunud, keda selles kahtlustada ja kas on küllaldane alus

1. Räägo, op.cit., lk.265.

ametlikul süüdistajal taotella kriminaalkohtulikku jälitamise alustamist", siis on arusaadav, et selle toimetamist peavad teostama kogemustega, vilunud isikud, ja sellepärast meie KKS-u § 67. annab avanduse toimetamise õiguse erikvalifikatsiooniga politseiametnikele: välispolitsei konstaabli- le, kriminaal- ja politilise politsei assistentidele ning neist kõrgemal seisvatel politseiametnikele.¹⁾

Peale politsei teostavad meil avandust veel mitmesugused administra- tiivametnikud, nagu maksuametnikud, piirivalvevõimud, riigimetseteeni- jad ning KKS-u § 956. alusel on õigustatud juurdlust toimetama jaoskonnakoh- tule alluvais asjus järgmised administratiivvõimude esindajad:

- 1) tervishoiu inspektorid, linna-, maa- ja jaoskonnaarstid ja Farmaatsia- osakonna revidendid süütegudes tervishoiu alal;
- 2) vanem tööinspektor, jaoskonna tööinspektorid ja nende abid töökaitse- määruste rikkumiste asjus;
- 3) riigi- ja omavalitsuste insenerid, arhitektid, ehituse ja maanteede inspektorid ja revidendid ning teemeistrid igaüks oma järelevalve alal kordasaadetud süütegudes ehituse, teede ja liikumisabinõude kohta käi- vate määruste vastu;
- 4) Veeteede Talituse inspektorid ja nende abid laevade ja laevasõiduteede julgeoleku kohta kehtivate seaduste ja sundmääruste rikkumiste asjus;
- 5) Meremeestekodu vanem ja sadamakaptenid Kriminaalseadustiku § 358¹ ette- nähtud süüteos;
- 6) mäetööstuse inspektorid Mäesaduse eeskirjade rikkumiste asjus;
- 7) piirivalve ohvitserid, ametnikud ja kordoniülemad Kriminaalseadustiku § 366¹ ettenähtud süüteos ja riigipiiri loata läbistamise asjus;
- 8) proovikoja juhataja ja kontrolörid proovi, kaalu- mõõdumääruste rikku- miste alal.

Eelpoolmainitud isikud toimetavad juurdlust samas korras kui politsei, ja nende poolt toimetatud juurdlustel on võrdne seaduslik jõud politsei juurdlustega.

Lääne-Euroopa riikides, mille tüüpiliseks esindajaks on Prantsusmaa, teostab avandust eriline organisatsioon kohtuliku politsei nool, kelle peale pannakse erilisel ülesandeks asjade juurdlemine värske jälgede järgi kõigis neis asjus, kui ta ise saab teada kriminaalsüütegudest või kui tema poole pöörduvad isikud abisaamiseks.²⁾

Kuid peab kohe mainima, et niihästi kohtuliku politsei organisatsioon ise, kellele tehakse ülesandeks avandada, kui ka tema suhe kohtuga avandus- menetluses ei oma ühtlast ilmet³⁾. Viimase asjaolu selgitamine pole aga käesoleva töö ülesanne ja sellepärast piirdume kohtuliku politsei organi- satsiooniga ainult prantsuse kui sellel alal tüüpilise, kohtuliku polit-

1) Räägo, op.cit., lk.265.

2) Foinitsky, op.cit., lk.358.

3) ibid., lk.358.

sei organisatsiooniga, missugune on aja/jooksul välja kujunenud tavali-
sest administratiivsest politseist ning missugune evib erilist suurt
tähtsust süütegude uurlemisel.

Prantsuse kohtuliku politsei kaader on väga suur, ja nagu allpool
näeme, hõlmab ta oma organisatsiooni raamidesse mitmesuguseid isikuid.

Meie KKS ei tunne kohtuliku politsei organisatsiooni niisugusel kujul,
ja selles peitub üks olulisemaid erinevusi avandust teostajate organite
vahel meie ja prantsuse õiguses.

Prantsuse kohtuliku politsei mõiste määritlemisel tuleb silmas pidada
prantsuse politseid üldiselt. Viimane kujutab oma ülesannete täitmise
poolest omapärast organisatsiooni, mis teostab nii administratiivseid kui
ka kohtulikke funktsioone.

Kolmanda brümääri IV aasta koodeks oma vastavates paragrahvites usub
anda definitsiooni prantsuse politseist, tähendades ära tema liigitamise
ja ülesande/d.

Vastavalt sellele " politsei on loodud avaliku rahu alahoidmiseks...
Ta jaguneb administratiivseks ja kohtulikuks politseiks. Esimese üles-
andeks on tavaline avaliku korra alahoidmine igas kohas ja on sihitud
peasjalikult süütegude ärahoidmiseks, kuna aga kohtulik politsei uurleb
süütegusid, mille kordasaatmist administratiivpolitseil ei läinud korda
takistada, kogub nende kohta tõendeid ja toimetab nende kordasaatjaid
kohtute korraldusse, milldele seadus on ülesandeks teinud süüdlasi karis-
tada" 1)

Selle on prantsuse politsei eelpooltähendatud seaduse kohaselt. Sel-
lest määritelust kohtuliku politsei mõiste on aja/jooksul pääsnud praegu
kehtivasse KKS-u § 8-sse, mille järgi "kohtulik politsei uurleb raskeid
kuritegusid, kuritegusid ja üleastumisi, kogub nende kohta tõendeid ja
toimetab süütegude kordasaatjaid kohtu kätte nende karistamiseks".

Kuid kitsamas mõttes kohtulik politsei piirdub kuritegude kindlakste-
gemisega ning esimeste eelaktidega, mis on aluseks süüdistamisele. Tema
ülesandeks on anda teateid süütegudest prokuratuurile - ning selles mõttes
erineb instruction préparatoire'ist - uurimisest - , mis kogub tõendeid
ja toimetab süüdistatavaid kohtuliku juurdluse ressoorile 2)

Seega võiksime rääkida kohtulikust politseist kui avandajast organist
üldse, sellega ühtlasi prantsuse algmenetluse liigitamisest avanduseks
ja eeluurimiseks, kuid nagu hiljem näeme, prantsuse kohtuliku politsei
kaader on väga suur ja haarab oma koosseisu ka neid organeid, mis toi-
metavad eeluurimist meie õiguse mõttes.

Kohtulikule politseile on prantsuse KKS-u § 8 usaldatud kolmesugused
ülesanded: 3)

1. süütegude uurlemine - actes de recherche,
2. tõendite kogumine nende kohta - actes d'instruction,
3. süüdlaste kohtu kätte andmine - actes de poursuite.

Kuid paiguti jälle kohtulik politsei vaid viitab süüdistuse eelakti-

dele, mis juhivad prokuratuuri, mitte kohtunikku.

Päeval, mil vab. prokurör annab asja kohtu-uuri ja kätte uurimiseks või saadab asja otse kohtusse, lõpeb kohtuliku politsei osa ja algab uurimine.

Kuid enne kui vab. prokurör saab toimida, peavad temal käes olema teatud tõendused süüteo ja süüdlasest. Neid muretsebki temale kohtulik politsei, kes kujutab sellega endast teatud organit, kes toimetab kohtu-uuri ja uurimisele eelnevat alguurimist - avandust. Prantsuse KKS ei määra neid tingimusi ja vorme, mis vajalikud alguurimise teostamiseks, ta vaid piirdub nende ametnike loeteluga, kes on õigustatud neid eelakte toimetama. Selle tõttu konfusioon komplitseerub veel enam, sest sama ametnik teostab kord süütegude kindlakstegemist, kord jälitamist, kord uurimist.

1. Kohtuliku politsei liigitamine.

Peab mainima, et kohtuliku politsei koosseisu kuuluvad ametnikud ei evi ühesugusid õigusi, ühtlast iseloomu. Vastavalt sellele liigitatakse prantsuse kohtulik politsei kahte suurte erinevasse gruppi:

1. Kohtuliku politsei ametnikud - les officiers de police judiciaire,
2. Kohtuliku politsei agendid - les agents de la police judiciaire.

Tähendatud kohtuliku politsei grupid (kohtuliku politsei ametnikud ja kohtuliku politsei agendid) erinevad üksteisest järgnevalt:

1. esimene grupp, täh. kõik kohtuliku politsei ametnikud, kaasa arvatud ka kohtu-uuri ja, alluvad peaprokuröri (procureur général) järelevalvele KKS-^o§ 57 ja § 279 järgi ning KKS-^u§ 281 kohaselt ka apellatsioonikohtule (Cour d'appel) (peaprokuröri ja apellatsioonikohtu järelevalve õigusest vt. lk.21);
2. Kohtuliku politsei ametnikud on jälitavad ametalalistes süütegudes KKS-^u§ 484 põhjal, mis tingivad karistusena parandusmaja peaprokuröri nõudel, kusjuures KKS-^u§ 479 järgi peaprokuröri nõudel apellatsioonikohtu I. esimees määrab teise kohtu pädevaks asja uurimiseks, kui see, kus süüdlane oma ülesandeid täitis.

Rasketes kuritegudes on kompetentne nende üle kohut mõistma vande kohus ja kohtu-uuri ja ning prokuröri funktsioone neil juhtudel täidavad apellatsioonikohtu I esimees ja peaprokurör (KKS § 484).

Kohtuliku politsei agendid ei evi neid privileege.

3. Kohtuliku politsei ametnikud on jälitavad oma ülesannete täitmisel tekkinud/süütegudes ainult peaprokuröri nõudel, kuna aga kohtuliku politsei agendid on jälitavad süüteo kannatanu nõudel citation directe

1) Garraud, op.cit., lk.788.jj.

2) ~~XXXXXX, XXXX, XXXX~~. Roux, op.cit., lk.24,25.

3) Garraud, op.cit., lk.789.

menetluse kaudu.

Järgnevalt vaatleme lähemalt, kes on need isikud, kes kuuluvad vastavasse gruppidesse ning millised on nende ülesanded süütegude kindlaks-tegemisel, uurimisel ja süütegijate jälitamisel.

a) Kohtuliku politsei ametnikud ja nende liigitamine.

Kohtuliku politsei ametnike kaader on suur. Prantsuse KKS § 9 leondab neid isikuid, kes täidavad kohtuliku politsei ülesandeid, vastavalt neile määratud kohustusile.

KKS-§ 9 järgi kohtuliku politsei ametnikeks on:

1. kohtu-uurijad - juges d'instruction,
2. prokurörid ja nende asemikud - procureurs de la République et leurs substituts,
3. politseikomissarid - commissaires de police,
4. rahukohtunikud, resp. jaoskonnakohtunikud - juges de paix,
5. põldude ja metsade valvurid - gardes champêtres, gardes forestiers,
6. žandarmeeria ametnikud - officiers de gendarmerie,
7. meerid ja abimeerid - maires et les adjoints de maire,
- 8 liikuva politsei inspektorid - inspecteurs de police mobile et spécial,
9. politsei peakomissarid - commissaires généraux de police.

Seega näeme, et prantsuse kehtiv KKS § 9 loendab terve rea isikuid, kes esinevad kohtuliku politsei ametnikena, kuid tuleb tähendada, et nad ei ole kaugeltki varustatud ühesuguse kompetentsi ja võimuga.

Kohtuliku politsei ametnik^yude grupp liigitatakse omakorda:

1. kõrgemateks kohtuliku politsei ametnikeks - officiers de police judiciaire supérieurs,
2. prokuröri abilised kohtuliku politsei ametnike näol - officiers de police judiciaire, auxiliaires du procureur de la République,
3. alamad kohtuliku politsei ametnikud - officiers de police judiciaire inférieurs.
4. kohtuliku politsei eriabilised - agents spéciaux adjoints à la police judiciaire.

aa) Kõrgemad kohtuliku politsei ametnikud.

Kõrgemad kohtuliku politsei ametnikud on varustatud täieliku kohtuli - ku politsei võimuga ja juhivad seda neile alluvais pädevuspiirkonnis.

Siia kuuluvad:

1. vabariigi prokurörid ja nende asemikud,
2. kohtu-uurijad.

Vabariigi prokurör.

Vab. prokurör kehtiva prantsuse KKS-u järgi evib kahesuguseid ülesan - deid. Esiteks on tema kohtuliku politsei ametnik ja teiseks prokuratuuri liige.

Esimesel juhul vab. prokuröri ülesanded KKS-§ 22. järgi on uurelda ja jälitada süütegusid, mis alluvad ringkonna- ja vandekohtule. Ta võtab

vastu kaebusi, öördusi endale alluvatelt (agents auxiliaires) ettekandeid ja protokolle (KKS §§ 18, 20, 29, 30, 53 ja 54).

Teisel juhul kuulub ta ülesandesse kriminaaljälitamine ametliku süüdistuse korras kohtu-uuriija või ringkonnakohtu juures ning ta on hädavajalikuks organiks jaoskonnakohtu kossseisus. Viimane asjaolu kuulub mainimisele vastava kohtuotsuses, sest vastasel korral on see üheks otsuse kasseerimise põhjuseks.

Kui on tegemist raske kuritööga, siis uurlemine on temale kohuslik, kuritegude puhul võib ta valida: kas anda asi eeluurimisele (instruction préparatoire) või kutsub süüdlase vahenditult kohtu ette, missugust menetlust nimetatakse citation directe'iks. See on üks liik menetlusi, mis rakendatav üleastumiste ja kuritegude puhul; üleastumiste juures on ta obligatoorne, kuritegude puhul - fakultatiivne. Tema iseloomustavateks joonteks on eeljuurdluse puudumine, süüaluse vabatahtlik kohtu ette ilmumine ning ühede ja samadesse kättesse kahesuguste funktsioonide koondumine: tõendite kogumine ja süüdistuse toetamine.

Vab.prokurör valvab uurimise käigu üle.

KKS § 61 põhjal on temal õigus nõuda teateid uurimiskäigu kohta kogu protsessi kestel, tingimusel, et saadud dokumendid ta toimetab tagasi 24 t.jooksul.

Flagrants délits juhtudel, nagu nägime eespool, on vab.prokuröri funktsioonid tuntavalt laiemad kui tavaliselt ja raskete kuritegude puhul ta on varustatud kohtu-uuriija võimuga.

Nii KKS § 32 järgi kõikide flagrants delits juhtudel, mis toovad enesega kaasa inunuhtluse või infameeriva karistuse, läheb vab.prokurör viivitamatult süüteo kohale vajalikkude protokollide koostamiseks, millega konstateerib asitõendeid, nende seisukorda, ümbruse seisukorda ja võtab vastu juuresolijate avaldusi ja teateid. Sama § -i teise lõike alusel teatab paigavaatlusele minemisest kohtu-uuriijale, ilma kohustuseta äraootama viimase ilmumist.

KKS-§ 33 järgi võib vab.prokurör tähendatud juhtudel (flagrants délits kutsuda protokolli koostamisele sugulasi, naabreid jne., kes on võimelised andma seletusi asetleidnud fakti kohta; ta võtab vastu neilt teadaadmeid, mis nende poolt allakirjutatud; allakirjutamise keeldumise korral tehakse selle kohta vastav märkus protokolli.

KKS-§ 34 põhjal võib vab.prokurör keelata kuni protokolli lõpetamiseni väljumise majast või eemaldumise kohast.

Nende keelude rikkujat võib vab.prokurör toimetada arestimajja, kui süüdlase kinnipidamine on võimalik; karistuse määrab aga kohtu-uuriija, ära kuulates vab.prokuröri arvamuse pärast seda, kui süüdlane on ette kutsutud ja üle kuulatud, või tema mitteilmumisel määrab karistuse formaaluseta, tähtajata kaja ja apellatsioonivõimaluseta. Karistus ei või ületada 10-päevast kinnipidamist ja 100 fr.trahvi.

Prokurör võib oma valdusesse võtta relvi või kõike seda, mis võiksid

abinõuks olla raskete kuritegude sooritamiseks, ühesõnaga kõike, mis võiks kasuks olla tõe avastamiseks; ta küsib süüaluselt seletusi ettenäidatavate arestitud asjade üle; koostab kõige kohta protokolli, mis kirjutatakse alla süüaluse poolt /KKS § 35/.

KKS §§ 36 ja 37 alusel toimetab ta süüaluse juures läbiotsimisi süüdjaa-tavate kui ka süüdeitavate dokumentide või muude paberite leidmiseks.

KKS § 40 põhjal flagrants délits juhtudel raskete kuritegude ja kurite-gude puhul vab.prokurör võib tarvitusele võtta tõkendeid kohaloleva süüalu-se suhtes. Kui aga viimast ei ole kohal, võib vab. prokurör määrata sund-toomakäsu /mandat d'amener/, millega teeb süüalusele kohtusse ilmumise kohustuslikuks. Sel juhul küsitleb ta viimast viivitamatult.

Kuigi vab. prokuröri funktsioones näeme jälitamise ja uurimise menetluse ühendamist, mida on motiveeritud menetlusele kiirema käigu andmisega, ei puudu siin kaitse kindlustus tema võimu kuritarviduse vastu. Seadusandja on seda silmas pidanud nii palju kui võimalik ja reguleerinud vab.prokurö-ri võimkonda järgmiselt:

1. kuigi vab.prokurör ei ole kohustatud kohtu-uuriija ilmumist paigavaatlu - sele ära ootama, peab tema siiski viimasele teatama paigavaatluse toime-tamisest, et kohtu-uurijal oleks võimalik temale kohe järgneda ja uuri-mise enda kätte võtta, sest kohtu-uuriija kohale ilmumisel kaotab vab. prokurör uurimise toimetamise õiguse.
2. Üldreegli järgi vab.prokurör peab toimetama uurlemist mitte jälitava organina, vaid kui kohtunik kohtu-uuriija ülesannetes, keda tema ajuti-selt asendab.
3. Vab.prokurör koostab protokollid ja redigeerib nad selle kommuuni po-litseikomissari, meeri või viimase abi või veel kahe samas kommuunis elutseva kodaniku juuresolekul, kus raske kuritegu või kuritegu toimus. /KKS § 42/.
4. Vab.prokurör ei ole õigustatud vastu võtma vandega kinnitatud tunniseid isikuilt, keda ta kutsub protokolli koostamisele, kuid kui ta on neid isikuid vannutanud, ei tühista see asjaolu vastavaid akte.
5. KKS-u § 34 tähendatud keelu vastu eksijaile ei määra vab.prokurör karis-tust, vaid kohtu-uuriija, ära kuulates vab.prokuröri arvamuse. Viimane võib eksijaid ainult vahistada ja arestimajja paigutada.
6. Asjade arestimine toimub süüdistatava juuresolekul kui ta on vahistatud; kui aga süüdistatav ei taha või on kuidagi takistatud juures olemast, võib arestimine toimuda tema poolt nimetatud voliniku või tema poolt määratud kahe tunnistaja juuresolekul, nende puudumisel - otsingu kohas viibiva kahe perekonnaliikme või kahe tunnistaja juuresolekul vab.pro-kuröri nõudel.

Kui aga süüdistatav on vabaduses, võib ta viibida kõikide otsingute juures, mis toimuvad ta elukohas, ilma et talle seda ette teatataks.

Kui ta aga ei taha juures viibida või kui ta on äraolija, kohaldatakse KKS-u § 39 l lõikes ettenähtud eeskirju.

KKS-u § 39 eeskirjade mittetäitmine on vastava akti tühistamise põhjuseks, nagu seda mainib sama §-i 5.lõige.

7. Süüdistatava mitteilumisel ei ole öördus /dénonciation/ üksi küllaldaseks aluseks sundtoomakäsu määramiseks tema suhtes, kui tal on kindel elukoht /KKS § 40, lg.3/.
8. Vab.prokurör on kohustatud tema ette toodud süüalust kohe küsitlema /KKS § 40 lg.4/.
9. Vab.prokurör, teotsedes kohtu-uurijana, on kohustatud uurimisel silmas pidama neid formaalsusi, mida 8.detsembri 1897 a. seadus kohtu-uurijale ette kirjutab.
10. Vab.prokuröri ei ole rohkem õigust kui kohtu-uurijalgi süüaluse elukohta tungimiseks öötundidel otsingute korraldamiseks või süüaluse haaramiseks. Nende toimingute teostamist ta võib ette võtta ainult süüaluse elukohas, nagu see järeldub KKS-u § 36.
11. Kolmandate isikute korteritesse tungimine asjade ja dokumentide arestimiseks on vab.prokurörile keelatud isegi päeval.
12. Vab.prokurör peab paigavaatluse lõpetamisel viibimata üle andma kohtu-uurijale protokollid, aktid, dokumendid, vahendid; selle järel protsessi edaspidine käik läheb tavalist uurimisreeglite rada /KKS §§ 45, 60/.
13. Kohtu-uurija, saades eelpooltähendatud aktid ja dokumendid, on kohustatud omakorda neid viibimata uurima, õiustama ja isegi kordama aktide toimetamist või vähemalt nende aktide toimetamist, mis tema arvates ei ole küllalt hästi toimetatud /KKS § 60/.

Seega võime konstateerida, et vab.prokuröri tegevust reguleerivad arvukad eeskirjad, kuid nende rohkuse peale vaatamata tuleb mainida, et nendest kinnipidamine on siiski jäetud vab.prokuröri südametunnistuse asjaks, nii et neist mitte kinnipidamine ei too enesega kaasa vastavate aktide tühistamist. See käib ka eeskirjade kohta, mis on ette nähtud KKS-u §§ 33, 35, 39, 40 ja 43 ^{1/}.

Flagrants Délits juhud annavad vab.prokuröri võimule suurema ulatuse, moodustades seega erandid üldõigusest ja loovad sootuks teisi reegleid.

Nii, näit. neil juhtudel raskete kuritegude puhul vab.prokurör võib tungida nagu kohtu-uurijagi süüaluse elukohta ilma viimase nõusolekuta ja toimetada hoone- ja muid otsinguid seaduses ettenähtud korras, kuid mitte ööajal, välja arvatud seaduses ettenähtud erandjuhtudel /vt.lk.42/.

Erandi vab.prokuröri võimu ulatuse suhtes moodustavad juhud, mis ettenähtud KKS -u § 46, s.t. juhud, mis annavad vab.prokuröri võimule sama ulatuse nagu flagrants délits juhud, kuid mis ei ole flagrants juhud: need on rasked kuritööd ja kuritööd, mis korda saadetud elamus ja millele kindlakstegemist nõuab majaperemees / KKS § 46/.

1. Roux, op.cit., lk.296.

Kui on tegemist flagrant délit juhul kuritööga, siis menetluse kiirendamise mõttes, et vältida uurimismenetlust kohtu-uuriija poolt, kontsentreeritakse jälitamine vab.prokuröri kätte, tähtajad on lühendatud ja kohtusse kutsumise vorm on lihtsustatud. Kuid selle menetlusviisi kasutamine on puht fakultatiivne ja 20.mai 1863.a. seaduse kohaldamine vajab järgmisi tingimusi:

1. et kuritegu oleks flagrant,
2. et süüalune oleks vahistatud ja vab.prokuröri ette toodud,
3. et kuritegu poleks selline, mille kriminaaljälitamise menetlus on säti- tud eriseadustega ja et jälitamise tagajärjeks ei oleks väljasaatmine ^{1/}

Selle kiirendatud menetlusega vab.prokuröriile usaldatud uurimine piir- dub otsekohese küsitlemisega, mis on temale kohustuslik, ja fakultatiivse vahistamiskäskusega /mandat de dépôt/.

Kui küsitlemisel selgub, et ei ole alust vahistatud isiku jälitamiseks, vabastab vab.prokurör viimase, vastupidisel juhul ta kas annab asja kohtu- uurijale või kutsub süüaluse ringkonnakohtu ette.

Kuid vab.prokurör võib vahistamiskäskusega lasta süüdistatavat tuua kohtuistungile samal päeval, mil see aset leiab või järgmisel päeval. Sel juhul kohtu esimees peab süüdistatavale teatame, et viimasel on õigus nõuda tähtaega kaitseks ettevalmistamiseks. Kui süüalune kasutab seda võimalust, võib kohus temale anda vähemalt 3-päevase tähtaja ettevalmistamiseks ^{2/}.

Prokuröriil on õigus jälitada iga isikut, kes ta ka ei oleks, välja arva- tud järgmised isikud, kellede kuhtes temal see võim puudub:

1. avaliku võimu esindajad, nagu Vabariigi President, ministrid /viimaste suhtes on see seisukoht siiski vaieldav/, parlamendi mõlemate kodade liikmed sessiooni kestusel;
2. kohtukoosseisu kuuluvad isikud /les membres de l'ordre judiciaire/, kellede jälitamine kuulub peaprokuröri kompetentsi,
3. merearmeelased /les militaires des armées de mer/. Nende suhtes võib prokuratuur esitatud kaebuse põhjal koguda andmeid asetleidnud fakti kohta tingimusega need edasi toimetada mereväe prefektuurile ^{3/}

Kohtu-uuriija.

Kohtu-uuriija kuulub samuti nagu vab.prokurör, kõrgema kohtuliku politsei ametnikkude kategooriasse.

Kohtu-uuriija on kohtunik või lisakohtunik /KKS § 56/, keda nimetatakse ametisse Vabariigi Presidendi dekreediga kolmeks aastaks /KKS § 55/.

Üldpõhimõtteliselt on iga ringkonna /arrondissement/ kohta üks kohtu- uurija, kuid sellest üldpõhimõttest on erandeid, nimelt vajaduse korral

-
1. N.D.p.D., K.I., lk.745, "Instruction criminelle", p.71.
 2. ibid. p.72.
 3. ibid. p.15.

võib tähtsamates keskkohdades olla mitu kohtu-uurijat.

KKS-u § 58 kohaselt linnades, kus on üks kohtu-uurija, määrab I astme kohus tema äraolekul, tema haiguse korral või muude asjaolude tõttu, mis tema ülesande täitmist takistavad, tema asendamiseks ühe kohtuniku.

Kohturingkondades, kus on kaks või enam kohtu-uurijat, asendavad nad vastastikku üksteist.

Kohtu-uurija isikusse on koondatud 3 iseloomulikku joont: 1/

1. ta on kohtunik.

Kohtunikuna võtab ta osa I astme töödest, asjaarutustest ja on tagandamatu ning nagu teisedki kohtu liikmed peab alluma kohtu ja kohtu esimehe korraldusile. Ta ei saa otsuse tegemisest osa võtta asjus, mille kohta ta toimetab uurimist.

2. ta on kohtuliku politsei ametnik ja allub sellena peaprokuröri ja apellatsioonikohtu järelevalvele /KKS§§ 57, 279, 280, 281/.

Kohtuliku politsei ametnikuna võtab kohtu-uurija vastu kaebusi, kuulab üle tunnistajad, küsitleb süüalust, teeb kindlaks ta isiku, arestib asitõendeid jne.

3. ta on kohtu-uurija.

Kohtu-uurijana on ta õigustatud uurimist toimetama, s.t. ametlikult kindlaks tegema süüteo fakti, samuti asjaolusid, mis aitavad avastada süüteo toimepanemist.

Üldpõhimõtteliselt on ainuüksi kohtu-uurija kompetentne määrama süüdistatava suhtes mandaate 2/.

Flagrants délitis juhud aga, nagu eelpool nägime, annavad kohtu-uurija võimule suurema ulatuse /KKS § 59/.

Väljaspool flagrants délitis juhtumeid võib ta alustada uurimist ainult prokuratuuri ettepanekul või tsiviilhageja kaebusel. Sellega on siin ta kätte koondunud kaheksa funktsioonid: uurimise ja süüdistamise funktsioonid; täh. kohtu-uurija ühtlasi jälitab ja süüdistab kindlat isikut, kes tabatud süüteoalt.

Teiseks kohtu-uurija on neil juhtudel vabastatud jälitamise ja uurimisaktide eelteatamise kohustusest vab. prokurörile, mis on muudel juhtudel temale kohustuslik, nagu see järeldeb KKS-u § 61. KKS-u § 59 kohaselt võib ta nõuda vab. prokuröri juuresolekut vastavate aktide toimetamisel, kuid ta ei ole kohustatud ära ootama viimase ilmumist.

Kolmandaks on kohtu-uurija neil juhtudel vabastatud 8. dets. 1897. a. s. § 7 põhjal eeskirjade kinnipidamisest, mida sama seaduse § 3 ette näeb otsese küsitlemise /interrogatoire immédiate/ ja vastastamise /confrontation/ puhul 3/.

Seega kokkuvõttes võime konstateerida, et kohtu-uurija tegevus omab peaasjalikult kaheksa iseloomu:

1. Roux, op.cit., lk. 53 jj.; Garraud, op.cit., lk. 791.

2. vt. lk. 46.

3. vt. lk. 49; Roux, op.cit., lk. 292.

1. kohtu-uurijana ta toimetab uurimist ja annab korraldusi nende toimetamiseks,
2. kohtuliku politsei ametnikuna ta uurleb süütegusid ja teeb need kindlaks, omades seda õigust kõrgeimal määral kui ükski teine kohtuliku politsei ametnik ^{1/}.

Kehtiva õiguse järgi kohtu-uuriija võib keelduda uurlemisest, kui toimunud süütegu ei sisalda raske kuritöö või kuritöö tunnuseid, missugune õiguspuudus kohtu-uurijal vanemas õiguses. Kohtu-uuriija võib keelduda uurlemisest kui jälitamine on edasi lükatud /suspendue/, peatatud /arreté/ või kustunud /eteinte/ ^{2/}.

Seega moodustavad vab.prokurör ja kohtu-uuriija kahte peafiguuri kõrgeima kohtuliku politsei kategooriast. Kuid sellesse kategooriasse arvatakse veel departemangude ja Pariisi politsei prefekte, kes otseselt küll ei kuulu kohtuliku politsei ridadesse, kuid kes on varustatud samade funktsioonidega.

Eritunnuseks, mis neid eraldab kohtuliku politsei ametnikest, on see, et nad ei allu peaprokuröri ja apellatsioonikohtu järelevalvele.

Nende pädevus ja õigused on fikseeritud KKS -u § 10.

Nimelt:

"Departemangude ja Pariisi politsei prefektid võivad äärmise vajaduse korral toimetada isiklikult või nõuda kohtuliku politsei ametnikelt nende pädevusse kuuluvate vajalikkude aktide toimetamist, riigi sisemise või välise julgeoleku alal toimunud raskete kuritegude ja kuritegude kindlaks tegemist ning nende kordasaatjaid toimetama kohtu kätte karistamiseks vastavalt § 8.

Iga prefekt, kes kasutab käesoleva §-i 1-s lõikes tähendatud õigusi, peab sellest teatama vab.prokurörile ja toimetama antud asjas dokumendid 24 tunni jooksul sellele kohtunikule, kelle pädevusse asu kuulub.

Iga kohtuliku politsei ametnik, saades prefektilt eespool tähendatud lõikeis nõudmise ning iga avalikõigusliku võimu esindaja, kellele saabunud käesoleva eeskirja alusel vastav ettekirjutus, peavad viibimata sellest teatama vab.prokurörile."

Selle §-i sisust järeldub, et prefektid on esiteks õigustatud nõudma kohtuliku politsei ametnikelt nende pädevusse kuuluvate aktide toimetamist ja teiseks nad on õigustatud neid isiklikult toimetama.

Mis puutub esimesse õigusesse, siis ei sisalda see midagi erakorralist, sest prefekt, olles departemangu keskvõimu esindajaks, on selleks otseselt kohustatud avaliku korra huvides. Sellise administratiivvõimu vahele astumine ~~on toime~~ piirdub ametliku teadaandega /avis officiel/, et süütegu on toimunud, ja nõudega alustada jälitamist. Kuid sellega lõpeb ka prefekti osa: ta ei järele ükski võõraks kohtuliku politsei tegevusele, vaid ta ei saa isegi pärida protsessi käigust.

1. N.D.p.D., K.I., lk.742, "Instruction criminelle", p.23.

2. ibid., p.25.

Kuid kohtuliku politsei aktide isiklikult toimetamise õigus täiendab kohtuliku politsei ametnikkude nimestikku administratiivvõimu esindajaga - prefektiga -, kes evib suuremat võimu kui ükski teine sellel alal ja kes on asetatud väljapoole kohtulikku järelvalvet ning kohtulikku politsei ametastmestikku ning kes on vastutav oma aktide eest ainult siseministri ees. Kuid prefektide õigusele - isiklikult toimetada kohtuliku politsei pädevusse kuuluvaid akte- vaadatakse kui anormalsele nähtusele ja soovitatatakse selle asendamist eeskirjaga, mis keelab administratiivvõimu esindajaile vahelesegamise kohtulikkudesse funktsioonidesse.

Muu seas KKS-u § 10 sisu on korduvalt arvustatud. Saadikute koda hääletab selle kõrvaldamise poolt läbirääkimiste puhul KKS-u reformimise eelnõu kohta, kuid Senat jälle toetas Pariisi politsei prefekti võimkonna säilitamist ja alates 25.märtsi 1935.a. seadusega kehtib mainitud § eespool tsiteeritud kujul.

bb. Prokuröri abilised kohtuliku politsei näol.

Teise grupi kohtuliku politsei ametnikest moodustavad n.n. prokuröri abilised kohtuliku politsei ametnikkude näol /les officiers de police judiciaire auxiliaires du Procureur de la République/.

See kategooria hõlmab terve rea isikuid, moodustades sellega suurema alaliigituse kohtuliku politsei ametnikkude grupist.

Siia kuuluvad:

1. Žandarmeeria ohvitserid - officiers de la gendarmerie -
2. Rahukohtunikud - juge de paix -.
3. Politseikomissarid - commissaires de police-.
4. Meerid ja nende abid - maires et leurs adjoints-.
5. Politsei peakomissarid - commissaires généraux de police-.
6. Eri-liikuva politseiinspektorid - inspecteurs de police mobile et spécial

Igäüks nimetatuist teostab oma võimu temale alluvas piirkonnas: ringkondades, kantonides, kommuunides.

Üldreeglina kehtib kõikide nende isikute kohta KKS-u § 29, mille järgi nad on kohustatud jalamaid teatama raskest kuritööst või kuritööst, missugune neile teatavaks sai nende ülesannete täitmisel, selle kohtu vab.prokurörile, kelle piirkonnas raske kuritegu või kuritegu toimus või kelle piirkonnas leitakse süüalune.

Spetsiaalsemalt on nende pädevus ja õigused määritletud KKS-u §§ 48, 49 ja 50.

Nimelt KKS-u § 48 põhjal võtavad rahukohtunikud, žandarmeeria ohvitserid, politsei peakomissarid vastu öördusi /dénonciations/ raskete kuritegude ja kuritegude üle kohtades, kus nad oma tavalisi funktsioone teostavad ja toimetavad nad edasi vab.prokurörile /KKS § 54/.

Vab.prokurör on kohustatud viivitamata uurima ja kohtu-uurijale edasi toimetama vastava ettepanekuga temale esitatud aktid, mida tema abilised kohtuliku politsei ametnikena oma kompetentsi piires toimetavad ja vab.prokurörile esitasid /KKS §§ 53,54/.

Vab. prokurör on ka õigustatud, kui ta seda tarvilikuks peab flagrants délits juhtudel /KKS § 32/ või majaperemehe nõudel süüteo kindlakstegemise puhul /KKS § 46/ tegema ülesandeks eelpoolmainitud isikuile mõningate aktide toimetamist, mis mainitud juhtudel kuulub vab.prokuröri kompetentsi /KKS § 52/.

Kõigest nähtub, et vab.prokuröri abilised kohtuliku politsei ametnike näol võivad teatud juhtudel teostada oma ülesandeid süütegude juurdlemisel prokuröri kohta käivate eeskirjade järgi, olles sageli varustatud viimase kompetentsiga. Et vältida konflikte vab.prokuröri ja tema abiliste vahel selleks näeb KKS § 51 ette kaks võimalust:

- 1.vab.prokurör toimetab kohtulikule politseile omaseid akte: ta jätkab menetlust, kui ta on ennendatud vastavais süütegudes;
2. ta õigustab menetlust alanud ametnikku seda jätkama.

Seega tavaliste raskete kuritegude ja kuritegude puhul on nende pädevus piiritletud § 48 ja ükski neist ei ole õigustatud toimetama uurimis- või jälitamiskatte, kui süütegu ei ole flagrant-loomuline, välja arvatud juhud, kus eriseadusega või kohtu-uuriija poolt on selline õigus neile delegeeritud.

Flagrants délits juhud loovad erandi ja annavad neile nagu vab.prokurörilegi erandlikult uurimisaktide toimetamise õiguse ^{1/}.

NII KKS-u § 49 mainib flagrant délit juhtumit ja juhtumit, kus majaperemees nõuab süüteo kindlakstegemist. Need juhud annavad mainitud isikute tegevusele laiemad piirid: nad koostavad protokolle, võtavad vastu tunnistajate teadaandeid, toimetavad paigavaatlusi ja muid, nagu mainib § 49, vab. prokuröri kompetentsi kuuluvaid akte eeskirjade kohaselt, mis neil juhtudel vab.prokurörile ette nähtud.

Samasugust pädevust omavad KKS-u § 50 kohaselt meerid, abimeerid, politseikomissarid ja eri-liikuva politseiinspektorid.

Praksis lubab siiski rahukohtunikele ja politseikomissaridele toimetada otsinguid ja vahistamisi mitte üksi flagrants délits juhtudel raskete kuritegude puhul, vaid ka kuritegude puhul ja isegi vajaduse korral /cas de nécessité/. Kuid vab.prokuröri ja kohtu-uuriija ilmumisel kaotavad nad selle õiguse ^{2/}.

Allpool vaatleme üksikult prokuröri abilisi kohtuliku politsei ametnike näol.

Žandarmeeria ohvitserid.

Žandarmeeria on organisatsioon, mis sai oma algkuju 20.mai 1903.a.dekreediga. Hiljemini on selle organisatsiooni ehitist reglementeeritud mitmesuguste seadustega, millistest viimasena võiks mainida 25.märtsi 1932.a.oma.

Žandarmeriia on organisatsioon, mis on loodud valvama avalikku julgeole-

1.N.D.p.D.,K.I.,lk.741,"Instruction criminelle", p.17,18.

2. ibid.,p.18.

kut, korra alahoidu ja seaduste täitmist. Tema teostab oma ülesandeid üle kogu vabariigi territooriumi, kuid peamiselt on ta määratud külade ja teede julgeoleku kindlustamiseks^{1/}.

Kuid nende ülesannete kõrval teostavad selle organisatsiooni koosseisu kuuluvad isikud ka kohtuliku politsei funktsioone, olles vab.prokuröride lähemad kaastöölised. Sellise võimuga ei ole aga kõik žandarmeeriasse kuuluvad isikud varustatud, vaid kõige esmalt esivad seda kvalifikatsiooni:

1. kõik ohvitserid astmete peale vaatamata,
2. Alžeeria brigaadide komandandid,
3. Tuniisi brigaadi ülemad ja
4. kõikide teiste asumaade allohvitserid.

Tähendata tuleb siinjuures asjaolu, et mainitud isikud on õigustatud kaebusi ja öördusi vastu võtma ainult raskete kuritegude ja kuritegude puhul /KKS § 48/, kuna üleastumiste puhul juhatavad nad kaebajaid ja öördajaid politseikomissari, meeri või abimeeri juure, kes on kohustatud selliseid akte vastu võtma.

Sellepärast on neile oluline osata teha selget vahet raskete kuritegude, kuritegude ja üleastumiste vahel, arvestades seda, et nende süütegude eristamise aluseks on karistus, mida kriminaalseadus vastavale süüteole ette näeb. Nagu eespool nägime /vt.lk.55, märke 2/ tunneb prantsuse õigus 3 gruppi karistusi, millest igaüks omakorda on jaotatud mitmesse alaliiki. Sellepärast, kui KrS näeb süüteole ette karistusena kinnipidamist 5 päevaks ja trahvi 15 fr.suuruses, mis tähendab politseilist karistust/peine de police/, on see süütegu oma loomult üleastumine, ja selliste süütegude puhul esitatud kaebusi ja öördusi žandarmeeria ohvitserid kohtuliku politsei ametnikena vastu ei võta^{2/}.

Rahukohtunikud.

Teise liigi prokuröri abilisi moodustavad rahukohtunikud - juge de paix. Territoriaalselt evib iga kanton ühe rahukohtuniku.

Nende peamiseks ülesandeks on raskete kuritegude ja kuritegude, mis neile on teatavaks saanud nende ülesannete täitmisel, teatamine vab.prokurörile.

Kuid KKS-u § 90 järgi võib kohtu-uuriija nõuda neilt teotsemist küsimuskava /commission rogatoire/ kohaselt. Sellel juhul rahukohtunikud evivad kohtu-uuriija võimkonna.

Seega Prantsuse KKS-u järgi võib rahukohtunik täita kohtu-uuriija ülesandeid.

Kohtu-uuriija kompetentsi delegeerimise peatükis /vt.lk.52 j.j./ nägime, et sageli tuleb ette juhte, kus uurimistoiminguid tuleb toimetada teises ringkonnas kui see, kus kohtu-uuriija ja vab.prokurör on pädevad oma funktsioone täitma, või samas ringkonnas tehakse uurimisaktide toimetamine üles-

1. N.D.p.D., K.I.,lk.657, "Gendarmerie", p.1,2.

2. Code d'instruction criminelle, lk.22, 23.

andeks teistele isikutele, kui vab.prokurör ja kohtu-uuriija ise ei toime- ta neid kas ajapuudusel või mingisugusel muul mõjuval põhjusel.

Nii näit. tunnistaja ülekuulamist KKS-u § 84 järgi toimetab kohtu-uuriija tunnistaja kodus, kui viimane ei saa tervislikel põhjusil ilmuda kohtu- uuriija juurde, ja kui tunnistaja elab rahukohtu kantonis, kus on ka kohtu- uuriija elukoht.

Kui aga tunnistaja elab teises kantonis, siis teeb kohtu-uuriija rahu- kohtunikule ülesandeks tunnistaja öeldiste vastuvõtmise.

Põhimõtteliselt teostab iga kohtu-uuriija oma võimu temale ettenähtud ringkonnas /arrondissement/; kui aga osutub vajalikuks näit. üle kuulata teises ringkonnas asuvaid tunnistajaid, siis ei saa seda teha antud ring- konna kohtu-uuriija ise, sest kohtu-uuriija pädevus ei ulatu üle tema ring- konna piiri, vaid ta teeb selle ülesandeks selle ringkonna kohtu-uuriijale, kus asub tunnistaja, nagu seda ette näeb KKS -u§ 84 esimene lõige. Kui aga tunnistaja ei asu ülesande saanud kohtu-uuriija kantonis, võib viimane jällegi nõuda tunnistajate öeldiste vastuvõtmist sellelt rahukohtunikult, kelle asukohas tunnistajad elavad.

Politseikomissarid 1/

Politseikomissarid on ametnikud, kellede ülesandeks on järelvalvata avaliku korra, julgeoleku ja rahva tervishoiu üle, kindlaks teha süütegusid, otsida ning jälitada süütegijaid teatud piires.

Linnades, kus elanikkude arv 5-10000 elanikku, on üks politseikomissar. Linnades, kus elanikkude arv ületab selle arvu, arvatakse iga 10.000 ela- niku kohta üks komissar juure.

Peale linna politseikomissaride tuntakse veel raudtee-, mereäärsete kal- laste ja piiripunktidel asuvaid politseikomissaare, kes eriliselt selleks loodud ja kes ülalpeetavad riigi poolt, kuna teiste politseikomissaride ülalpidamine on kommunaalüksuste kohustus.

Politseikomissarid evivad kahesuguseid funktsioone oma ülesannete täit- misel:

1. kohtulikke ja
2. administratiivseid.

Esimesel juhul nad teostavad kord kohtuliku politsei ametnike, kord prokuratuuri esindajate funktsioone rahukohtule alluvais asjus.

KKS-u § 11 järgi politseikomissarid on õigustatud:

1. uurlema ka neid üleastumisi, millede uurlemine kuulub gardes forestiers' dele ja gardes champêtres'idele,
2. vastu võtma neisse süütegudesse puutuvaid avaldusi /rapports/, öördusi /dénunciation/ ja kaebusi /plaintes/,
3. nad on kohustatud protokollides ära tähendama nende süütegude iseloomu, olukordi, missuguses need toimusid, tõendeid ja oletatava süüdlase tunde- märgid.

1. N.D.p.D.K.I.,lk.236, "Commissaire de police".

Raskeid kuritegusid ja kuritegusid on nad õigustatud uurlema ainult flagrants délits juhtudel või majaperemehe nõudel. Neil juhtudel uurivad nad süütegusid prokurörile omase pädevusega /KKS § 49/. Kuid vab.prokuröri või kohtu-uuriija ilmumisel ei ole nad enam õigustatud uurimist toimetama.

Politsekomissaride pädevus ei piirdu üksi teadaannete, öörduste ja kaebuste vastuvõtmisega /KKS § 11 ja § 50/ vaid KKS-u § 29 põhjal on nad kohustatud prokuratuurile teatame neile teada olevaist süütegudest.

Politseikomissarid võivad täita ka kohtu-uuriija funktsioone n.n. küsimuskava /commission rogatoire/ alusel, välja arvatud kahtlusallase küsitlemine /KKS § 90 lõige 2/.

Mis puutub politseikomissaride toimingutesse prokuratuuri esindajatena, siis esinevad nad süüdistajatena rahukohtule alluvates süütegudes - üleastumistes.

Kohtuliku politsei ametnikena täidavad politseikomissarid oma ülesandeid täiesti iseseisvalt, sõltumatult administratiivsest võimust, ja on sõltuvad ainult prokurörist.

Administratiivsete ülesannete täitjaina üldise julgeoleku alal alluvad nad prefektidele, kuna aga munitsipaalpolitseina on nad meeride abilised.

Peale KKS-us ettenähtud pädevuse mõningad seadused annavad neile õiguse uurlema ja avandada /rechercher et de constater/ teatud süütegusid, nagu näit.:

1. üleastumisi kaalude ja mõõtude alal / en matière de poids et mesures/,
2. teede võrgu / en matière de grande voirie/,
3. liiklemispolitsei / en matière de police de roulage/,
4. töötavate laste kaitse alal / en matière de protection des enfants employés dans les professions ambulantes/.

Samuti kohtuliku politsei ametnikena teevad nad kindlaks süütegusid kalapüügi ja liiklemise alal.

Tööseaduste rikkumise puhul vabrikuis ja manufaktuurtööstusis on nad õigustatud neisse tungima järgmistel ajenditel:

1. kui neis asjus on kaevatud,
2. kui need üleastumised on neile kuidagi muul viisil teatavaks saanud,
3. flagrants délits juhtudel,
4. kohtu-uuriija ülesandel.^{1/}

Neil on õigus tungida kõikidesse avalikkusesse kohtadesse, nagu kohvikutesse, jookide müügikohtadesse jne., et valvata määruste täitmise üle, kuid nad ei ole õigustatud seal toime panema arestimisi ja otsinguid.

Kodanikkude elamutesse tungimisel peavad politseikomissarid varustatud olema vastava õigusega vastavate riigiametnikkude / par les officiers ministériels/, avaliku võimu esindajate /par les agents de la force publique/, kaudsete maksude ametnikkude ja tolliametnikkude poolt.

Kuid politseikomissarid ei tohi, toimetades kuritöö juurdlust, teostada otsinguid ja arestimisi eraelamutes muidu, kui on tegemist flagrants délits

1. N.D.p.D., lk.740, K.I., "Instruction criminelle ", p.6.

juhtudega või kohtu-uuri ja nõudmisel.

Meerid, abimeerid, politsei peakomissarid ja eri-liikuva politsei-inspektorid.

Mis puutub meeridesse, abimeeridesse, politsei peakomissaridesse ja eri-liikuva politseiinspektoritesse, siis on nad varustatud samasuguse võimuga nagu politseikomissaridki, ja sellepärast on neile kohaldatavad samad KKS-u eeskirjad - §§ 11, 27 ja 50.

Meeride ja abimeeride kohta võiks tähendada nii plaju, et nad on õigustatud seda võimu teostama ainult kahel juhul ^{1/}, nimelt:

1. kui vastavas kommunaalüksuses puudub politseikomissar,
2. kui politseikomissar on takistatud täitma oma ülesandeid.

cc. Alamad kohtuliku politsei ametnikud.

Kolmanda kategooria kohtuliku politsei ametnikkudest moodustavad alamad kohtuliku politsei ametnikud. Need on isikud, kes on kompetentsed ainult teatud liiki süütegusid juurdlema ja nende pädevus flagrants délit juhtudel, võrreldes eespool tähendatud kategooriatega, on piiratud.

Siia kuuluvad:

1. gardes champetres'id ja

2. gardes forestiers'd,

kellede funktsioonid KKS § 16. jj järgi on järgmiselt määritletud: gardes champetres'id ja gardes forestiers'd kui kohtuliku politsei ametnikud, on kohustatud uurlema igaüks temale alluvas piirkonnas kuritegusid ja üleastumisi, millega on rikutud maa- ja metsaomandiõigust.

Nad koostavad protokolle eesmärgiga kindlaks teha kuriteo ja üleastumise iseloomu, asjaolusid, mis põhjustasid nende kordasaatmist, kordasaatmise aega kohta ning samuti ka tõendeid ja tundemärke, mis neil oli võimalik nende kohta koguda.

Nad otsivad äraviidud asju, sekvestreerivad neid; kuid sealjuures ei ole nad õigustatud tungima majadesse, ateljeedesse, ehitistesse, kõrvalkuuridesse, hoovidesse, kui ei ole juures kas rahukohtuniku, tema asemikku, politseikomissari, kohalikku meeri või viimase abi; protokoll kirjutatakse alla selle poolt, kes oli selle koostamise juures.

Nad vahistavad ja toimetavad rahukohtuniku või meeri ette iga isikut, keda nad on tabanud flagrant või kellele juhib rahva kuuld /clameur publique/, kui kuritegu tingib karistusena kinnipidamise /emprisonnement/ või suurema karistuse.

Nii nagu kohtuliku politsei ametnikud alluvad ka nemad vab. prokuröri järelevalvele, ilma et see kahjustaks nende allumist nende otsestele administratiivülemustele /KKS § 17/.

Metsadevalitsuse, kommuunide ja avalikkude asutiste gardes forestiers'd toimetavad omad protokollid hiljemalt 3 päeva jooksul metsaasjanduse direktorile, inspektorile või allinspektorile, kes on kohustatud kaheksandal päeval /dans la huitaine/ teatama sellest vab.prokurörile /KKS § 18/.

Kommuunide gardes champêtres'id aga ning era gardes champêtres'id ja era gardes forestiers'd on kohustatud oma protokolle edasitoimetama 3 päeva jooksul, kui on tegemist lihtsa üleastumisega, selle kommuuni politseikomissarile, mis on rahukohtu asupaigaks või selle kommuuni meerile, kus ei ole politseikomissari; kui aga on tegemist kuriteoga, protokollide edasiandmine toimub vab.prokurörile.

b.Kohtuliku politsei agendid.

Teise suure grupi kohtulikust politseist moodustavad kohtuliku politsei agendid. Need on isikud, kelledele eriseadustega on antud õigus kindlaks teha seaduserikkumisi. Nad on kas administratiivse võimu esindajad või siis kodanikud, kes on varustatud seadusega avaliku võimuga ja keda liigitatakse 3 gruppi: ^{1/}I.Eriagendid kohtuliku politsei abilised:

1. kaudsete maksude valitsuse ametnikud ja järelvaatajad /préposés/ kaudsete maksude seaduste ja määruste rikkumise alal,
2. tollivalitsuse ametnikud ja agendid tolliseaduste rikkumise alal,
3. politseivalitsuse direktorid, inspektorid jne. üleastumistes politsei toimetuste alal,
4. rahvahariduse inspektorid haridsseaduste rikkumise alal,
5. tööinspektorid ja - inspektriissid tööseaduste rikkumise alal,
6. tervishoiu inspektorid ja prefektide poolt selleks nimetatud agendid müügiseaduste rikkumise alal,
7. metsade ja teedevalitsuse, kaevanduste, meri- ja jõe laevanduse registruuri /enregistrement/ ametnikud, mere- ja maasõjaväe administratsiooni liikmed; kaalude ja mõõtude kontrolöörid/verificateurs/; teede järelvaatajad; prantsuse konsulid; žandarmeeria allohvitserid ja žandarmid.

Eespool tähendatud ametnikud võivad täita kohtuliku politsei agendi ülesandeid ainult selles ulatuses, mis neile seadus ette kirjutab, territoriaalselt neis piires, kus nad on pädevad oma ülesandeid täitma, ja peale vande andmist.

II. Politsei agendid, kes moodustavad kohtuliku politsei teise grupi agente ja kes on õigustatud uurlema süütegusid ja neist teatama vastavatele võimudele õiguseta neid kindlaks tegema. Nende teadaanded, mida ebatäpselt protokollideks nimetatakse, evivad vaid lihtsa teadaande iseloomu; kohtus nad esinevad tunnistajatena nende poolt tehtud üleskirjutiste asjus.

III. Avaliku võimu agendid. moodustavad grupi isikuid, kelle ülesandeks on pakkuda füüsilist abi kohtuliku politsei agentidele süüdlase vastuhakkamisel.

1. Roux, op.cit., lk.29; N.D.p.D., K.I.,lk.740, "Instruction criminelle", p 2

Seesugune on prantsuse kohtuliku politsei organisatsioon, mille koosseisu kuuluvad isikud sooritavad algmenetluse toiminguid, uurimist üldises mõttes.

Algmenetlus prantsuse KKS-u järgi on rajatud inkvisitsiooni ehk uurlemise põhimõttele nagu enamik kontinentaalriikide KKS-de algmenetlused.

Nagu eespool nägime toimetab prantsuse KKS-u järgi prokuratuur ise uurlemist ja võtab tarvitusele vajalikke tõkendeid flagrants délits juhtudel süütegudes, mis tingivad rasket karistust /peine afflictive ou infamante/ ning selle järgi saadab toimiku kohtu-uurijale /juge d'instruction/. Teistel, mitte flagrants délits juhtudel teostavad esialgset uurlemist iseseisvalt, teistel juhtudel liigivad prokuratuuriga, kes sellest omakorda annab teada kohtu-uurijale.

Eeluurimine /ka uurimine/ - instruction - toimub kohtu-uurija poolt prokuratuuri ettepanekul ja on obligatoorne asjus, mis alluvad assiisikohtule, kusjuures üldreegli järgi tähtsamad uurimisaktid toimetatakse prokuratuuri teadmisel.

Assiisikohtule alluvad asjad lähevad kohtu kätte andmise kambrisse. Süüdistatav ei naudi selles menetluses poolte õigusi ja kaitse osavõtt, mida võimaldab 1897.a.seadus, on piiratud nagu seda juba eespool nägime.

Teooria pooldab võistkondlikkuse põhimõttet kõigis protsessi staadiumeis, s.t. nii alg- kui ka lõppmenetluses.

Rakendatuna algmenetluses võistkondlikkuse põhimõtte soodustab poolte energilist tegutsemist ja süüdistuse ning kaitse kiiremat valmimist, mis omakorda soodustab asja kiiremat jõudmist kohtulikuks arutamiseks.

Inkvisitsiooni põhimõtte aga toob teatud loidust menetlusse, avaldades halvavat mõju lõppmenetlusele ning kohtulik juurdlus, mis tugineb inkvisitsiooni põhimõttele rajanevas protsessis algmenetluse materjalile, ei täida tekkinuid lünki ^{1/}.

Kuid jälle põhjused, miks positiivne õigus hoiab kinni inkvisitsiooni põhimõtetest algmenetluse staadiumis peituvad peaaesjalikult kartuses, et nende põhimõtete sissetoomisega algmenetlusse isikute huvid omandavad

1. Rosin, op.cit., lk. 457, 458.

prevalentsi riigi huvide ees, mille all kannatab riigi karistuslik tegevus.

Teise takistuse moodustab algmenetluse organisatsiooni praktiline rajamine võistkondlikkuse põhimõttele.

Kuigi eeskujuks võidaks tuua Inglismaal kehtivat algmenetlust, mis rajatud võistkondlikkuse põhimõttele, ei tohi siinjuures unustada neid erinevaid ühiskondlikke ja riiklikke tingimusi, milles arenes inglise õigus ja kohtulik organisatsioon ja mis see tõttu ei saa olla aluseks mandri, resp. prantsuse õigusele, mis arenes sootu teistes ajaloolistes ja ühiskondlikes tingimustes.

Lõpetades käesolevaid ridu, tahaks loota, et antud käsitelu võimaldab küllalt ülevaatliku pildi saamist prantsuse algmenetlusest ajaloolise arenemise kui ka kehtiva õiguse seisukohalt.

Louise Sider.

Tallinnas, 4. juunil 1939 a.

Louise Sider.
stud. jur.

Matr.Nr.4590.